

Loma Binigo

Mo Miaganaga Biabe

Mbuga ogoha gilibu

ngarunaga nemandi ogo

Mbuga ogoniha bi lo ngago, Anduane Homogonaga mini agua yaraga halimu, lalu, Mbirale mbira mo ko haragola mo tiga bialu agua bilimu, lalu lamigi biniru te lo nga. Loma binigo mo miaga agali tigua ogodaguaore bilimu lalu mana laminiru te lo nga. Mbuga ogoninaga bi irane galone lo ngago uru lo nga. Anduane Homogo ibu mini baya burugule wáhe taraore ka. Ani howa ibunaga wali agalibi mini baya burugule wáhe taraore Anduane Homogo ibuni kagobi howa ibu heba mandagi habehe kami lo nga.

Mbuga ogoninaga dunini Yasuhanda mitangi bialu 19.18 lo ngagoria howa lalu, Mana duninore mende ogo ini mitangi bialu gubalini ho harilidagua maru karu tanabi mitangi bialu gubalini ho habe, lene. Md 22.39, Mg 12.31 de handabe.

Bulu бага бува кuni gilibu ngago (1.1-7.38)

Mbirale Anduane Homogo ibuhondo mulenebi tini ko domelo irani bo delolenebi mana agua bilimu lenego 8.1-10.20

Aronobi ibunaga iginirubi heba ti loma binigo mo miaga howa biabe bilo lalu dabo helenego 11.1-15.33

Anduane Homogonaga deni howa mana bayalebi kobi ogobi lo nga. Ani buwa ibu deni

howa mana ko dodohego domelo agua bilimu lenego 16.1-34

Ko domo waholene horo haragola agua bilimu lenego 17.1-27.34

Anduane Homogo mitangi bialu mo dunini howa lotu lole agua bilimu lenego, Tímbi ko mbira para nahe mini baya burugule wáhe taraore hole agua bilimu, lalu mana gilibu nga.

¹ Anduane Homogo ibuninaga Balai Anda bigoha howa ibugua Mosese olalu íbu lowa lalu, ² Isaraele wali agaliruhondo ogodagua lamibe. Tí kamiru aria mbirago ibu Anduane Homogohondo nogo lomabu mule ibuleyagua nde ibunaga bulumagayaguabi sibiyaguabi memeyaguabi mbira hangu haru ibalimu, lene.

Irame dai helo bo lomabu delolenego ogo

³ Mosese ibugua Anduane Homogohanda lamibe layadagua lalu, Agali mbirame nogo bulumaga mbira irame dai helo bo lomabu delole lowa haru halu ibiyagua nde bulumaga wangabe habatigiore tingini mo ko nahe dere durubi nabiore kago haru ibulene nga. Mbirali lomabu yalu ibirago ibuhondo Anduane Homogohanda turu helo hame ledayagua nde ibugua loma ogonidagua bu yalu ibulene nga. Ibugua Anduane Homogonaga Balai Anda kago haneni yu pialu ⁴ bulumaganaga hagianeni gi wialu biragola Anduane Homogohanda ibuhondo miniha dungulo howa ibunaga ko wiyadaru domo wahi holebira. ⁵ Ani bialu Anduane Homogonaga deni howa agali loma haru ibiyago ibunime

bulumaga biago baragola Arono aria loma binigo mo miaga agali karu tigua bulumaga ogoninaga darama Anduane Homogohondo lomabu mulebira. Tigua darama hambu yalu lomabu delaga dabu Balai Anda kago haneni puwa dabu gibuni maria ngagoha odo baamu nana bulebira. ⁶ Ani bidagola agali ogoni ibugua bulumaga biagonaga dongone bo lagalalu mbirini podobaga bulebira. ⁷⁻⁹ Ani bialu nogo tini baya hangu halialu gi geru wayawaya biai holene nga. Ani biragola loma binigo mo miaga agali karu tigua lomabu delaga dabu biagoria ira dene hedo delolene nga. Ani delowa ira da timbu kagola bulumaga biagonaga haguanebi abenebi habanebi nogo bo podo paya biyago damene bibahende irani dai halu do ira punga helo delolene nga. Anidagua biragola Anduane Homogohanda loma ogoninaga tumutumu nga bayaleore birago nga halu ibuni miniha turu timbuni howa dungulo holebirago ani bulene nga, lalu Mosesehanda lene.✧

¹⁰ Mbiralime nogo sibi memeru mbirago loma bialu bo delole haru ibiyagua nde sibiyaguabi memeyaguabi ogoni wangabego hondowa dere durubi nabi bayale kago hondowa haru ibulene nga. ¹¹ Ani haru halu ibuwa ibugua sibibi memebi ogoni lomabu delaga dabu kagonaga abene uyurayagi howa ogoriani bolene nga. Ani bope kagola loma binigo mo miaga agali karu tigua sibibi memebi ogoninaga darama hambuwa lomabu delaga dabu kagonaga gibuni maria

✧ **1:7-9:** Ese 20.28, 20.41, 2 Ko 2.15, Eb 5.2

ngagoha odo baamu nana bulene nga. ¹²⁻¹³ Ani buwa agali ogoni ibugua sibi biago podowa tini baya hangu haluwa gi geru wayawaya bo wahai howa ngeledagola loma binigo mo miaga kagome lomabu delaga dabuni ira dedagoria sibi haguanebi abenebi habanebi bibahende delai holebira. Loma binigo mo miaga kagome irani dalu do ira punga helo lomabu delolebira. Anidagua biragola Anduane Homogohanda loma ogoninaga tumutumu bayaleore birago nga halu ibuni miniha turu timbuni howa dungulo holebirago ani bulene nga, lalu Mosesehanda lene.

¹⁴ Mbiralime ega Anduane Homogohondo lomabu mule minu yalu ibiyagua nde ega malibu ale bedago minu yalu loma binigo mo miaga agali kagohondo mule yalu polene nga. ¹⁵ Ani miragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua ega biago mani yuwa yu tinditanda laragola ega homolebira. Homaragola haguane pundulo muwa lomabu delaga dabuni ira dedagoha lomabu delolene nga. Ani bialu ibugua ega darama lomabu delaga dabunaga lenelene ngagoha odope hai holebira. ¹⁶ Ani buwa ega nema yaga magini kagobi dugualu lomabu delaga dabu ngago abene ni tagira ibiragohayagi be ira punga hilo wiaga ngagoha bape holene nga. ¹⁷ Ani bialu ega ibuni loma binigo mo miaga agali kago ibugua babaganeni gi talebu yuwa minu dogaki holene nga. Ani bialu irani dalu do ira punga helo lomabu delolebira. Mana ogonidagua biragola Anduane Homogohanda loma ogoninaga tumutumu bayaleore birago nga

halu ibu miniha turu timbuni howa dungulo holebirago ani bulene nga, lalu Mosesehanda lene.

2

Widi lomabu delolenego ogo

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lami-alu lalu, Isaraele wali agali karume ihondo widi lomabu ngule yalu ibiyagua nde tigua widi andane bu wahowa widi ibuni dambuwa balawa bayaleore ogoni yalu ibalu inihondo lomabu ngulene nga. Balawa ogoniha olibe lininaga weli maru odo wialu ira hagua nga bilo delaga ale inisenesibi maru ogoni biamaga howa ² Arono aria loma binigo mo miaga agali karu ti karia yalu puwa mulene nga. Ani biragola loma binigo mo miaga agali kago aria mbiragome ibunaga gi balawa biagoha ibira halu balawa emene maru gime yamialu olibe lininaga welibi hagua nga bilo delaga mini inisenesibi heba lomabu delaga dabu ngagoria ira dedagoha delolebira. Balawa emene ogonime nuha dewa henedaruni delai holenedagua emene ogoni dege Anduane Homogohondo lomabu mulebira. Ani loma buwa delaragola Anduane Homogo ibugua widi lomabu deledagonaga tumutumumu baya birago nga halu ibugua turu timbuni halu miniha dungulo holebira. ³ Ani buwa balawa maru wirago loma binigo mo miaga agali karu ti nolene nga. Balawa wali agalime Anduane Homogohondo lomabu yalu ibini ogoni wali agali ta nabi nai haga ndo loma binigo mo miaga agali karu tinaga hangu wulebira.

⁴ Tígua mberedi abeneha hiralu howa ogoni aria maru Anduane Homogohondo lomabu mule lowa hirayagua nde mberedi ogoni yidi nahe howa hirulene nga. Balawa biago hanguha olibe lininaga weli ibira howa mberedi wabuwa ogoni yalu puwa lomabu mulene nga. Mberedi nawabuleyagua nde mbisigedi hangu hiruwa olibe lininaga weli ngagome hai howa lomabu yalu polene nga. ⁵ Balawa lomabu yalu polenaga parabane ngagoria hirarimiyagua nde balawa bayaleore yidi nahe hiralimu. Balawa ogoni olibe lininaga weli ngago odo biamaga howa hiralimu. ⁶ Ani buwa balawa ogoni emene budabaga buwa olibe lininaga weli odo wialu Anduane Homogohondo lomabu milimu.

⁷ Tígua mberedi lomabu mulenaga todobene be timbuni ngagoha hirarimiyagua nde balawa bayaleorebi olibe lininaga weli odo biamaga howa yidi nahe hiralimu. ⁸ Anidagua bialu hiru yalu Anduane Homogohondo lomabu mule loma binigo mo miaga agali kago mule yalu pilimu. Ani beramigola loma binigo mo miaga agali kago ibugua lomabu delaga dabu kagoria yalu polebira. ⁹ Ani buwa mani loma binigo mo miaga agali biagome mberedi mbisigediyaguabi ogoninaga budini mbira yalu puwa tomo dewa uruni miradagua mo loma bialu irani dai helo lomabu delaga dabu kagoria delolebira. Ani biragola nga bayaleore howa Anduane Homogohanda turu halu ibuni miniha dungulo holebira. ¹⁰ Ani buwa mberedi mbisigediyaguabi maru ngago loma binigo mo miaga agali karu tinaga wulebira. Tígua mberedi mbisigedibi Anduane

Homogohondo mule lomabu yalu pirimigo ibira hayagua loma binigo mo miaga agali karu ti nolebira. Agali maru karu ti loma binigo mo miaga ndo heagua tomo ogoni aria mbira ti nolene nawi.

¹¹ Mberedi balawaru mbira Anduane Homogohondo lomabu mulene yalu polenaga hirarimiyagua nde yidiru mone tara mbiranaga ibaneru biamaga howa hirinigo Anduane Homogohondo lomabu delolene nawigo manda bilimu. ¹² Uruni tígua widiru tínaga mabu henedemigoha pigane denegonaga Anduane Homogohondo lomabu mialu yalu eberemingi lomabu milimu. Anigo Anduane Homogo ibugua loma uruni irame dai haragola nga howa turu halu miniha dungulo helo manda buwa irani nadelalimu. ¹³ Widi lomabu delaramigo bibahendengi ibi howa delalimu. Ibi howa delaramigo irane Anduane Homogo heba habo nalolene bi lo wirimigo mo tene halu anidagua bilimu. Lomabu delalu howa bibahendengi widi heba ibi haabo halimu. Widi bali damenego bibahende ibi naheore howa nadelalimu.

¹⁴ Tínaga mabuha widibi balibi pigane denegonaga gandulalu howa Anduane Homogohondo lomabu mule lini uruni maru hiruwa maru dambu gingirulo бага buwa emene halu balawa kagola Anduane Homogonaga yu pilimu. ¹⁵ Tígua widi irani dai helonaga ani lomabu delalu howa olibe lininaga weli biamaga halu ira hagua ngabilo delaga inisenesibi daligani wialu delalimu. ¹⁶ Tínaga loma ogoni lomabu delaradagua widi ogoni ariabi olibe lininaga welibi inisenesibi

emene mbira yamigi bialu irani do dapelo loma binigo mo miaga agali kago ibugua lomabu de-
 lolebira. Ogoni tínaga widi gandulowa dambinigo
 loma bialu Anduane Homogohondo mirimigoni
 irani do ira punga helonaga ani lomabu de-
 lolebira, lene.

3

Anduane Homogola hogimbu bulenaga lomabu delolenego ogo

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo Isaraele wali agaliru lamilonaga bi lamialu lalu, Mbiralime Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu delolene manda biyagua nde ibunaga nogo bulumaga angibuni wangabeyaguabi mbirago dere durubi mbira nabi tingini bayale habatigi kago hondowa lomabu mulene nga. ² Ibugua nogo bulumaga biagonaga hagianeni gi wialu Anduane Homogonaga Balai Anda kago haneni bolehira. Ani baragola nogo darama ngago Arono aria loma binigo mo miaga agali karu tigua hambu yalu puwa lomabu delaga dabu kagonaga gibuni maria ngagoha odo baamu nana bulebira. ³ Ani bialu agali o biago ibunime nogo ogoni podalu mbirini maru loma binigo mo miaga agali kago ibugua Anduane Homogohondo lomabu delelo mo mulene nga. Ibugua nogo ogoninaga tinibi habane abenerubi ⁴ luhabane lilini kira abenebi heba bunibi mulene nga. ⁵ Ani miragola loma binigo mo miaga agali karu tigua mo yalu puwa lomabu delaragola Anduane Homogo ibugua

nga bayaleore birago hondowa ibu turu halu bu miniha dungulo holebira.

⁶ Agali mbirame nogo sibi memeru angibuni wangabeyaguabi Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu mulene manda biyagua nogo sibi memebi ogoni ibu dere durubi mbira nabigo hondowa bo lomabu mulene nga. ⁷ Agali mbirame nogo sibi mbira Anduane Homogohondo lomabu mule manda bu heagua nde nogo sibi ogoni Anduane Homogo ibuninaga deni haru halu ibulene nga. ⁸ Haru ibu helowa ibugua nogo sibi ogoninaga hagianeni gi wialu Anduane Homogonaga Balai Anda kago haneni haru halu puwa bolene nga. Ani biragola loma binigo mo miaga agali kagome nogo sibi darama ngago hambu yalu puwa lomabu delaga dabu kagonaga gibuni maria ngagoha odo baamu nana bulebira. ⁹ Ani biai howa sibi podowa loma binigo mo miaga agali kagome Anduane Homogonaga lomabu delelo mulene nga. Ibugua sibi abene habanebi bayale damene bu karubi ereneha habane kagobi mulene nga. Erene mbolombolone unura modawenehayagi gaibu dali holene nga. Ani bialu abene gugunibi bu mulene nga. ¹⁰ Ani bialu nogo sibi luhabane lilini kirabali heba abene kagobi buni kagobi lomabu mulene nga. ¹¹ Ogoni bibahende loma binigo mo miaga agali kagome mo yalu puwa lomabu delaga dabu kagoria delai holebira.

¹² Mbiralime nogo meme mbira lomabu mulene manda biyagua Anduane Homogonaga deni haru halu polene nga. ¹³ Haru puwa agali bigo ibugua meme hagianeni ibunaga gi wialu

Anduane Homogonaga Balai Anda kago haneni bolene nga. Bope kagola meme darama ngago loma binigo mo miaga agali kago ibugua hambu yalu puwa lomabu delaga dabu gibuni maria ngagoha odo baamu nana bulebira. ¹⁴ Ani bialu agali ogoni ibugua nogo podowa Anduane Homogohondo lomabu miragola loma binigo mo miaga agali kagome Anduane Homogonaga lomabu delaga dabu kagoria lomabu delolebira. Agali biago ibugua nogo ¹⁵ luhabane lilini kirabalibi abene habanebi bunibi bibahende lomabu delolene nga. ¹⁶ Loma binigo mo miaga agali kago ibugua nogo meme ogoni mo yalu puwa lomabu delaga dabu kagoria irame dai helo lomabu delaragola Anduane Homogohanda turu halu bu miniha dungulo holebira. Nogo meme habane abene damene bibahende Anduane Homogonaga dege nga. ¹⁷ Isaraele wali agali tigua nogo habane daramaru nolene nawigo nanalimu. Nanolenego nanalimuore laro. Tíguabi tínaga waneigini aguaneneru mani hama polobadarubi tínaga mana ogoni wia ai helonaga ani bilimu. Tígua dindi tara ngaruha pu howabi mana ogoni dege yu tiga biaabo halimu, lalu Anduane Homogohanda lene.

4

Ko biniru domo wahelonaga lomabu bo delolene winigo ogo

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lalu,
² Isaraele wali agali bu karu ogodagua lamibe. Wali agali mbirame ibu minime ko bero mitangi nabi howa Anduane Homogonaga mana lowini

ngago mbira puguayagua ogoni mana ko biyagoni. Anidagua biyadagonaga ibugua ibunaga ko ngago Anduane Homogohanda domo wahelo biagane mana ngago talialu mbirale lomabu mulene nga, lene.

Loma binigo mo miaga agali haguane timbuni ibunime ko birago domelonaga lomabu mulene winigo ogo

³ Mosesehanda laabo halu lulu, Loma binigo mo miaga agali haguane timbuni kago ibunime mana ko ngago biyagua ibugua hangu binime wali agali bibahende mo ko hai holebira. Anidagua biyadagonaga ibugua nogo bulumaga wangabe dalua mbira ibunaga tingini dere durubi nabi habatigiore kago haru halu puwa ibuninaga ko domo wahelo Anduane Homogohondo loma bialu bo delolene nga. ⁴ Ibugua bulumaga ogoni haru halu Anduane Homogonaga Balai Anda kagonaga haneni pu helowa nogo biago hagianeni ibunaga gi wialu Anduane Homogonaga deni howa nogo bolebira. ⁵ Ani bowa loma binigo mo miaga agali haguane timbuni kago ibugua bulumaga biagonaga darama hambu yalu Balai Anda kagoha anda polebira. ⁶ Yalu puwa ibugua darama biagoha ibunaga gi hondone mbirani wai howa Balai Anda tamuha Hobane Loma Bia Heneore helo hobaki bini labolabo timbu gerela kagoria daramame kahalu tandala ba haragola Anduane Homogo de hondolebira. ⁷ Ani biai halu hagua nga bilo inisenesi lomabu delaga dabu Anduane Homogonaga deni kagoria polebira. Puwa lomabu delaga dabu ogoninaga gibuni mariani

nogo bulumaganaga ne gayane ale maria kago nogo darama yayagome hai holebira. Ani bialu nogo bulumaga bo wiyagonaga darama maru ngaru mo yalu puwa lomabu delaga dabu li tagirani Balai Anda kago ha haneni yalu puwa lomabu delaga dabu kago dindiha odope hai holebira. ⁸ Ani buwa ibugua nogo bulumaga ogoninaga habane abenebi tinibi ⁹ luhabane lilini kirabi bunibi bu yai holebira. ¹⁰ Ani bialu loma binigo mo miaga agali kagome nogo uruni lomabu delaga dabu kategoria irame dalu do ira punga helo delolebira. Anduane Homogola ho gimbu bulenaga loma bini irani dai helaga ngadagua dege dai helolebira. ¹¹ Anigo nogo ogoninaga dongonebi kuni mbirini ngarubi gi gebi haguanebi nogoni henego bibahende mo yalu ¹² balai anda bu karu helalu tagira puwa ira punga hilo yu pu wahaga ngategoria dindi ogoni Anduane Homogonaga deni bayale ngago ogoriani ira bo delowa nogo podene uruni irame dalu do ira punga helo delolebira, lene.

Isaraele wali agali bibahendeme ko biraru domo wahelonaga lomabu delolene winigo ogo

¹³ Anduane Homogo ibugua Mosesehanda Isaraele wali agali lamilonaga ogodagua lene. Isaraele wali agalime ko bero mitangi nabi howa Anduane Homogonaga mana mbira puguayagua nde tigua mana ko dege biya. ¹⁴ Anigo mani howa tigua ko ogoni birimada lo manda biyagua nde nogo bulumaga wangabe dalua mbira haru halu puwa ko domo wahelonaga bo lomabu delolene nga. Tigua nogo ogoni Anduane Homogonaga Balai Anda kategoria haru halu ibulene nga. ¹⁵ Ani

buwa Anduane Homogonaga deni Isaraele agali haguane karu tigua nogo bulumaga ogoninaga hagianeni gi wialu nogo bolene nga. ¹⁶ Ani bo ngagola loma binigo mo miaga agali haguane timbuni kago ibugua bulumaganaga darama Anduane Homogonaga Balai Anda kagoha yalu anda polebira. ¹⁷ Yalu puwa ibugua darama biagoha ibunaga gi hondone mbirani wai howa Balai Anda tamuha Hobane Loma Bia Heneore helo hobaki bini labolabo timbu gerela kagoria daramame kahalutandala ba haragola Anduane Homogo de hondolebira. ¹⁸ Ani bialu bulumaganaga darama gi hondoneme wai howa ira hagua ngabilo inisenesi lomabu delaga dabu Anduane Homogonaga deni kagonaga gibuni mariani nogo bulumaganaga ne gayane ale maria wabu helene kago hai holebira. Ani bialu bulumaga biagonaga darama maru ibira harago mo yalu puwa lomabu delaga dabu kago dindiha odope hai holebira. ¹⁹ Ani bialu mani nogo ogoninaga habane abenebi kago damene lomabu delaga dabu kagoria lomabu delai holebira. ²⁰ Loma binigo mo miaga haguane kago ibugua bulumaga ogoni ibuninaga ko biyago domo wahelo lomabu bo delayadagua dege delolebira. Anidagua bialu loma binigo mo miaga haguane timbuni kago ibugua wali agalime ko biyago domo wahelonaga loma bialu delolebira. ²¹ Ani bialu mani nogoni hene damenego bibahende balai anda bu karu helalu mo yalu tagira puwa ibuninaga ko domo wahelo lomabu delaga wiyadagua dege ira bo delowa bulumaga biago irani dai helo lomabu delolebira. Wali agalime bulumaga haru ibiyago tinaga ko ngago domo wa-

helonaga lomabu bo delole haru ibulebira, lene.

Agali hagianeme ko birago domo wahelonaga lomabu delolene winigo ogo

²² Anduane Homogo ibugua Mosesehanda Isaraele wali agali lamilonaga ogodagua lene. Agali haguane mbirame ibu ko bero mitangi nabi howa Anduane Homogonaga bi mana lowini ngago puguayagua nde ibugua mana ko biyagoni. ²³ Mani howa ibugua mana ko biruda lo manda biyagua nde nogo meme wangabe mbira dere durubi nabi bayaleore kago lomabu bo delole haru halu ibulene nga. ²⁴ Haru halu ibuwa Anduane Homogonaga deni howa nogo biagonaga hagianeni ibunaga gi wialu nogo bo lomabu delole bagane ngagoria haru halu ibuwa bolene nga. Nogo meme ogoni agali haguane biagome ko biyago domo wahelonaga loma binigo mo miaga agali kagome bo delelo anidagua bulene nga. ²⁵ Ani bo ngagola loma binigo mo miaga agali kagome nogo meme darama ngagoha ibunaga gi hondone mbira hanguni wai howa lomabu delaga dabu kagonaga gibuni mariani nogo ne gayane ale kago daramame hai holene nga. Ani bialu darama maru ibira haragome lomabu delaga dabu ogoninaga dege dindiha odope hai holene nga. ²⁶ Ani bialu nogo habane abene damene ngago lomabu delolebira. Ani bialu nogo maru Anduane Homogola ho gimbu bulenaga bo lomabu delaga mana wiyadagua dege lomabu delolene nga. Anidagua bialu loma binigo mo miaga kago ibugua agali haguane biagonaga ko biyago

domo wahelo loma ogonidagua bu delaragola Anduane Homogohanda agali haguane biagonaga ko biyago domo waholebira, lene.

Wali agalime ko biraru domo wahelonaga lomabu delolene winigo ogo

²⁷ Anduane Homogohanda Mosesehondo wali agali lamilonaga bi lamialu lalu, Wali agali mbiragome ko bero mitangi nabi howa Anduane Homogonaga mana lo ngago mbira puguayagua ibuha ko wu holebira. ²⁸ Mani howa ogoni mana ko biruda lo manda birangi ibunaga ko ogoni biyadago domo wahelo ibugua nogo meme angibuni mbira dere durubi nabi bayaleore kago haru halu bo lomabu mule haru ibulebira. ²⁹ Haru ibuwa ko domo wahelo nogo loma bialu irame dai helo bo delagane ngagoria ibu helowa ibunaga gi nogo meme hagianeni wialu nogo ogoni bolebira. ³⁰ Ani baragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua meme darama gi hondone mbirame wai howa lomabu delaga dabu kagonaga gibuni mariani nogo bulumaganaga ne gayane ale maria wabu heledagoria hai holebira. Nogo meme darama maru ibira haragome lomabu delaga dabu kago dindiha odope hai holebira. ³¹ Ani bialu nogo meme ogoninaga habane abeneru lomabu delaga ngagoria lomabu delolebira. Loma binigo mo miaga agali kagome nogo maru ngago Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu delagadagua dege delolebira. Ibugua nogo habane abeneru dabuni lomabu delaragola Anduane Homogohanda nga bayaleore birago

☆ 4:27: Dag 15.27-28

nga howa turu halu dungulo holebira. Anidagua bialu loma binigo mo miaga agali kago ibugua wali agalime ko biyagonaga loma bo delaragola ko binidagoni Anduane Homogohanda domo waholebira.

³² Wali agali mbirame ibunaga ko domo wahelonaga nogo sibi mbira bo lomabu mulene manda biyagua nde ibugua nogo sibi angibuni mbira igini nawini dere durubi nabi kago haru ibulene nga. ³³ Ani haru ibuwa ibugua sibi hagianeni ibunaga gi wialu irani dai helo bo lomabu delole бага ngagoria howa bolene nga.

³⁴ Bo ngagola loma binigo mo miaga agali kago ibugua sibi darama gi hondone mbirani hai howa lomabu delaga dabu kagonaga gibuni mariani nogo bulumaganaga ne gayane ale kagoria hai holebira. Darama maru ibira haragome lomabu delaga dabu kagonaga dindihayagi odope hai holebira. ³⁵ Ani bialu nogo habane abeneru lomabu delaga dabu ngagoria lomabu delolebira.

Loma binigo mo miaga agali kago ibugua Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu delaga mana ngadagua bo delolebira. Ibugua habane abeneru lomabu delaga dabu kagoria loma marubi heba Anduane Homogohondo lomabu mialu irame dalu do ira punga helo lomabu delolene nga. Anidagua bialu loma binigo mo miaga agali kagome wali agali ogonime ko biyagonaga loma bo delaragola ibugua ko ogoni binidagoni Anduane Homogohanda domo waholebira, lene.

5

Ko maru biyaru domo wahelonaga mbirale bo

lomabu delolene winigo ogo

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo Isaraele wali agaliru lamilonaga bi lamialu lalu, Agali mbira kagohondo mendealime ko biyago hendeneyaguabi bi layago hale heneyaguabi uruni godini latagi hole íbu laragola ibugua latagi hole napeyagua nde agali ogoni ibu mana puguayagome ibuha ko ngelo holebira.

² Agali mbiragome mini pu taraho howa mbirale ko nga lalu lowinigo ela hayagua nde ibubi Anduane Homogonaga deni ko henego ka. Mana ogonidagua bialu nogo tara tarabi ema bialu piaga bedarubi uruni aria mbirago Anduane Homogohanda ko dodohe lenego ogoni homo ngaria mbiralime de nahende ibalu hangedayagua nde agali biago ibubi dodohe ho ka. Ibugua ogoni biyago mitangibu dai biyagua nde ibuha ko para hayadane hondolebira.

³ Agali mbira ibu mitangi nabi howa wali agali mendenaga mbirale ko dodohe lene ngaru ela hayagua nde ibubi Anduane Homogonaga deni dodohe ka. Agali ogoni ibu mani mitangibu dai bialu karia nde mana ko birudane handa walia holebira.

⁴ Mbiralime ibu mini baya hangu haru ha nabi howa bi bame abale latagi halu heneneore laro lalu gi do larogoni layagua nde ibugua Anduane Homogonaga deni koore biragoni. Mani howa o biagome mana ko biruda lo mitangi biyagua nde ibuha ko ngelo ka.✧

⁵ Mbiralime ibuha ko ogonibi ngelo ko lo mitangi bu heagua nde ko ogoni ngelo dongeho ha

✧ 5:4: Mg 6.23, Ab 23.12

nabi latagi hai holene nga. ⁶ Ani bialu ibugua ko ogoni biyagonaga nogo sibi memeyaguabi angibun mbira loma bialu bo delole haru halu ibulene nga. Ani haru ibiragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua agali o biagome ko biyago domo wahelonaga bo lomabu delaragola Anduane Homogohanda ko biyadagoni domo waholebira.

⁷ Agali mbirago ibu nogo meme sibiru bo lomabu mulenaga muni nawiyagua nde ibu ega malibu ale bedaru aria kira minu yalu Anduane Homogohandaibunaga ko biyago domo wahelo lomabu mule yalu ibulene nga. Anidagua biragola ega mendego ko domo wahelonaga loma bialu bo delalu mendegobi nde loma bialu irani dai helo delolene nga. ⁸ Ani bialu ega kira ogonilabo yalu ibuwa loma binigo mo miaga kagohondo miragola ibugua ega mendego agali ogoniibunaga ko ngago domo wahelo lomabu mulebira. Ani bulenaga loma binigo mo miaga kagome ega haguane pugulani hondowa dege ma minu ndelalu bolebira. ⁹ Ani bialu enganaga darama emene mbira lomabu delaga dabu ngagoria tandala bahalu maru dabu andaneha odope hai holebira. Ko binigo domo wahelonaga ega ogoni loma bialu bo mulebira. ¹⁰ Mani loma binigo mo miaga agali kago ibugua ega mende biagobi irani dai helonaga loma bialu bo delolebira. Ibugua manani bulene winigo ngadagua talialu bulebira. Ani bialu agali biagome ko biyago domo wahelonaga loma binigo mo miaga agali ibugua bo lomabu delaragola ko biyadagoni Anduane Homogohanda domo waholebira.

¹¹ Ainde agali mbira ibu ega yolo bulene muni

nakarulapeyagua nde wahalu balawa widinaga dambini bayaleore ngago aria kilogarama mbira ale lomabu mule yalu ibulene nga. Balawa ogoni ko domo wahelonaga ngago widi lomabu delaga ale ndogo manda bialu tigua olibe lini welibi ira hagua nga bilo delaga inisenesibi mo biamaga nahe balawa dege lomabu yalu ibulene nga. ¹²Ani yalu ibiragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua balawa biago lomabu miradagua nuha henenege emene gi mbira yamialu delolebira. Ani bialu loma binigo mo miaga agali kago ibugua loma maru ngaru heba biamaga howa lomabu delolebira. Balawa ogoni ko domo wahelonaga lomabu delolebira. ¹³Anidagua bialu loma binigo mo miaga agali kago ibugua ko domo wahelonaga lomabu delaga dabu ngagoria lomabu delaragola Anduane Homogohanda agali biagome ko biyadagoni domo waholebira. Ani bialu balawa maru ibira harago loma binigo mo miaga agali karu tinaga wiagadagua dege wulebira, lene.

Mana ko mitangi nabi howa birarunaga dano hangagadagua bialu lomabu delolene winigo ogo

¹⁴ Anduane Homogohanda Isaraele wali agaliru Mosesehanda lamilo bi ogodagua lamini. ¹⁵ Mbiralime Anduane Homogohondo lomabu mulene winigo mitangi nabi howa mo waho hayagua agali ogonidagua birago ibuha ko ngelo kagoni. Ani ngago mitangi bialu agali ogoni ibugua ibuha ko ngagonaga Anduane Homogohondo dano hangaradagua bialu ibuhondo lomabu mulene nga. Ibugua nogo sibi wangabe bayaleore mbira dere durubi

nabi kago yolo ogodaguame bibehe ledago hondowa Anduane Homogohondo lomabu mule loma binigo mo miaga agali biago karia haru ibulene nga. ¹⁶ Ani bialu agali ogoni ibugua abale Anduane Homogohondo mule lowa lahondo hayagonaga marubi mo tago howa yu ibulene nga. Ibugua duria agima mulene winiyagua nde duria dano hayadago mialu waragane tago howa mulene nga. Ibugua mbirale uruni loma binigo mo miaga agali kagohondo mulene nga. Ani miragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua yamialu nogo sibi ogoni agali biagome ko biyadagoni domo wahelonaga loma bialu bo delolebira. Ani biragola Anduane Homogohanda agali biagonaga ko ngago domo waholebira.

¹⁷ Mbiralime ko bero mitangi nabi howa Anduane Homogonaga mana ngago puguayagua nde Anduane Homogonaga deni ibuha ko ngelo ka lolebira. ¹⁸ Ani manda bialu ibugua mbirale biako henedago mo tiga bialu ko ngago domo wahelo mbirale loma bialu bo mule loma binigo mo miaga agali kago karia yalu ibulene nga. Agali biago ibugua nogo sibiyaguabi memeyaguabi wangabe bayaleore habatigihe dere durubi mbira nabi kago ibu yolo ogodagua mibehe kagobi hondowa loma binigo mo miaga agali kago mule haru ibulene nga. Haru ibiragola loma binigo mo miaga agali biago ibugua nogo sibi haru ibirago hondowa agali ogoninaga ko domo wahelo loma bialu bo delolebira. Ani biragola Anduane Homogohanda agali biagome ko biyadagoni domo waholebira. ¹⁹ Nogo sibi ogoni agali biagome Anduane Homogonaga deni mana ko binigonaga

loma bialu bo delolene nga, lene.

6

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo Isaraele wali agali lamilonaga lamialu lalu, ² Agali mbirame ibunaga nenege mbiranaga mbirale mbira handayaho howa mani mbirale ogoninaga anduane biagohondo yadai nabiyagua nde ibuha ko wulebira. Menddealinaga mbirale mo page biyaguabi mo hondo howa mbirale ibu mo yayaguabi ³ mbirale mbira ibira halu porago hondowa mani ibugua ke howa lalu, Heneneore larogoni i de nahendeore, layaguabi nde ibugua ogoni koore biragoni. ⁴⁻⁵ Mbiralali mana ogonibi biaga kago ibu ko bira. Anidagua biyagua ibugua page biagadagua bialubi ke howa mo hondo halubi mo yayago ibugua anduane biago yadai bulene nga. Ibugua ko biyadago mo tiga bialu loma bialu bo delarangi mbirale mo page binidaru heba yadai biai holebira. Ibugua duria mo yiniyagua nde waragane tago howa yadai bulene nga. ⁶ Ibugua ko biyadago mo tiga bialu ibunaga ko domo wahelonaga nogo sibi memeyaguabi wangabe mbira Anduane Homogohondo loma bialu bo mule loma binigo mo miaga agali karia haru ibulene nga. Agali ogoni ibugua nogo sibi memeyaguabi dere durubi mbira nabi bayale kago ibu yolo ogodaguame bibehe ledago hondowa loma binigo mo miaga agali kagohondo mulene nga. ⁷ Ani miragola loma binigo mo miaga agali biago ibugua agali biagonaga ko domo wahelonaga nogo biago loma bialu bo delaragola Anduane Homogohanda

✧ **6:1:** Dag 5.5-8

agali biagome ko biyadagoni domo waholebira, lene.

Irame dai helo bo lomabu delolene winigo ogo

⁸ Anduane Homogohanda Mosesehondo lami-
alu lalu, ⁹ Aronobi ibu igini karubi tihondo mbi-
rale loma bialu irame dai helo loma bialu bo
delolenenaga mana lamibe. Tigua loma ngaru
lomabu delaga dabu ngagoria delaragola dalu
kane dege mbiraga halu gao lolebira. Anidagua
bilonaga ira hundia nabi dalu egabi lelolene nga.
¹⁰ Ani dai kagola mani loma binigo mo miaga
agali ibugua ibunaga darasibi aga luni biagimbu
bulenebi labolabo baya tara mbirame wabinigo
mo karulalu puwa lomabu delayago dai kagola
ira pungabi nogo bene dabuni ngarubi bibahende
dabu kago andane dindiha hilope holebira. ¹¹ Ani
biai howa ibugua aga bu hayago golo ngelowa
mende karula aribia halu ira punga nogo bene
biaru hilo yalu balai anda bu karu helalu tagira
puwa dindi mbira mebia nahene inaga deni bay-
ale ngagoria haealo ngelalimu. ¹² Anigo ira
lomabu delaga dabuni dedago ibu hundia nabilo
daho wiaabo helolene nga. Gao laragola loma
binigo mo miaga agali kago ibugua lomabu de-
laga dabu biagoria ira maru delalu egerebaginaga
lomaru irame dai helo lomabu delolebira. Nogo
habane abeneru Anduane Homogola ho gimbu
bulenaga lomabu delolene nga. ¹³ Lomabu delaga
dabu ngagoria ira dene dedago hundia nabilo
daho wiaabo helalimu, laya lene.

Widi lomabu delolene winigo ogo

¹⁴ Anduane Homogohanda Mosese lamialu lalu, Isaraele wali agalihondo ogodagua lamibe. Widi dambini balawa lomabu delolenenaga mana ogodagua bulene nga. Arono aria loma binigo mo miaga agali karume Anduane Homogo inihondo balawa lomabu delole howa lomabu delaga dabu ngagoria kawareni yalu ibulene nga. ¹⁵ Loma binigo mo miaga agali kago ibugua balawa gi mbirame yamialu welibi heba biamaga hene ngagobi ira hagua ngabilo delaga inisenesibi heba lomabu delaga dabu ngagoria lomabu delolebira. Balawa emene ani lomabu delolobadagoni inihondo lomabu ngule yalu ibirago bibahende delaradagua emene ogoni dege delolebira. Ani delaragola Anduane Homogo inime hondowa turu halu miniha dungulo holebero. ¹⁶ Balawa maru ibira hene ngaru loma binigo mo miaga agali karu ti nolebira. Tigua balawa ogoni yidi nahe hiruwa yalu tagira nape inaga Balai Anda kagoha howa dege nolene nga. ¹⁷ Tigua balawa lomabu yu ibini uruni yidi nahe hiruwa nolene nga. Balawa lomabu delalu ibira hene ogoni loma binigo mo miaga agali karu tininagaore ngeledo. Balawa yidi nahe hirulene ngago ininaga loma bia heneore ngagoni. Ogonibi dege ko binigo domo wahelonaga lomabi ko berolo mitangi nabi howa binigonaga lomabi ininaga dege loma bia heneore ngagoni. ¹⁸ Mani balawa yidi nahe ogoni ale hirarago Arono aguanene mani holebiraru tini hangumeore nolene wulebira. Isaraele wali agalirume ihondo mbirale lomabu yalu ibiraru aria loma binigo mo miaga karunagaore ngeledogo tigua naabo holene wulebira. Anigo

wali agali karumebi mbirale ngarumebi mbirale loma bia hene ngago ela hayagua ogoni ibu loma bia henegonaga hongome bolebirala, lene.

¹⁹ Anduane Homogohanda Mosesehondo bi ogodagua lamialu lalu, ²⁰ Loma binigo mo miaga agali Arono aria pigane dabo helarangi tigua inihondo loma mbira ala bu ngulene ngago ogo. Tigua widi lomabu delolenenaga balawa maru yuwa egerebagibi alendo ni paliragolabi inihondo lomabu delolene nga. ²¹ Balawa ogoni olibe lini weli biamaga howa parabane ngagoria hirulene nga. Ani hiruwa mani dedagola gaibubaga buwa Anduane Homogo inihondo lomabu ngulene nga. Ani ngiragola ina nga howa bayaleoredago hondowa turu halu inaga miniha dungulo holebero. ²² Maniorebi Arono ariarume loma binigo mo miaga agali Haguane Timbuni howa tigua inihondo loma ogonidagua dege bu ngiaabo holene wulebira. Ani lomabu ngialu irame dai helo delarago bibahende dalu do ira punga helo delolene nga. ²³ Loma binigo mo miaga agali tinime widi lomabu yalu ibirago aria tini nolene nawi. Irani dai helo lomabu delai holene nga, lene.

Ko domo wahelonaga lomabu delolene winigo ogo

²⁴ Anduane Homogohanda Mosese lamialu lalu, ²⁵ Aronobi ibu igini loma binigo mo miaga agali karubi tihondo ko domo wahelonaga lomabu delolene mana ogodagua bulene nga, lalu lamibe. Ko domo wahelonaga nogo haru halu ibuwa inaga deni howa bolene nga. Nogo irame dai helo lomabu delolenaga bagane ngagoria dege

bolene nga. Loma ogoni ininaga wiabagi heneore wulebira. ²⁶ Loma binigo mo miaga agali loma ogoni bo delalu kago ibunime nogo ogoninaga mbirini ngago ininaga Balai Anda pabe bu yaanda hene ngago tamuhayagi howa dege nai holebira. ²⁷ Anigo agali mbira loma binigo mo miaga ndo kagobi mbirale tara ngaru ariabi mbiragome ininaga loma wiabagi hene ogoni ela hayagua nde ogoni ibubi loma bia henegonaga hongome bolebira. Ai nogo ogoninaga darama emene mbira tinaga agani wai hayagua nde aga ogoni darama para hayadagoni ininaga loma bia hene ngagoria ogoniha dege wayawaya bolene nga. ²⁸ Loma binigo mo miaga kagome nogo ogoni aria maru todobene be dindime wabini ngagoha dawayagua nde mani be ogoni pambulo waholene nga. Ai todobene be boronosime wabini ngagoha dawayagua nde be ogoni ibame wayawaya baya hangu bulene nga. ²⁹ Loma binigo mo miaga agali hameigini igiri agali hangume nogo ogoni nolene nga. Wali agali maru ta nabi nolene nawigo irane loma ogoni ininaga wiabagi heneore ngago marume nolene nawiore. ³⁰ Anigo loma binigo mo miaga agali kago ibugua wali agalinaga ko domo wahelonaga nogo bowa ogoninaga darama maru hambu yalu ininaga Balai Anda kagoha biabe bulene ngago bulenaga yalu ibiyagua nde loma binigo mo miaga agali karu tigua nogo ogoninaga mbirini nolene nawi. Tigua nogo ogoni irani lomabu delalu do ira punga helolene nga, lalu Anduane Homogohanda lene.

7

Mbirame mana ko berolo mitangi nabi howa biniru mo tiga bialu lomabu delolene winigo ogo

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lami-
alu lalu, Isaraele wali agali karuhondo ogodagua
lamibe. Wali agali mbirame ko berolo mitangi
nabi howa binigo mo tiga bialu lomabu mulene
ngagonaga wiabagi heneore nga. Loma ogoni-
naga mana ngago ogo. ² Tígua nogo sibi loma
bialu bo delole haru halu ibuwa sibi irame dai
helo delole bagane ngagoria howa bolene nga.
Tígua sibi ogoni balu darama lomabu delaga dabu
ngagonaga gibuni maria ngagoha odo ba amu-
nana bilimu. ³ Ani bialu sibi ogoninaga habane
abene kago damene bibahende lomabu delaga
dabuni lomabu wulene nga. Ani bialu ere gabone
kagobi abene guguni nuni karubi bibahendeore
podo lomabu wilimu. ⁴ Ani bialu luhabane lilini
kirabali heba abene kagobi bunibi bibahende
lomabu delole dugu yulene nga. ⁵ Yalu puwa
loma binigo mo miaga agali kago ibugua lomabu
delaga dabuni Anduane Homogohondo lomabu
mialu delai holebira. Nogo sibi ogoni mbiral-
ime mana ko berolo mitangi nabi howa biyagua
dano hangaradagua bialu lomabu mulenenaga bo
delolebira. ⁶ Loma binigo mo miaga karunaga
hameigini igiri agalibi karu tigua dege nogo ogoni
maru podalu nolene karulape. Nogo sibi ogoni
Anduane Homogonagaore lomabu wiabagi hene
winigo manda bialu tigua Balai Anda pabe bu
yaanda hene ngago tamuhayagi howa nai holene
wulebira.

⁷ Ko binigo domo wahelonaga lomabu mulene manabi ko berolo mitangi nabi howa binigonaga mo tiga bialu lomabu mulene manabi kira ogoni labonaga mana mbiraore hangu nga. Ani ngagola loma binigo mo miaga agali biabe ogoni bialu kago ibunime nogo sibi ogoninaga mbirini maru podalu nolene karulape. ⁸ Ani bialu loma irani dai helonaga nogo bo delalu nogo dongone ibira hene ngago loma binigo mo miaga agali biabe bialu kago ibuninaga wulebira. ⁹ Anidagua dege widi dambininaga balawa parabaneni hiriniyaguabi abeneha todobene behabi hiriniyaguabi uruni aria ngago loma binigo mo miaga agali biabe bialu kago ibuni degeme nolene karulape. ¹⁰ Ani bialu balawa hira nabinigo olibe lininaga weli heba mo biamaga henebi nahenebi lomabu mini ngago loma binigo mo miaga agali Arono aria karu ti bibahendeme nolene wulebira. Loma binigo mo miaga agali bibahende karu ti balawa uruni ogobi degedege talebu taho yulene nga, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lene.

Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu mulene winigo ogo

¹¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Isaraele wali agalihondo ogodagua labe. Tí Anduane Homogola ho gimbu bulenaga ibuhondo loma ogodagua bu milimu. ¹² Agali mbira ibu Anduane Homogohondo kai lalu ho gimbu bulenaga lomabu delole heagua nde nogo mbira mberedi yidi nahe hirinibi heba lomabu mulene nga. Ibugua balawa olibe lininaga weli heba biamaga howa mberedi hirini ngagobi

mbisigedi maru hirini olibe lininaga welime hai hene ngagobi balawa olibe lininaga weli heba biamaga heneme mberedi emene milimolo wabu hirini ngarubi nde uruni yidi nahe dege lomabu mulene ngadagua mulene karulape. ¹³ Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu mialu howa mberedi yidihe marubi biamaga howa lomabu mulene nga. ¹⁴ Ani bialu ibugua mberedi uruni aria mbira mbira Anduane Homogohondo lomabu mulene nga. Mberedi uruni loma binigo mo miaga agali nogo darama lomabu delaga dabu ngagoria dindiha odope hai haga kagonaga wulebira. ¹⁵ Ibugua Anduane Homogola ho gimbu bulenaga nogo bo lomabu mirago maru ibira hene ngago horo ogongiore nai holene nga. Horo mendengi nole podo wulene nawiore.

¹⁶ Agali mbirame Anduane Homogohondo bi lo winidagua bialu ibula ho gimbu bulenaga nogo loma bialu bo delole heaguabi ibunime bo mua biragobiore bo mule heaguabi loma ogoni ale-naga nogo bo delarangi mbirini maru nalu maru ibira harago horo mendengi nolenebi karulape dege. ¹⁷ Anigo ai horo kiru nalu howa horo tebonengibi wia dege biyagua wahalu irame dai helo iraha bape halu delalimu. ¹⁸ Horo tebonengibi nogo ogoni nalu ha dege biyagua nde Anduane Homogohanda agali ogoninaga loma ogoni nayamulebira. Ani nayami howa ibugua loma ogonidagua binigo ibunaga deni dodohe ko ngubiore nga manda bialu agali horo tebonengi nogo ogoni nalu kagohondo ibuha ko ngelo ka lolene wulebira. ¹⁹ Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu delole yalu ibiragonaga nogo

mbirini aria mbirago Ngode Datagaliwabenaga deni ko ngagome ela hayagua nde tigua loma ogoni nolene nawigo nanalimu. Wahalu irame dai helo iraha bape halu delai halimu.

Wali agali Ngode Datagaliwabenaga deni tiha ko mbira para nahe kagome ibula ho gimbu bu-lenaga bo lomabu mini ogoninaga mbirini ngago ibuni dege nolene karulape nga. ²⁰ Anigo mbirali ibu bayale ndo Ngode Datagaliwabe deni ko howa loma bini nogo ogoni nayagua nde ogoni ibu Ngode Datagaliwabenaga wali agali bu karu aria ndo ibu ko taraore helolebira. ²¹ Agali mbira ibugua mbirale Ngode Datagaliwabenaga deni ko hene ngaru ela heneyaguabi ema bialu piaga ko hene ngaru ela heneyaguabi wali agali ko bini karu ela heneyaguabi urunidagua bu howa ibugua loma ogoni Anduane Homogohondo bo minigonaga ngago nayagua nde ibu Anduane Homogonaga wali agali bu karu aria ndo ka, lalu Anduane Homogohanda lene.

Isaraele wali agalime nogo darama habaneru nolene nawi lenego ogo

²² Anduane Homogohanda Mosesehondo bi ogo lamialu lalu, ²³ Isaraele wali agali bu karuhondo ogodagua lamibe. Tigua nogo sibi bulumaga memebi bu karunaga habane damenego nolene nawiore. ²⁴ Nogo gabua karume bulumaga mbira bo wahenebi minana homagadagua homayaguabi ogoninaga habane nolene nawigo nanalimu. Anigo habaneme biabe mende ale bulene ngago bule podo yarimiyagua nde karulape dege. ²⁵ Agali mbirame nogo

bulumaga mbira Anduane Homogohondo bo lomabu delenego aria habane mbirago nayagua agali ogoni ibu Ngode Datagaliwabenaga wali agali karu aria ndogo ti heba mandagi holene nawi. ²⁶ Isaraele wali agali lene kamiru tí dindi taraha pu hemiyaguabi nogo egaru darama heba nolene nawigo nanalimuore laro.✧ ²⁷ Mbiralime bi ogoni mo wahalu nogo egaru darama heba nayagua ogoni ibu Ngode Datagaliwabenaga wali agali bu karu aria ndo holebira, lalu Anduane Homogohanda lene.

Loma binigo mo miaga agali karume nogo bo lomabu minigonaga mbirini maru nelu mulene winigo ogo

²⁸ Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, ²⁹ Isaraele wali agalihondo ogodagua lamibe. Mbiralime Anduane Homogola ho gimbu bu-lenaga nogo loma bialu bo delole haru halu ibiyagua nde ibugua Anduane Homogohondo nogo kuni ogo alenelaore mule lowa manda bu yalu ibulene nga. ³⁰ Agali ogoni ibuni gime nogo ogo aleore mule lalu lo wiyago lomabu delole habane abenerubi galukuni mbirinibi lomabu yalu ibuwa mulene nga. Ani yalu ibiragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua Anduane Homogohondo ogodagua lomabu mulebira. Nogo galukuninaga mbirini biago Anduane Homogonaga deni gi dogolowa wigiwaga lalu holebira. ³¹ Ani bialu habene abene yayaru lomabu delalu galukuni mbirini yayago loma binigo mo miaga

✧ **7:26:** Fig 9.4, LBM 17.10-14, 19.26, Man 12.16, 12.23, 15.23

agali Arono aria karu tini nolebira. ³² Anduane Homogola ho gimbu bulenaga nogo ogoninaga ge tigahayagi loma binigo mo miaga agali kago ibu nelo burulo mulene nga. ³³ Loma binigo mo miaga agali Arono igini kago ogoni ibugua nogo biagonaga habane abene daramaru lomabu delalu hayago nogo ge tigahayagi ogoni ibunaga wulebira. ³⁴ Anduane Homogo ibunime nogo biagonaga galukunibi ge tigahayaginaga burulene biagobi ti Isaraele wali agalime mini biago yamialu loma binigo mo miaga agali Arono aria karu mo mulebira. Anidagua dege manibi wia ai halu nogo puguki ogonilabo loma binigo mo miaga agalinaga lene wiaabo holebira. ³⁵ Wali agali tigua nogo galukunibi ge burulene biagobi ogonilabo lomabu mirimigo Anduane Homogo ibuninaga dege holebira. Anduane Homogo ibunime Aronobi ibu iginirubi loma binigo mo miaga helo dabo helayangi howa lalu nogo puguki ogonilabo tinaga wulebira lene wiyagoni. ³⁶ Horo ogoingi howa Anduane Homogohanda Isaraele wali agaliruhondo lamialu nogo galukunibi ge burulene biagobi ogonilabo bo lomabu mialu loma binigo mo miaga agali kago milimu lenego nga. Ani bialu mana ogoni mani wia ai helo talialu bialu halimu, lene.

³⁷ Bi uruni loma biniru bibahendeore irani daiore helo lomabu delolenenaga mana ngagobi widi aria lomabu delolenenaga mana ngagobi ko domo wahelonaga lomabu delolene mana ngagobi mbirali ko bero lo mitangi nabi howa binigo dano hangaradagua bilo lomabu delolene mana ngagobinaga lo nga. Ani bialu loma binigo

mo miaga agali helonaga loma biaho helolene-
naga manabi Anduane Homogola ho gimbu bule-
naga lomabu delolene manabi uruninaga lo nga.
38 Bi mana uruni Isaraele wali agali ti dindi ko
wali agali nahagabi iba dalu naibagabi wiagoha
heangi Anduane Homogohanda Hari Sainai ne-
neni howa Mosesehondo laminigo nga. Andu-
ane Homogoibunime Isaraele wali agali tigua
ibuhondo loma uruniale bo mule heagola ibugua
bi mana uruni lamigi bialu hene.

8

Anduane Homogohanda loma binigo mo miaga agali helo dabeneho ogo

1 Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lalu,
2 Aronobi ibu igini karubi inaga Balai Anda kago
haneni haru ibuwa helabe. Loma binigo mo mi-
aga agalime aga karulagane biarubi tigua biabe
ogoni bialu helo dabo helaga weli biagobi mo yalu
wali agalime ko binigo domo wahelonaga nogo
bulumaga wangabe mbira loma bialu bo delole
haru halu nogo sibi wangabe kirabi heba haru
halu mberedi yidi nahe hirini mbasigedi nu mbira
heba uruni bibahende inaga Balai Anda kago ha-
neni yalu ibalimu. 3 Ani bialu mani wali agali
bibahende inaga Balai Anda haneni ibu ngoai had-
aba lalu lamilimu, lene. 4 Anduane Homogohanda
bi ogoni layago hale halu Mosese ibugua wali agali
bibahende Balai Anda haneni mo ngoaiho hene.

5 Ani ngoaiho heagola Mosese ibugua tihondo
lamialu lalu, Mbirale ina áyu buleberogoni An-
duane Homogoibunime bibe lalu langiyadagua

bulebero, lene. ⁶ Ani lalu Mosesehanda Aronobi ibu igini biarubi wali agalinaga deni haru íbu helowa ti ilili biagane mana winidagua bialu ibame wayawaya bia hene. ⁷ Ani biai howa ibugua Arononaga aga giha bulene biago ala mo karula halu aga mende luni biagimbu bulene biadambi helalu mandibu biradagua aga mbira bo bia dambi ho mabu bia hene. Ani bialu Mosesehanda aga tebone daligahayagi buha mbirahabi biadambi haga biago mini ebodi winigo Arono mo karula hene. Ani karula howa ebodinaga mandibu ale mo yaribia howa ngelenege obeneni mandibu wia howa aga biago mo ndibu lene.* ⁸ Ani bialu aga emene mbira Arononaga galuhombeni mo karula howa aga emene nu ale ogoni wiagoha ege tole kira mini Urimu Tumimula † Anduane Homogonaga hame hale haga biagolabo nu ale ogoniha hana hene. ⁹ Ani bialu labolabo emene luni mbira Arononaga emboneni bobu mabu bia hene. Ani buwa labolabo bo bu mabu bini biago wanakuini mbirale ngolome wabini dombo heda wiradagua mo wia halu agali ogoni ibu Anduane Homogonaga Loma Biahene ka lalu gilibu wini. Anduane Homogohanda bibe lalu lamiyadagua Mosesehanda biai hene.

¹⁰ Ani biai halu mani Mosese ibugua mbirale Anduane Homogo ibunagaore wiabagi helo weli odo wiaga winigo mo yalu puwa Anduane Homogonaga Balai Anda heagobi mbirale anda ogoniha bibahende wiaru odoba hene. Anidagua biyadagonime Balai Andabi mbirale uruniha

* **8:7:** Aga mini ebodi HAR 25.7 handabe. † **8:8:** Urimu Tumimula Haru Tagi Penego 28.30 handabe

wiarubi bibahende Anduane Homogo ibuninaga wiabagi heneore wini. ¹¹ Ani bialu lomabu delaga dabu wiagobi dabu ogoriani wiaga wiarubi waya bulenenaga iba hambu wiaga ndisi bebi ibunaga wiagane dagia wiagobi weli biagome kahalu dege dege tandalaba haga bini. Anidagua biyadagome mbirale uruni Anduane Homogo ibuninaga loma bia howa wiabagi hai helene. ¹² Ani biai howa weli biagome Arononaga emboneni emene mbira odo wia halu bini. Anidagua biyadagome Arono ibu Anduane Homogonaga loma binigo mo miaga agaliore hene. ¹³ Mani Mosesehanda Arono igini bu hearu haru ibuwa aga giha bulene wiaru ti mo karula hai halu labolabo luni mandibu biradagua bobu mabu bia hene. Ani bialu tinaga hagianeni tangi emene ale karula haga bini. Anduane Homogohanda anidagua bibe lalu Mosese lamiyadagua Mosesehanda hale halu bigi bini.

¹⁴ Mosese ibugua uruni biai howa nogo bulumaga wangabe mbira wali agalime ko binigo domo wahelonaga loma bialu bo delole haru halu ibini. Haru ibu helowa Aronobi ibu igini biarubi tigua bulumaga hagianeni gi wiai hene. ¹⁵ Ani biai heagola Mosesehanda bulumaga biago balu darama maru hambu yalu puwa gi hon-doneme daramaha wai howa lomabu delaga dabu wiagonaga gibuni mariani nogo bulumaganaga ne gayane ale hearu nogo darama biagome hai hene. Anidagua biyadagome lomabu delaga dabu ogoni Anduane Homogonaga deni ko mbira para nahe bayaleore ngelene. Mani darama maru wiagome lomabu delaga dabu biagonaga dindiha

odope hai hene. Anidagua biyadagome dabu odagoni Anduane Homogonaga wiabagi heneore wini. ¹⁶ Ani bialu Mosese ibugua nogo bulumaga biagonaga habane abene buni heagobi luhabane lilini kirabalibi bibahende dabu biagoria lomabu delai hayagola dalu do ira punga halu do be hene. ¹⁷ Ani bialu nogo bulumaga biagonaga podo paya bini maru ibira hene dongonebi mbirinibi tini wiarubi bibahende balai anda bu hearu tagirahayagi yalu pene. Yalu tagira puwa tagirani ira bo delowa nogoni hene damene wiago ogoriani delai hayagola do tauladaga halu ira punga hene. Anduane Homogoibunime anidagua bibe lalu lamiyadagua bini.

¹⁸ Ani biai halu mani Mosese ibu nogo sibi wangabe kira tigua haru ibu helayago aria mende heago haru ibini. Sibi ogoni loma bialu irani dai helo haru ibini. Ani haru ibalu Aronobi ibu igini biarubi tigua sibi biago hagianeni gi wiai hene. ¹⁹ Ani wiyagola Mosesehanda sibi biago bowa daramame lomabu delaga dabu wiagonaga gibuni maria wiago ha odo ba amu nana biai hene. ²⁰⁻²¹ Ibugua sabinaga darama biago odo wahalu nogo podowa tinibi baya hangu halialu ge kirabi baya hangu wayawaya biai hene. Ani biai howa uruni bibahende lomabu delaga dabu biagoria lomabu delayagola dalu do ira punga halu do be hene. Anduane Homogohanda bibe lalu lamiyadagua ani bini. Sibi o loma bialu bo delayadagoni irani dai helayagonaga Anduane Homogohanda loma ogoninaga nga baya taraore biyago nga howa ibu turu halu miniha dungulo hene.

²² Ani bialu Mosesehanda nogo sibi wangabe mende ala tigua haru íbu helayagobi haru ibini. Nogo sibi ogonime loma binigo mo miaga agali helo dabo helolenenaga loma bialu bo delole Aronobi ibu igini biarubi tigua sibi ogoninaga hagianeni gi wiai hene. ²³ Ani biyagola Mosesehanda sibi biago bowa darama wiago emene mbira yamuwa Arononaga gi tighayagi hale tenaha hai halu gi tiganaga hondone angibiyangobi hai halu ge tiganaga hondone angibiyangobi hai dege hene. ²⁴ Ani biai halu mani Arono igini biarunaga gi tighayagi hale tenaha gi tiga hondone angibiyane kagobi ge tigaha hondone angibiyane kagobi bibahende sibi darama biarume hai hene. Ani bialu darama maru ibira hene wiago lomabu delaga dabu wiagonaga gibuni maria wiago ha odo ba amu nana bini. ²⁵ Ani biai halu mani Mosese ibugua sibi biagonaga habane abene damenego bibahende podo yai hene. Nogo sibi eregabone tohe heagobi tiniha nuni habane abene damene hearubi buni heagobi luhabane lilini heba abene hearubi ge tighayaginaga burulenebi bibahende podo wiai hene. ²⁶ Ani bialu Mosese ibugua mbasigedi nuha mberedi yidi nahe hirini Anduane Homogohondo lomabu mini heneago aria mbirabi balawa olibe lininaga weli heba biamaga howa hirini mberedi heneago aria mbirabi mbsigedi mbirabi uruni tagu yini. Uruni bibahende yalu sibi biagonaga habane abene damene hearubi ge burulene tighayaginaga wiago uruni bibahende wiagoriani mberedi mbsigedi biarume wiadambi helene. ²⁷ Ani bialu Mosese ibugua mbirale uruni biba-

hende Aronobi ibu iginirubi tinaga giha mo ya hayagola tigua tomo uruni mo yuwa Anduane Homogohondo gi dogolowa wigiwaga lalu mo loma bialu hene. ²⁸ Ani bialu mani tomo yu hayaru Mosesehanda yamialu sibi maru wiyaruni heba lomabu delaga dabu biagoria loma irame dai holene winigo mo paga howa irame dalu do tauladaga halu ira punga hai helene. Loma binigo mo miaga agali dabo helalu loma ogoni delayagonaga nga bayale taraore biyago nga howa Anduane Homogo ibugua turu halu miniha dungulo hene. ²⁹ Mosese ibugua sibi biagonaga galukuni biago gime yuwa Anduane Homogonaga deni gi dogolowa wigiwaga lalu hene. Sabinaga galukuni biago loma binigo mo miaga agali helonaga dabo helalu lomabu mini biagonaga Mosese ibuni sibi ogoni nolene karulape wini. Anduane Homogohanda bibe lalu lamiyadagua Mosesehanda biai hene.

³⁰ Ani buwa Mosesehanda loma binigo mo miaga agali helo dabo helaganaga weli biagobi nogo sibi biagonaga darama dabuni odo hai hene wiagobi mo yini. Mo yalu puwa ibugua Aronobi ibu iginini biarubi tinaga agani tandala bahaga bini. Mosesehanda ogonidagua bialu Aronobi ibu iginini biarubi Anduane Homogonaga loma biahene helalu tinaga aga biarubi bibahende Anduane Homogonaga wiabagi heneore wini.

³¹ Ani biai howa Mosesehanda Aronobi ibu iginini biarubi tihondo lamialu lalu, Ai sibi mbirini ngaru mo yalu Anduane Homogonaga Balai Anda hane ngagoria puwa todobene beha dawalimu. Ogoni dedagola mberedi mbasigedi nuha hono ngaru

heba nalimu. Basigedi nu ogoniha mberedibi mbisigedibi loma binigo mo miaga agali helonaga lomabu mini biagoha hono wini. ³² Tígua nogo sibi biagonaga mbirinibi mberedi mbisigedi uruni heba nalu nabe manga biyagua nde wahalu irani dai helo delalimu. ³³ Ani bialu tígua horo karu Anduane Homogonaga Balai Anda hane kagoria haabo halimu. Horo karu hangu howa tí loma binigo mo miaga agali howa biabe bulenaga mana bulene ngaru biai howa tagira pole hondo halimu. ³⁴ Anduane Homogoibunime tínaga ko birimiru domo wahelonaga ogonidagua bilimu layadagua ina áyu ogoni biai haramagoni. ³⁵ Horombe mbi-ragabi Anduane Homogonaga Balai Anda harabani horo karu ogoni piai helo ani biraabo halimu. Ani bialu Anduane Homogoibunime tihondo bilimu lalu langiyaruni biai halimu. Anduane Homogohanda ihondo ogodagua laya, Tíguaibunaga bi larago mo waho kamiria tini homolene wuligo de hondo halimu, laya lene. ³⁶ Anduane Homogohanda bi uruni Moseseha howa Aronobi ibu igini biarubi tihondo bulene nga layaruni layadagua tigua hale halu biai hene.

9

Aronohanda nogo tara tara lomabu delenego ogo

¹ Horo karu piai hayagola Aronobi ibu igini biarubi loma binigo mo miaga agali helonaga biabe bialu hayaruni biai hene. Ai horo halini hayagola Mosesehanda, Aronobi ibu igini biarubi

Isaraele wali agalirubi bibahende íbu ngoai had-aba, lene. ² Ti íbu ngoaiho hai heagola Mosesehanda Aronohondo lamialu lalu, Nogo bulumaga dalua wangabebi nogo sibi wangabebi mbira dere durubi nabi bayaleore kago handa handa buwa haru halu ibabe. Haru ibuwa Anduane Homogonaga deni ko binigo domo wahelonaga bulumaga bo lomabu delalu sibibi irani dai helo bo lomabu delolenaga haru ibabe. ³ Ani bialu ko binigo domo wahelonaga nogo meme wangabe mbira lomabu delole haru halu ibalimu lalu Isaraele wali agali lamibe. Ani bialu nogo bulumaga igini mali mbira hangu hene kagobi sibi igini mali mbira hangu hene kagobi haru halu loma buwa irani dai helo bo delole haru ibalimu lalu lamibe. Nogo uruni bayale dere durubi nabi kago hondowa haru halu ibalimu lalu lamibe. ⁴ Ani bialu wali agali tígua nogo bulumaga wangabebi sibi wangabebi Anduane Homogola ho gimbu bulenaga loma bialu bo delole haru halu ibalimu lalu lamibe. Tígua nogo kira ogoni heba widi dambininaga balawa olibe lininaga weli heba biamaga howa lomabu delole yalu ibalimu lalu lamibe. Ani bulene ngago áyu ogoningiore Anduane Homogo ibuni tí kamigoria t́ninaga deni hapani holebirago tígua t́naga loma uruni lomabu delalu holene nga, lene.

⁵ Ani laya handala Aronobi wali agali bu hearubi tígua Mosesehanda yalu ibalimu layaru mo puwa Anduane Homogo mitangi bialu lotu lole ibunaga Balai Anda heagoria íbu ngoai ho hene. ⁶ Ani íbu ngoai ho heagola Mosesehanda tihondo lamialu lalu, Anduane Homogonaga wá taraore tí kamigoria hadali holebirago tí

de handalimulonaga Anduane Homogo ibugua ani íbu ngoai hadaba laya, lene. ⁷ Ani lowa Mosesehanda Aronohondo lamialu lalu, Ína lomabu delaga dabu ngagoria puwa ína ko biriru domo wahelonaga loma bialu bo delalu loma mende irani dai helo lomabu delagadagua bo delabe. Loma kira ogonibi mendego wali agalinaga ko biniru domo wahelonagabi loma bialu bo delolene nga. Ani bialu wali agali tigua lomabu mule yalu ibirarume Anduane Homogohanda layadagua tininaga ko biyadaru domo wahelo lomabu delabe, lene.✧

⁸ Ani laya handala Arono ibugua ibunime ko biniru domo wahelonaga nogo bulumaga wangabe dalua biago lomabu delaga dabuni bope hene. ⁹ Ani bope hayagola ibu igini biarume bulumaga biagonaga darama hambu miyagola ibugua darama biago gi hondoneni wai howa lomabu delaga dabu heagonaga gibuni mariani bulumaganaga ne gayane ale heago hai hene. Ani bialu darama maru wiago mo yalu puwa lomabu delaga dabu biagonaga dindiha odope hai hene. ¹⁰ Ani bialu mani Aronohanda nogo biagonaga habane abene hearubi luhabane lilini kirabalibi buni abenebi heba bibahende podo yalu puwa irame dalu do ira punga helo lomabu delaga dabuni lomabu delene. Anduane Homogo ibunime anidagua bibe lalu Mosesehondo lamiyadagua bini. ¹¹ Ani bialu nogo podene maru wiarubi dongonebi bibahende balai anda bu hearu pabe tagirahayagi mo yalu puwa irame dai helo delene.

✧ 9:7: Hi 5.1-3, 7.27

¹² Arono ibugua uruni biai halu ibuninaga sibi wangabe biago balu irani dai helo lomabu delole bene. Ani bayagola Arono igini biaru tigua nogo bayagonaga darama hambu miyagola ibugua yalu puwa lomabu delaga dabu biagonaga gibuni maria wiagoha odo ba amu nana bini. ¹³ Ani bialu ibu igini biarume nogo haguanebi podene bibahende bi ibuhondo miai hayagola ibugua lomabu delaga dabuni irame dai helo delene. ¹⁴ Ani delowa ibugua nogo tini baya hangu halialu wayawaya bo wahai halu ge kirabi wayawaya bo wahai howa bibahende daligani mo dambi howa lomabu delaga dabuni delayagola irame dalu do ira punga halu do amolaiore hene.

¹⁵ Ani biai howa mani Arono ibugua wali agali tinaga loma yu ibiyaru yamialu Anduane Homogohondo lomabu migi bini. Wali agalime ko biyago domo wahelonaga lomabu bo delole nogo meme haru ibiyago yamini. Ani yamialu Arono ibugua ala bulumaga wangabe ibuninaga ko biniru domo wahelonaga lomabu bo delayadagua dege meme ogoni wali agalinaga bo lomabu delene. ¹⁶ Ani buwa Arono ibugua loma irame dai helo delolene winidagua wali agalinaga loma yalu ibiyaru lomabu delene. ¹⁷ Ani delalu ibugua widi dambinigonaga balawa lomabu delole yalu ibiyaru lomabu delaga winidagua delaga bini. Mana winidagua loma mende egerebaginaga ala delenego delowa ibugua widinaga balawa emene mbira gime mo yuwa irame dai helo lomabu delaga bini. ¹⁸ Ani bialu mani Arono ibugua wali agalime nogo bulumaga sibi wangaberu Anduane Homogola ho gimbu bulenaga lomabu delole

haru ibiyaru yamigi bialu bene. Ani bayagola ibu igini biaru tigua nogo kira ogoni labonaga darama wiago hambu miyagola ibugua mo yalu puwa lomabu delaga dabu heagonaga gibuni maria wiagoha odo ba amu nana bini.✧ 19 Ani bialu Arono ibugua nogo biago labonaga eregabone tohe wiagobi abene guguni bunibi luhabane lili-ibi podo wiai hene. 20 Mbirale uruni damene nogo kirabalinaga galukunini mo dambi hai howa lomabu delaga dabu wiagoria mo yalu pene. Ani bialu habane abene podo yayago damene bibahende lomabu delaga dabuni delai hene. 21 Ani buwa nogo bulumaga sibi biagobi kirabalinaga galukunila ge tigahayagi burulene mbirala podo yuwa Mosesehanda bibe lalu lamiyadagua Anduane Homogonaga deni gime yuwa wigiwaga lalu mini.

22 Ani bialu Arono ibugua loma uruni bibahende Anduane Homogohondo lomabu miai howa lomabu delaga dabu biagoria howa ibunaga gi kirabali wali agali heagoha dogola amu lalu, Anduane Homogohanda tí mo bayale helo, lowa ibu lomabu delaga dabu biagoria howa dalipe hene.✧ 23 Ani bialu Mosese Aronobi libu haru Anduane Homogonaga Balai Anda biagoha anda pene. Anda puwa tagira ibalu howa libugua wali agalihondo Anduane Homogohanda tí mo bayale helo lalu hebiore Anduane Homogonaga wá taraore hapani hayagola wali agali bibahende bu hearume de handai hene. 24 Ani bialu abaleore aube tobane buwa Anduane Homogohanda hari daligaha howa ira timbuni hungu bialu dalipe

✧ 9:18: LBM 3.1-11 ✧ 9:22: Dag 6.22-26

helowa lomabu delaga dabu biagoria mbirale lomabu wiago damene bibahendeore dai helene. Anidagua biyago wali agali bu hearume de hondowa tigua turu timbuni halu ku lowa bi dalimu lalu dindini bulu palene.

10

Nadaba Abihulame mana ko binigo ogo

¹ Horo ogoningi Arono igini kirali Nadaba Abihulame ira hagua ngabilo lomabu delaga inisenesi wiago libuninaga parabane ale wiago mo yalu puwa ogoriani delaga bialu hene. Libugua ira denebi inisenesibi parabane aleni mo ngelowa Anduane Homogonaga lomabu yalu pugu bialu hene. Ani biyagola Anduane Homogo ibugua mana ogonidagua bilibu lalu mbira nalenego libugua biyago ibunaga ndoyane handalu ibu turu nahe hene. ² Ani biyagola Anduane Homogohanda ibuha howa libu hearia ira abaleore bape hayagola ira biagome igiri biagolabo dalu Anduane Homogonaga deni howa do homelene. ³ Ani biyagola Mosesehanda Aronohondo lalu, Bamba Anduane Homogohanda ogodagua laya. Inaga biabe biaga howa ini kogoria kaware ibiraru tigua i habane nabulene ale ndo i Anduane Homogoore kogo manda bialu ibulene nga. Tigua anidagua biyagua nde ina ininaga hongo holene timbuni gibiore ngogobi wa taraore holene ngogobi wali agalihondo mo walia holebero, laya, lene. Ani layagola Arono ibugua hale howa bi mbira ladai nabi hene.✧

✧ **10:3:** Ais 52.11, Ese 28.22, Yo 13.31-32

⁴ Ani buwa Mosesehanda Arono aba hamene heyogone Usiele igini kirali Misaele Elesabanala heago ibilo olene. Ibiyagola Mosesehanda libuhondo lamialu lalu, Libu hamenenaga tingini o ngago mo ibalu Anduane Homogonaga Balai Anda kago yu wahalu wali agalinaga balai anda bu kago tagirahayagi yalu pilibu, lene. ⁵ Ani layago hale halu libugua agali biagolabonaga tingini mo puwa Mosesehanda bilibu lalu lamiyadagua balai anda bu hearu yu wahalu tagiraha yalu pene. Ani buwa libugua homene biago labonaga aga golo wa nahe aga karuleaore aga heba yalu pene.

⁶ Ani biyagola Mosesehanda Aronobi ibu igini Eleasa Idamalabi tihondo lalu, Tígua agali kirali homayagonaga dara howa biaga ale nabi wahalu tínaga mandariru pere nabi ha ndo pere biaabo halu agaru minu lere nale dara ho nahalimu. Tígua dara ho howa biaga ngago mbira birimiyagua nde Anduane Homogohanda tihondo keba timbuni halu tí homalimulo bo wahalu ina Isaraele wali agali kamaru bibahendehondobi keba hai dege holebirago ani nabilimu. Isaraele wali agali tínaga damene maru karu tigua dege Anduane Homogo ibuni ira hedo bape halu agali kira bo heda hayagolabo dara halu helo. Tíni dara nahalimu. ⁷ Ina tí Anduane Homogo ibunagaore habagi halimulonaga weli oda wiaga biagome tíni odo wialu helarugo ai ibunagaore loma bini kamigoni. Anigo Balai Anda o kago wahalu tagira nape anda ogoha haabo halimu, lene. Tigua Mosesehanda bi ogoni layago hale howa ti tagira nape tamuha haabo hene.

Loma binigo mo miaga agalime mana maru taluwa bialu holene winigo ogo

⁸ Anduane Homogohanda Arono lamialu lalu, ⁹ Ínibi í igini karubi tígua waini ibabi mbiabi nalu ínaga Balai Anda o kagotha anda polene nawigo napilimu. Anda pirimiyagua nde homoleberemigo manda bilimu. Tínaga igini aguanenebi mani hama polobadaru tiguabi nde mana ogoni dege talialu haabo holene wulebira. ¹⁰ Tígua ínaga Balai Anda kagotha biabe bialu howa mbirale bibahende ínaga ogoore ngagoni wali agalinaga ogoore ngagoni lalu minime mo tale buleberemi. Ani bialu ínaga deni mbirale ngaru ko bayale lalu tale bulene nga. ¹¹ Ani bialu ínaga bi mana Mosesehondo lamirugo damene bibahende tígua Isaraele wali agali karu baya hangu lawai halimu, lene.

¹² Mosesehanda Aronobi ibu igini kirali Eleasa Idamalabi ti tebiralihondo lamialu lalu, Tígua widi dambini balawa Anduane Homogohondo lomabu minigo maru ibiraho ngaru mo yuwa mberedi yidi nahe wabilimu. Balawa ogoni Anduane Homogo ibuninagaore wiabagi ho ngagoni. Anigo ai tígua mberedi wabuwa lomabu delaga dabu ngagoria kaware biruwa nalimu. ✧ ¹³ Tí Anduane Homogonaga Balai Anda kagotha pabe bu yaanda hene tamuhayagi howa nalimu. Wali agalime widi Anduane Homogohondo lomabu minigo ogoni tínibi tí iginibi tínaga leneore wiaai holebi-rago nalimu. Anidagua bulene nga, lalu Anduane Homogohanda ihondo abale langiya. ¹⁴ Tínibi

✧ **10:12:** LBM 6.14-18

tínaga waneiginirubi tígua nogo galukunibi ge tiganaga ge burulenebi Anduane Homogonaga deni howa gime yuwa wigiwaga lenego ogoni tínaga ngago nalimu. Anduane Homogonaga deni dindi mebia nahene daba bagi hene mbira ngane hendedemigoria nogo mbirini lomabu mini uruni yu puwa nalimu. Mbirini uruni Anduane Homogola ho gimbu bulenaga Isaraele wali agalime loma binigo mo miaga agali tí kamirubi tí waneiginirubi tí nalimulonaga talebu wini nga.✧

¹⁵ Anduane Homogohanda lenedagua wali agalime nogo bulumagaru sibirunaga galukunibi ge tighayaginaga burulenebi habane abene guguni nuni karubi lomabu ngirago yamialu Anduane Homogonaga deni gime yuwa wigiwaga lalu halimu. Anidagua biai howa habane abene podo yarimigo irani lomabu delalu galukunibi ge burulene biagobi tíni nole mo yalimu. Anduane Homogoibunime nogo puguni kira ogonilabo tíbi tí aguanene mani holobadarubi tínaga wiaai holebira lalu laya, lene.

¹⁶ Mani howa Mosesehanda hale halu lalu, Nogo meme ko biniru domo wahelonaga bo lomabu delolene biago agua biyabe, layagola tigua ladai bialu lalu, Abale irani lomabu delai harima, lene. Ani ladai biyagola Mosese ibugua Eleasa Idamalahondo keba howa lalu, ¹⁷ Ai ko biniru domo wahelonaga nogo meme loma bialu bene biago tígua Anduane Homogonaga Balai Anda kagoha nolene ngago nanarimigo irane agibe. Loma ogoni Anduane Homogoibunime wali agalinaga ko ngago domo wahelonaga loma bo delene biago

✧ **10:14:** LBM 7.30-34

tí mo ngyiyagoni ndobe. ✧ 18 Nogo meme ogoninaga darama Balai Anda biagoha hobane loma biahene kagoha ina bialu halimu lalu langirudagua nabi nogo meme darama yalu anda nape howabi noleneگو tamu hobane ogoniha howa nolene ngagobi nane dege harimiyago irane agibe, lene.

19 Ani layagola Aronohanda Mosesehondo ladai bialu lalu, Hale harene. Áyu ogoni wali agalime tinaga ko ngaru domo wahelonaga lomabi irani dai helonaga lomabi Anduane Homogohondo lomabu miyagoni. Ani birugoni bilowa gendabi ogoni iha anda ibiyago aginagadabe. Iname nogo áyu bo miyagonaga mbirini nedamale nde Anduane Homogohanda turu ho kaledabe, lene. 20 Aronohanda bi ani layago hale howa Mosese ibugua bi ogoni karulapeda lo manda bialu ibunaga miniha dungulo hene.

11

Ema bialu piaga aleru Isaraele wali agali tigua nolene nanolenebi winigo ogo

(Mana Loyane 14.3-21)

1 Anduane Homogohanda Mosese Aronola lamialu lalu, 2-3 Isaraele wali agali bu karuhondo ogodagua lamilibu. Ema bialu dindini piaga damene tí nolene ngago ogo. Nogo tinaga gi ge giba kira hanguhe tomo datani hangu naga nogo bulumaga aria kago balu nalimu. 4-6 Anigo ai nogo kamelebi huru ale mini labidibi pagana ale egeha paliaga bedarubi nolene nawi. Urunime datani naga degego tinaga gi ge giba kira ndo tara tara

✧ 10:17: LBM 6.24-26

ka. Anigo inaga deni uruni ti bayale ndo dodohe kago manda bialu tigua nolene nawiore. ⁷ Nogo ibuniore kagobi tinaga ge bulumaga ale degegoyu ti tomo maginiha yuwa nanagayagodago uruni balu nolene nawi laro. Nogo ibuni inaga deni ko dodohe kagonida lo manda bilimu. ⁸ Ema bialu piaga uruni ti balu nolenebi nawi uruni ale mbirago homo ngagola ela holenebi nawiore irane ti inaga deni ko dodohe kagodane, laro.

⁹ Ibaha iba wena bedaru damene bibahende dongone harenehe bedarubi babaganehe bedarubi iba emeneha bedarubi solowaraha bedarubi uruni ale bibahende nai holene karulapego balu nalimu. ¹⁰ Anigo wena marubi ema biaga alebi iba emenehabi solowarahabi bedaru tinaga dongoneni harene nahebi babagane nahebi bedaru bibahende ko beda lo manda bialu bo nolene nawi. ¹¹ Anigo uruni ti inaga deni ko dodohe manda bialu tigua balu nabi homene ngago elabi heba holene nawiore larogoni. ¹² Baya hanguore lone hale hadaba. Ibaha wena bedaru aria maru harene nahe babaganebi nahe bedaru ko bedago nolene nawiore, larogoni.

¹³⁻¹⁹ Ega tara tarabi nde tigua nanolene bedaru uru. Ega parambaguabi bodo hariawe tara tara emene timbuni bedaru bibahendebi ega umi damenego ale bibahendebi ega nene bedarubi ega yari timbuni tara karubi ega dindiha biraga bedarubi ibaha biraga ega habo ale tara tara bedarubi ega ge luhe ngui luhe gabiago ale tara tara bedarubi nolene nawi. Ani bialu dalagamiabi dumanabi ti aria tara tara bedaru bibahende nolene

nawiore laro.

²⁰ Ema bialu piaga maru gi ge waragariahe babaganehe bedaru nolene bayale ndogo nanalimu laro. ²¹ Anigo ai mbirale uruni aria maru geme pogolama piagayagua nde balu nolene karulape. ²² Uruni gonalia alebi pagaya damene bedago bibahende emene timbunibi nai holene karulape laro. ²³ Ani bialu maru gi gebihe howa babaganebihe bedaru ko bedago nolene nawigo nanalimu.

²⁴ Ema bialu piaga tara maru bedarubi nde inaga deni tí mo dodo holigo nanalimu. Tígua mbirale ema bialu piaga ko urunialenaga tingini homene ngago ela harimiyaguabi ²⁵ mbirale uruni mbirago mo yalu pirimiyaguabi nde ani biragome ibu inaga deni dodohe kane dege alendo halu ni anda polebira. Agali mbirame uruniale mbira homo ngaria mo yayagua nde ibunaga aga bu kago wayawaya bo waholene nga. Ani biragome ibu inaga deni dodohe kane dege alendo halu ni anda polebira.

²⁶ Ema bialu piaga damenego tinaga ge giba kirahe ndoyaguabi bulumagame datani maginiha yuwa nagadagua nanagayaguabi ogonialego koore nga lo manda bilimu. ²⁷ Nogo tara tara ge giba kira nahe kago damene bibahende balu nolene nakarulapeore laro. Mbiralime mbirale homene uruni alegonaga tingini ela hayagua nde ti ko kamine dege alendo halu ni anda polebira. ²⁸ Mbiralime ogoni ale mbira homenego mo yalu piyagua ibunaga aga wayawaya bolene nga. Ani wayawaya bayaguabi ibuni dodohe ko kane dege

alendo halu ni anda polebira. Ema bialu piaga urunialeme tí mo dodo haga bedagoni.

²⁹⁻³⁰ Ema bialu piaga ale marubi nde tia mali bedarubi huru bedarubi guruwalibi gau tara tara bedarubi nolenebi ela holenebi nawiore. ³¹ Tígua uruni ale mbira homo ngaria ela harimiyagua nde tí inaga deni dodohe kamine dege alendo halu ni anda polebira. ³² Ema bialu piaga dodohe uruni aria mbirago mbirale ngagoriani homo wiagua ogoni ela hayadago nde inaga deni dodohe dege wulebira. Ai mbirale irame wabini tara tara ngagoria homo wiaguabi labolaboni homo wiaguabi nogo bulumaga dongone lagalo wini ngagoria homo wiaguabi nuni homo wiaguabi uruni ale bibahende mbirago ibu biabe tara biaga wiaguabi bibahende homene ela hayadagome inaga deni ko dodohe wulebira. Anigo mbirale ela hayadago ibame wayawaya bo waharimiyaguabi inaga deni ibu dodohe wiaho ngane dege alendo halu ni anda polebira. ³³ Uruni ale mbira todobene be dindime wabini ngamigoha anda puwa homo ibiraho wiagua nde todobene be ogoniha ngamigo damene inaga deni ko dodohe dege wulebirago todobene be ogoni pambulo wahalimu. ³⁴ Tomo nolene ale mbira kaware ngagola iba todobene be ogoniha berenegome odoba hayagua nde tomo ogoni inaga deni ko dodohe hayagoni. Iba todobene be ogoniha bedagobi ko dodohe dege birulebira. ³⁵ Mbirale bayale tara tara ngagoria ema bialu piaga uruni mbirago homo paga hayagua nde mbirale uruni inaga deni ko dodohe hayagoni. Ai ira delowa mberedi balawaru hiragane dindime

wabini ngagoha homo wiyagua nde mberedi hiragane dindime wabini ogoni mo pambulo wahalimu. ³⁶ Anigo ai ema bialu piaga inaga deni dodohe uruni aria mbira iba hambiaga uli iba bedagoha homo wiagua nde iba ogoni inaga deni mo dodo naholebira. Anigo maru tara ale ngaru ela hayagua nde ela harago inaga deni ko dodoheore wulebira laro. ³⁷ Ai tomo egene wene nahenge ngamigoha mbirale biago homo ibira hayagua nde egene ogoni inaga deni dodo nahe bayale wiaabo holebira. ³⁸ Anigo ai tomo egene uruni ibaha ngaore dege ema bialu piaga mbira iba ogoniha homo wiagua nde tomo egene biago inaga deni ko dodohe wulebira.

³⁹ Ema bialu piaga maru ina tihondo nolene karulape larugo uruni aria mbirago bame homene ngaria wali agali mbirame ela hayagua o ela harago ibu inaga deni dodohe holebira. Ani dodohe dege kane alendo halu ni anda polebira. ⁴⁰ Mbiralime homene biagonaga mbirini ngago podalu nayaguabi homo ngaria mo ya hangu biyaguabi nde o biyagonaga ibu aga karulo kago wayawayaya bulene nga. Anigo ibuni inaga deni dodohe kane dege alendo halu ni anda polebira.

⁴¹ Ema bialu dindini ibagabu biraga emene ko biru ngaru tigua uruni minalu nolene nawigo nanalimu. Uruni ti bayale ndo bedago nanalimu laro. Dereparia ale uruni ti inaga deni koore beda lo mitangi bilimu laro. ⁴² Tombeme piaga uruni ale bedarubi gi ge bibahendeme piaga bedarubi gi ge dewahe bedarubi bibahende ta nabi nanalimu laro. ⁴³ Ainde ema bialu piaga uruni balu

narimiyagua tígua inaga deni t́ni ko mo dodo holeberemigo nanalimu larogoni. ⁴⁴ I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabeore kogonigo ai tígua mana tiga nabi ngago yu wahalu t́ni ihondo ngialu mana bayale ngago bialu howa inaga deni baya buruguleore halimu. Irane ini hangu baya burugule howa mana ina talialu biaga ngogo bayalebi tigabiorebi biaga kogo manda bialu mbirale tombeme piaga bedarubi nolene nawi laro. T́ inaga deni ko dodohe holigo ani bilimu.✧ ⁴⁵ I Anduane Homogo inime t́ Iyibi dindiha hemiria ini t́naga Ngode Datagaliwabeore holenaga haru tagira ibirugoni ndobe. Anidagua birugo mitangi bialu tígua mana tigabi ngaru dege bialu haabo howa wali agali baya buruguleore hole halimu. Ani larogoni irane ini baya buruguleore howa mana inime berogo bayalebi tigabibi bialu kodagua t́guabi bialu halimu larogoni.

⁴⁶ Mana áyu dege langirugoni ema bialu piaga damene bibahende ega bedarubi ibaha wena tara tara biru ngarubi dindini ibaga bialu piaga bedarubi uruni bibahendenaga laro. ⁴⁷ Ani larogo manda bialu t́ni bayale holenebi t́ni inaga deni ko dodohe holenebi ngago baya hangu manda bialu mo tale bialu halimu. Ani bialu mbirale ema bialu piaga uruni bibahende baya hanguore tígua nalu holenebi nanaga alebi mo tale bialu halimu, lalu Anduane Homogohanda lene.

12

✧ **11:44:** LBM 19.2, 1 Pi 1.16

Walime gali taba hanarangi Anduane Homogonaga deni dodo nahe berelonaga bulene winigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, ² Īna Isaraele wali agali lamialu wali mbirame yamu ko biruwa igiri mbira taba hanayagua ibu horo karu ĩnaga deni dodohe wali ti horo kongi biragagobi beda. ³ Anidagua bialu horo halini haragola igiri gali biagonaga dongone podo mabu bulene nga.✧ ⁴ Wali igiri gali aiyadago ĩbuni horo pira tebirani tebira (33) bolangua haragola ibu ĩninaga deni dodo nahe birulebirago irane ibugua waneigini taba hanayangi darama dewaore piyai hayagonaga anidagua bulebira. Ani biruwa mbirale ĩninaga mo loma biahene ngaru aria mbira ela naholebiraore. Ani buwa ĩnaga Balai Anda kagoha anda nape biraabo halu ĩbunaga horodago bolangua haragola ĩninaga deni dodo nahe biruwa anda polebira.

⁵ Walime wandari gali taba hanayagua nde ibu horo pira mbirani maria (14) ĩnaga deni dodohe wali ti horo kongi biragagobi beda. Ani biralu ibugua darama dewaore wahayagonaga horo pira waragariani waragaria (66) bira dege bialu mani ĩnaga deni dodo nahe birulebira.

⁶ Horo uruni piyai haragola waneigini aiya mo bayale holenaga wali ibugua nogo sibi bayale karu aria igini hungubalua mali mbira pene kagobi ega malibu ale mbirabi loma bule yalu ĩbulene nga. Ani bialu nogo sibi igini ogoni irani dai helo lomabu bo delalu ega minu yayago ibu ko berenego mo tiga bilonaga loma bialu bo

✧ **12:3:** Fig 17.12, Lg 2.21

delolene nga. Anidagua bule loma kira ogonilabo yalu inaga Balai Anda kago haneni loma binigo mo miaga agali kagoria yalu ibulene nga. ⁷ Ani yalu ibiragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua nogo ega biagolabo yamialu Anduane Homogo inihondo loma bialu bo delaragola wali biago ibu inaga deni dodo nahe bayale birulebira. Walime wandari taba hanayaguabi igiri taba hanayaguabi mana ogonidagua dege bulene nga.

⁸ Anigo ai wali ogoni ibu nogo sibi igini mbira hende holenegro muni nayi bereagua nde ibugua ega malibu ale bayale kira minu yalu ibulene nga. Ani biragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua ega ogonilabo yamialu mendego irani dai helo loma bialu bo delalu mendego ko berenegro mo tiga bilonaga loma bialu bo delolebira. Anidagua bo deledagola inaga deni wali biago ibu dodo nahe bayale birulebira, lalu Anduane Homogohanda lene.☆

13

Mbirali tinginini dere biyagua bulene mana lowinigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lamialu lalu, ² Wali agali mbirago ibu dere biyaguabi tinginini to halu moge biyaguabi tinginini ge hamua bulenaga pagaya tagira ibiyaguabi urunidagua birago ibu Arono kariayaguabi loma binigo mo miaga agali mbirago kariayaguabi abale haru polene nga. ³ Ani haru poramigola loma binigo mo miaga agali

☆ 12:8: Lg 2.24

kago ibugua de handalu karia dere bidagoria irini kago pele halu dere tinginiha gua bima anda piyagua nde ogoni ge hamua ale bulenaga bidaria hondolebira. Ani hondowa loma binigo mo miaga biago ibugua de handalu karia mbira derebi kago hondowa ibu Anduane Homogo deni bayale ndo dodohe ka lolebira. ⁴ Anigo ai ge hamua ale biatagi nahe bulenaga pagaya bidago hondowabi derebi biago tinginini dere bidagoria irini karubi pele nabidaore tinginiha gua bima anda napedaore loma binigo mo miaga agali kago ibugua derebi biago anda mbira kago horo karu ibuni hangu ho palu helolebira. ⁵ Ani helowa loma binigo mo miaga agali biago ibugua horo kaneni lone handalu karia dere bia timbu nahe abale biyagobi dege bidaria handayagua nde horo karu mende hadai bilolebira. ⁶ Ani bilowa loma binigo mo miaga agali biago ibugua lone horo waragaru howa kanengi handalu karia dere biago bia timbu nahe bu emene hama dai bialu dabi habehe degeyagua nde bame dere damene bidagoni lo manda bulebira. Anidagua manda bialu ibugua mbirali derebi hayago lamialu, í Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale kegoni, lalu lamulebira. Anidagua lamiragola agali biago ibugua ibunaga aga wayawaya bialu ibu Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale holebira. ⁷ Anigo mani howa dere ogoni lone biyagua agali biago ibugua loma binigo mo miaga agali kagome lone hendelo ibu karia polene nga. ⁸ Ani poragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua de handalu karia dere lone bia timbu hayadane handayagua nde ogoni ge hamua ale

bida manda bulebira. Ani manda buwa loma binigo mo miaga agali kago ibugua lalu, Ogoni ge hamua ale biyadago ai í Anduane Homogonaga deni dodohe kegoni, lalu lamulebira.

⁹ Mbirali ibu dere timbuni mbira bu heagua nde loma binigo mo miaga agali karia haru polene nga. ¹⁰ Ani haru poragola loma binigo mo miaga agali kago ibugua dere ogoni baya hangu hondolebira. Ani handalu karia dere bidago pele halu dere bidagoria irini kagobi pele dege howa dere ibuni angibu tugudatagi halu heagua ¹¹ ogoni ge hamua aleore bu wiaabo heneyane manda bulebira. Ani manda buwa loma binigo mo miaga kago ibugua, í Anduane Homogonaga deni dodohe kegoni, lolebira. Loma binigo mo miaga ibugua agali ogoni dodoheoredane handalu wali agali heba mandagi helolene nawi.*

¹² Ani bialu emene howa dere ogoni bia timbu taraore halu agali biagonaga tingini bibahende ha biame hayagua nde ¹³ loma binigo mo miaga kagome agali ogoninaga tingini lone baya hangu hondolebira. Ani handalu agali biagonaga tingini bibahende ha pagaya biame heagua nde loma binigo mo miaga biago ibugua agali pagayabi biagohondo lamialu lalu, í Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale ke, lolebira. Ani laragola agali ogoni ibu dodo nahe bayaleore holebira. ¹⁴ Ani lo karia mani howa agali biagonaga tinginiha howa dere timbuni tugu-

* **13:11:** Hiburu wali agali tigua ge hamua alebi dere duru tara tara bidarubi mini ge hamua dege laga hene. Bi ogoni áyu ina kamangi ge hamua hangu lalu ndo leda.

datagi hayagua nde agali ogoni ibu lone dodohe-ore holebira. ¹⁵ Loma binigo mo miaga ibugua lone handalu karia agali biagonaga dere biago bia timbu kane handayagua nde ibugua agali ogoni lamialu, Í Anduane Homogonaga deni dodohe-ore kegoni, lalu lamulebira. Mbirali dere timbuni bialu tinginiha bidago dombeni tugudatagi heagua nde ogonidagua bidago ibu dodohe ka lolebira. Dere ogoni alego ko taraore mbira nga. ¹⁶ Mani howa agali dere bu hayago ibunaga dere biago dabi halu hununu bidagoria pagabua biyagua nde agali ogoni ibu loma binigo mo miaga biago karia lone dai bulene nga. ¹⁷ Ani dai biragola loma binigo mo miaga kagome de handalu karia dere bini hununu biagoria pagabua bialu dabi hayadane hondowa dodo nahe ka manda bulebira. Ani manda buwa loma binigo mo miaga ibugua agali biagohondo, Í Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale harida, lalu lamulebira.

¹⁸ Agali mbiranaga tingini moge ala binigo dabi ho kayagua ¹⁹ nde mani howa dere hununu biagoriani tohoyu tagira ibalu darama bialu pagabua biyagua agali o biago ibu nde loma binigo mo miaga mbira kagome hendelo ibu karia polene nga. ²⁰ Ani poragola loma binigo mo miaga kago ibugua agua biyadabe hondole moge bini biagoria hondolebira. Ani handalu karia dere biago bia timbu howa kabanaha bima anda pialu dere bidagoria irini pele kago hondowa ibugua agali o biagohondo lalu, Í Anduane Homogonaga deni dodohe kegoni, lalu lamulebira. Moge binidago-

ria dere bia aribia hene ogoni koorene ko nga. ²¹ Anigo loma binigo mo miaga kago ibugua handalu karia dere biago emene karulapeni irini kago pela nabi howa dere bidago gua bima anda pobe nahe mani bayale habehedane handayagua nde agali ogoni ibuni hangu anda mbiraha horo karu helo helolebira. ²² Horo waragaru howa kanengi loma binigo mo miaga kagome lone handalu karia dere biago bia timbu hayadane handayagua nde ogoni koore bidago manda buwa ibugua lamialu lalu, Í Anduane Homogonaga deni ko dodohe kegoni, lalu lamulebira. ²³ Anigoyu dere hununu biago timbu nahedane handayagua nde bame moge binigonaga motudu nga hondowa loma binigo mo miaga kagome ibuhondo lamialu lalu, Ai í Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale kegoni, lalu lamulebira.

²⁴ Anigo mbiralinaga tingini irame denegoria tingini darama bialu pagabua biyaguabi ²⁵ nde loma binigo mo miaga kagome baya hanguore hondolene nga. Ani handalu karia irame dene biagoria irini kago pelayaguabi dere bidago bima anda piyaguabi nde dere koore mbira bidaria hondolebira. Ani bidago hondowa loma binigo mo miaga kago ibugua lamialu lalu, Í Anduane Homogonaga deni bayale ndo ko dodohe kegoni, lolebira. ²⁶ Anigo ai dere binigoria irini karu penale bayale halu derebi timbu naheyagua nde agali ogoni ibuni hangu anda mbiraha horo karu helo helolene nga. ²⁷ Ani helowa horo waragaru howa kanengi loma binigo mo miaga ibugua dere lone agua biyadabe hondolene nga. Ani

handalu karia dere bia timbu hayayagua nde dere ogoni koore bidago hondowa ibugua agali ogoni Anduane Homogonaga deni dodohe kagoni lolebira. ²⁸ Ainde dere ogoni timbu nahe biyagobi bu haabo heagua nde agali irame dene hununu bidago handalu motudu dege ngago manda buwa loma binigo mo miaga ibugua lamialu lalu, Ai í Anduane Homogonaga deni dodo naheore bayale kegoni, lolebira.

²⁹ Wali agali mbiralinaga embonenibi yanga andanehabi duru dere biyagua ³⁰ loma binigo mo miaga kagome baya hangu hondolebira. Ani handalu karia dere kabaneha bima anda pialu dere bidagoria irini kago emene hangu howa ambua biyagua nde ibugua dere ogoni kooredane manda bulebira. Ani manda buwa ibugua waliyaguabi agaliyaguabi lamialu lalu, í Anduane Homogonaga deni bayale ndo dodohe kegoni, lolebira.

³¹ Ai loma binigo mo miaga ibugua handalu karia dere ogoni kabaneha bima anda nape dere binidagoria irini bayale nahe dege heagua nde waliyaguabi agaliyaguabi ogoni ibu horo karu anda mbiraha ibuni hangu palu helolebira.

³² Horo waragaru howa kanengi loma binigo mo miaga ibugua dere bini biago agua biyadabe lone hondolebira. Ani handalu karia dere bia timbu halu bima andapu nabiyagua irini ambua nabi bayale heagua ³³ nde o biago ibugua ibunaga mandari angariyaguabi kago podo wahai halu dere binidagoria dege poda nabi helolene nga. Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua agali biago horo karu lone ibuni hangu helo helolene nga.

³⁴ Ani bialu horo waragaru howa kanengi loma

binigo mo miaga ibugua dere biyago lone handalu karia emene halu timbu bima anda napeyaguabi nde ibugua o biagohondo lamialu, Ai í Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale kegoni, lalu lamulebira. Ani laragola ibugua ibunaga aga bu hayago wayawaya bialu ibu bayale holebira. ³⁵ Mani dere biago lone bia timbu hayiyagua ³⁶ nde loma binigo mo miaga ibugua lone hondolene nga. Ani handalu karia dere biago bia-timbu hayadane hondowa loma binigo mo miaga kagome waliyaguabi agaliyaguabi ogoni dere bidagoria irini kago lone ambua biyadabe hondolene nawi. Ibugua o biago ibu Anduane Homogonaga deni lone dodoheore hayada manda bulebira. ³⁷ Ai loma binigo mo miaga ibugua hondowa walibi agalibi ibunaga dere emene biyagobi dege biaabo halu timbu nahebi dere bidagoria irini bayale ibiyagua nde dere ogoni dabi hayada lo manda bulebira. Ani manda buwa ibugua o biagohondo lamialu lalu, Ai í Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale kegoni, lalu lamulebira.

³⁸ Wali agali maru tinaga tinginini pagaya biyagua nde ³⁹ loma binigo mo miaga ibugua agua biyadabe hondole baya hangu begelo hondolebira. Ani handalu karia pagayadago peleore ndoyagua nde bame dege binidane manda bulebira. Ani manda bialu karia walibi agalibi ibu dodo nahe bayaleda lolebira.

⁴⁰⁻⁴¹ Agali mbirago ibunaga mandari kago bame piai halu mandari nahe heagua ogoni ibu dodohe ndo bayale ka. Ani bialu agali ogoninaga mandari wanakuihayagi piai hayagua nde agali ogoni

ibu dodohe ndo bayale ka. ⁴² Anigo agali ogo-
ninaga hagianeni mandari nahe ngatoria dere
biyago darama bialu pelayagua nde dere ogoni
koore biyada manda bulebira. ⁴³ Ani manda bialu
loma binigo mo miaga ibugua baya hangu begelo
hondolene nga. Ani handalu karia ge hamua
ale biagadagua dere darama bialu peledago han-
dayagua ⁴⁴ nde dere emboneni bidago koorene
ko binidane hondowa ibugua agali dere bu kago-
hondo, Í Anduane Homogonaga deni bayale ndo
dodohe kegoni, lalu lamulene nga.

⁴⁵ Wali agali mbira ibu dere ko ogoni ale bu
heagua ibu aga ko budabagabi ngago mo karulo
halu mandari pere nabi helaluibunaga gime ne
hariga pai howa ibugua hongo howa lalu, I ko ge
hamuabi kogoni. I ko ge hamuabi kogoni, laga
bialu holene nga. ⁴⁶ Wali agali dere ogonibi bu
karu bibahendeore Anduane Homogonaga deni
ti bayale ndo dodohe dege haabo holebira. Ani
biragola ibuguaibunaga damene bu karu ti tini
haga balai anda bu kagoaha helalu ibu tagiraha
pubagi ho holebira, lalu Anduane Homogohanda
lene.

*Aga labolabo ngaruni hagama haragola bulene
mana lowinigo ogo*

⁴⁷⁻⁴⁸ Anduane Homogohanda Mosese
Aronolahondo laabo lalu, Aga labolabo
mbirale ngamirubi nogo sibi irinime wabini
ngarubi pu payini baya tara mbirame wabini
ngarubi nogo bulumaga dongoneme wabini
ngarubi nogo maru maru dongoneme wabini
ngarubi uruni ale ngamiruha hagama ho ngane

handarimiyagua ⁴⁹ mbirale ogoni ira yuni dongomi hayaguabi daramabi hayaguabi uruni tigua loma binigo mo miaga karia mo yalu puwa walia holene nga. ⁵⁰ Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua aga ogoni yamialu horo karu anda mbiraha mo ngelolebira. ⁵¹ Ani ngelo howa horo waragaru howa kanengi lone handalu karia aga labolabonibi nogo dongone biagoriayaguabi hagama ha timbu hayane handayagua nde ogoni ko dodohe ngagonida manda bulebira. ⁵² Ani manda buwa loma binigo mo miaga ibugua mbirale uruni hagama hayadago hondowa ge hamua wai hole biagadagua biyadane hondowa wahalu irani dai helo delolebira.

⁵³ Loma binigo mo miaga agali kagome aga biago handalu karia ko timbu nahe ala wiyagobi dege ngane handayagua ⁵⁴ nde aga mbirale uruni baya hangu wayawaya bo wahowa horo karu lone mo bagi howa ngelolene nga. ⁵⁵ Ani ngelowa horo waragaru howa kanengi lone handalu karia aga biagoni buhayagibi mbirahayagibi hagama hayago ha timbu nahe ala wiyagobi dege wiagua ira yuni dongomi hayagobi daramabi hayagobi ereba nahe wiaabo hayagua nde ogoni bayale ndo dodohe dege ngagoni. Anigo loma binigo mo miaga ibugua aga uruni mialu iraha dai helo delolene nga. ⁵⁶ Anigoyu ibugua horo waragaru howa horo kanengi lone handalu karia aga labolabobi nogo dongoneme wabini agayaguabi wayawaya bu wini biago hagama hayago ereba habehe wiane handayagua nde emene mo ko hayadago hangu podo waholene nga. ⁵⁷ Ani biragola mani howa hagama ala hayagobi lone

hadai biyagua nde wahalu mbirale ogoni anduane kago ibunime irani do tauladaga helo delolene nga. ⁵⁸ Ai aga hagama hayago wayawaya buwa bayale hayiyagua nde halu mende lone wayawaya bialu aga labolaboyaguabi nogo dongoneme wabini agayaguabi ko nahe bayaleore wulebira.

⁵⁹ Mana ogoni aga mbiraleru nogo bulumaga dongoneme wabini ngarubi labolabo ngarubi pu nogo sibi irinime payini ngarubi bibahende mo ko haga biragola bulenego mana ogoni dege ngagoni. Mana ogoni Anduane Homogo inaga deni ogo dodoheda ogo dodo naheda lalu dabolene mana nga, lalu Anduane Homogohanda lene.

14

*Ge hamua ale bidago dabi haragola bayale hole-
naga bulene mana winigo ogo*

¹ Anduane Homogohanda Mosese lamialu lalu,
² Mana o larodagua wali agali lamibe. Mbirali ibu ge hamua ale bu henego dabi haragola ininaga deni ibu ko dodohe ndo bayale kagoni lelo ibu loma binigo mo miaga agali kago walia hole ibu karia polene nga. ³ Ani poragola loma binigo mo miaga ibugua tinaga balai anda bu karuha tagirahayagi haru pialu baya hangu begelo hondolebira. Ani hondowa ge hamua ale biyago ereba hayiyagua ⁴ nde ibugua ibuhondo uruale mo yalu ibule pobe lolebira. Uruni ega kira ininaga deni bayaleorebi ira tamia emene gabini mbirabi pu payini daramabi mbirabi

✧ 14:2: Md 8.4, Mg 1.44, Lg 5.14, 17.14

ira hisobonaga magane mbirabi yalu ibalimu lolebira. ⁵ Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua wali agali biaruhondo, Iba duguaraga haragoha howa iba hambu yalu dai bialu todobene be dindime wabini ngagoha berelabe, lolebira. Ani bialu mani ega biago darama todobene be biagoha anda pelo nene daligani ega mendego bolebira. Ani baragola darama todobene be biagoha anda polebira. ⁶ Ani buwa loma binigo mo miaga ibugua ega mende biagobi ira tamia gabini biagobi pu payini daramabi biagobi ira mini hisobonaga magane biagobi bibahende yamialu iba ega darama birayagoha ibira holebira. ⁷ Ani buwa mani loma binigo mo miaga biagome agali ge hamua ale bu hene bayale helonaga ibiyago ega darama biagome kahalu tandala ba holebira. Ani biai howa loma binigo mo miaga biago ibugua agali biago lamialu lalu, Áyu í Anduane Homogonaga deni dodo mbira para nahe bayaleore kegoni, lolebira. Ani lowa ibugua ega mende biago yalu tagira puwa yagalo yalu pelo yupe holebira.

⁸ Ani biragola wali agali ge hamua ale bu hene biago ibugua ibunaga aga wayawaya balu mandaribi angaribi podo wahi halu ibunibi wayawaya bulene nga. Anidagua biyagua nde o biago ibu ininaga deni dodo mbira para nahe holebira. Ani howa ibugua balai anda bu karuha dai buwa ibuninaga balai anda biagoha abale anda pu nabi horo karu tagirani holene nga. ⁹ Ani bialu horo waragaru howa kanengi ibunaga mandari angari de hambolene iribi ibu tinginaga iri bibahende

podo wahai halu ibunaga agabi ibuni tinginibi wayawaya biai haragola ibu ininaga deni ko mbira para nahe bayale holebira.

¹⁰ Ani bialu horo haliningi o biago ibugua nogo sibi igini wangabe kirabi nogo sibi angibuni mali mbira hangu hene kago mbirabi haru halu ibulene nga. Nogo sibi uruni dere durubi mbira nabi bayale tigabi kago hondowa haru halu ibulene nga. Ani bialu balawa bayaleoreru genda magi kilogarama tebira olibe lininaga weli heba odo biamaga hene ngagobi yalu olibe lininaga weli maru gabo be kiraha berelo yalu lomabu mule yu ibulene nga. ¹¹ Ani yalu ibiragola loma binigo mo miaga kagome inaga deni dodo nahe bayale kego lowa ibugua ge hamua ale bu hene biago haru halu mbirale uruni bibahende lomabu mulenaga yalu ibiragobi mo yalu inaga Balai Anda kago haneni haru polebira. ¹² Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua nogo sibi igini wangabe mende biago yamialu olibe lininaga weli heba mana ko berolo mitangi nabi howa binigo mo tiga bulenaga loma delolebira. Lomabu delolene uruni bibahende yu howa inaga deni gime yuwa wigiwaga lalu holebira. ¹³ Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua nogo maru ko binigo domo wahelonagabi nogo maru irame dai helonagabi loma bo delolene ngagoria nogo sibi igini wangabe biago haru halu puwa bolebira. Loma binigo mo miaga kagome anidagua bulebirago irane mana ko binigo domo wahelonaga nogo sibi loma bialu bo delolene loma binigo mo miaga ibuni milo mirugonidagua mana ko berolo mitangi nabi howa binigo mo tiga bulenaga loma bo delolenebi loma

uruni ibunaga dege ina wiabagi ho ngeledogoni. ¹⁴ Ani buwa loma binigo mo miaga biago ibugua nogo sibi daramame wali agali biago dodo nahe helonaga gi tigahayagi hale teneha hai halu ge tigahayagi ge angibiyane kago hai halu gi tiganaga gi angibiyane kagobi hai halu bulebira. ¹⁵ Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua olibe lininaga weli emene mbira ibuninaga gi leha habeni odo wulebira. ¹⁶ Ani buwa gi tiganaga gi hondoneme weli biagoha ibira halu wai howa Anduane Homogo ininaga deni kahalulu tandala ba holene nga. ¹⁷ Ani buwa ibugua olibe lininaga weli ibuninaga gi habeni wiyago mialu wali agali inaga deni dodo nahe bayale helo biagonaga gi tigahayagi hale teneha nogo darاما helayagoria hela dambi halu gi angibiyane tigahabi ge angibiyane tigahabi darاما wai hayagoria weli biago hela dambi haga bulebira. ¹⁸ Ani buwa weli emene ibuninaga gi habeni odo wiyago ibiraho ngagome wali agali biagonaga hagianeni dege odo wulebira. Anidagua biragome o biago inaga deni ko mbira ibuha para nahe helonaga anidagua bulebira.

¹⁹ Anidagua biai halu loma binigo mo miaga ibugua wali agali biagonaga ko binigo domo wahelonaga loma biago bo delaragola o biago ibu inaga deni ibuha ko mbira para nahe bayaleore holebira. Ani buwa mani loma binigo mo miaga ibugua irame dai helo loma bialu bo delolene nogo sibi igini mende bo delolebira. ²⁰ Ani bialu loma binigo mo miaga ibugua nogo sibi igini ogoni loma bo delowa widibi lomabu delaga dabu ngagoria loma bialu delolene nga. Ani bo delowa ibugua wali agali biagonaga ko domo wahelo ogo-

nidagua biragola inaga deni o biagoha ko mbira para nahe bayaleore holebira.

²¹ Mbirali ibugua mana ko berolo mitangi nabi howa binigo mo tiga bulenaga loma bo delole munime mulenego muni nawi yagibano kayagua nde nogo sibi igini wangabe mbiraore hangu minu yalu ibulene nga. Wali agali o biagome ko binigo mo tiga bulenaga loma binigo mo miaga kagome nogo sibi igini ogoni podo yuwa ininaga deni gime wigiwaga lalu lomabu ngulebira. Ani bialu balawa bayaleoreru genda magi kilogarama mbira olibe lininaga weli heba odo biamaga hene ngagobi mo yalu olibe lininaga weli maru gabo be kiraha berelowa lomabu mule yalu ibulene nga. ²² Ani bialu ibugua ega malibu ale kira minu yalu ibalu lomabu mulene ngago irane ibu munime nogo sibi kira hende holenego muni ya nabi heagua ani bulene nga. Ega mbirago ko binigo domo wahelonaga loma bialu bo delalu mendego irame dai helo lomabu yalu ibulene nga.

²³ Horo halini ibuni mo bayale helolene ogoni tagira ibirangi ibugua loma uruni yalu loma binigo mo miaga biago Anduane Homogo inaga Balai Anda haneni ininaga deni yalu ibulene nga. ²⁴ Ani yalu ibiragola loma binigo mo miaga ibugua nogo sibi biagobi olibe lininaga weli biagobi ibunaga giha mo yuwa Anduane Homogo ininaga deni wigiwaga lalu holebira. ²⁵ Ani bialu loma binigo mo miaga kagome wali agali ge hamua ale bu hene biagome mana ko berolo mitangi nabi howa binigo mo tiga bulenaga nogo sibi igini lomabu mialu bolebira. Ani bowa loma binigo mo miaga ibugua nogo sibi darama ngago

gime yu howa wali agali ibiyagonaga hale gi tiga-
 hayagi kagonaga teneha hai²⁶ halu gi tiganaga an-
 gibiyane kago hai²⁶ halu ge tiganaga angibiyane
 kagobi hai²⁶ dege halu bulebira. ²⁶ Ani buwa
 loma binigo mo miaga kago ibugua olibe lini-
 naga weli biago emene mbiraibuninaga gi leha
 habeni odo wulebira. ²⁷ Ani odo wialu Andu-
 ane Homogo ini deni howa ibugua gi tigahayagi-
 naga gi hondone mbira hangume weli gi habeni
 odo wiyago ha ibira howa kahalutandala bahaga
 bulebira. ²⁸ Anidagua biai howa loma binigo mo
 miaga ibugua olibe lininaga weli biagome wali
 agali biagonaga hale tenehabi gi angibiyanebi ge
 angibiyanebi bibahende gi tigaha dege dege abale
 nogo darama hai²⁹ hayagoria welime hai²⁹ hadambi
 holebira. ²⁹ Ani biai howa ibugua weli gi habeni
 emene ibiraho ngagome wali agali ko domo wa-
 helo ibiyagonaga hagianeni odo wulebira. Ani
 biragola wali agali ogonime ko binigo domo wa-
 helonaga loma bialu bo delolebira. ³⁰ Ani bule-
 naga loma binigo mo miaga ibugua wali agali ko
 binigo domo wahelo ibiyagome ega malibu ale
 kira lomabu mule minu yalu ibiyago mbirago ya-
 mulebira. ³¹ Ani yamuwa ega mbirago ko binigo
 domo wahelonaga loma bialu bo delalu mendego
 irame dai helo loma bialu bo delolebira. Ani bialu
 widi lomabu delolenegobi ega kira biago heba
 bo delolebira. Anidagua biragome inaga deni
 wali agali biago ha ko mbira para nahe bayaleore
 hole ibiyagonaga ko domo wahelo loma binigo mo
 miaga kagome lomabu delolebira.

³² Mana ogoni mbirali ibu ge hamua ale binigo
 dabi halu inaga deni bayale holenaga lomabu de-

lole yalu ibulenego yolo mulene muni nawidagola
ogonidagua bulene nga, lene.

*Anda tamuha hagamame mo ko ho wiago waho-
lene mana winigo ogo*

³³ Anduane Homogohanda Mosese Aronola-
hondo lamialu lalu, ³⁴ Mani tí Kenana dindi ina mo
ngule ngogoria pu holeberemi. Dindi ogoni tinaga
lene wiaabobo bu wulebira. Ai tí dindi ogoniha pu
kamingi anda maru kago tamuha hagama holene
mbira ibilaruyagua ³⁵ tí de handalu anda ogoni
anduane hayadagoibunime loma binigo mo mi-
aga agali karia polene nga. Puwa ibuhondo lalu,
I andagaha hagama mbira hatagi ho ngago ina
de handarugoni, lalu lamulene nga. ³⁶ Anidagua
lamiragola loma binigo mo miaga kagome hale
howa anda anduane biagohondo lamialu, Anda
ogoni i de hondole ibulebero. I de hondo
naibidoha inaga dabudabu wiridaruni mo yu
tagira piai habe, lolebira. Ani larago hale halu
bibahende mo yu tagira napeyagua loma binigo
mo miaga ibugua lalu, Anda ogoniha dabudabu
yalu tagiraha nape ngaru bibahende Anduane
Homogonaga deni ko nga, lolebira. Ani lamialu
loma binigo mo miaga biagome anda tamuha de
hondole polebira. ³⁷ Ibugua anda tamuha anda
puwa mbirale anda háini hagamame hatagi halu
mo ko hayadago de hondolebira. Ani de handalu
mbirale ira yuni handalehebi daramabirumebi
anda hái mo togo bia howa diri tombela andatagi
bidago hondowa ogoni anda kabaneha bima anda
peda lo manda biyagua nde ³⁸ loma binigo mo
miaga ibugua tagira puwa lalu, Horo karu wali

agali anda ogoniha napale bameore ngelalimu, lolebira. ³⁹ Ani lalu puwa horo waragaru howa kangeniloma binigo mo miaga ibugua lone dai bialu anda biago de hondolebira. Ani hondowa anda háí biago mo ko timbuni hayadane dehandayagua nde ⁴⁰ ibugua tihondo lalu, Anda ogoninaga háí bini ege tole mo ko hayadago bo gialalu tano tagirahayagi mbirale Anduane Homogo ininaga deni ko ngaru mo yu wahaga ngagoha yu wahole pudaba, lolebira. ⁴¹ Ani bialu anda háí biadambi hene ege timeni anda háinaga ege tole wabu dambi halu bu mabu bini kago bo dodai holebira. Ani biai halu mo yalu puwa tanonaga tagiraha ko yu wahaga ngagoha mo wahai holebira. ⁴² Anidagua biai howa ege tolebi timenibi gialo wahayago gahengeme bia aribia holebira. Timeni gahengeme anda háí lone para hadambi halu bulene nga lolebira.

⁴³ Anda gialowa lone bia dai bidamigola ala mo ko hayadagua dege lone mo ko hayagua nde ⁴⁴ loma binigo mo miaga biagome lone de hondole dai bulebira. Ani handalu karia anda biago mo ko habeheoredane handayagua nde ibugua lalu, Anda ogoni inaga deni ko kagoni, lolebira. ⁴⁵ Ani kago manda bialu timenibi ege tolebi irabi bibahende anda ogoni bini damene kago mbira ibira nahelo mo yai halu amura tagiraha mbirale inaga deni ko ngaru yu wahaga ngagoha yalu pu waholene nga. ⁴⁶ Anda ogoniha anda napole lalu panga payidaha mbirali anda piyagua ogoni ibubi inaga deni ko dege kane alendo holebira. ⁴⁷ Mbirali anda ogoniha napole layago lelowa tomo nalu birayaguabi anda ogoniha paliyaguabi nde ibunaga

aga wayawaya bulene nga.

⁴⁸ Anigo mani loma binigo mo miaga biagome anda ogoniha lone anda puwa handalu karia anda hái biago bayale halu hagama biago ha timbu nahedane handayagua nde ibugua lalu, Anda ogoniha hagama biago ereba hayadago ai Anduane Homogonaga deni bayale ka, lolebira.

⁴⁹ Inaga deni anda biago mo bayale helonaga mana ogodagua bulene nga. Loma binigo mo miaga biagome ega kirabi ira tamia emene gabini mbirabi pu payini daramabi mbirabi ira hisobonaga magane mbirabi mo yulebira.

⁵⁰ Ani bialu iba duguaraga haragoha howa iba hambialu yu dai bulebira. Ani hambu yudai bialu todobene be dindime wabini ngagoha berelowa ibugua ega mende biago todobene be iba bere biagoha darama anda pelo nene daligani bolebira. Ega ogoni baragola darama todobene be iba birayagoha ibira holebira. ⁵¹ Ani ibira ho bedagola loma binigo mo miaga ogonime ira tamia emene gabini biagobi ira hisobo magane biagobi pu payini daramabi biagobi ega mende ba

nabini biagobi bibahende gime hila magamaga bu yuwa iba ega darama heba birayagoha abaleore ibira halu yamulebira. Ani buwa iba ega darama heba wai ho yayagome anda biagoha kahalu tandala bahaga bulebira. ⁵² Loma binigo mo miaga biago ibugua anidagua biragome anda ogoni ko nahe inaga deni bayale holebira.

⁵³ Ani bialu ega mende ba nabi dére minu yu hayago ibu tano yu wahalu amura ibuni biraga dangi te ngagoha yagalalu pelo yupe holebira. Ogonidagua biyagome anda ko hayadago domo

wahalu inaga deni bayale helonaga bulene mana ogoni.

⁵⁴⁻⁵⁶ Mana uruni wali agalinaga tinginini warago ale tara tara ngarubi ge hamua pagayabi karubi dere durubi karubi moge tiwabi karubi nahendene ale tinginini tagira ibu karubi mbiraleme agaru andaru hagama hagarubi uruni damenego tagira ibiragola bulene wini. ⁵⁷ Mana ogonime ininaga deni mbirale ko nga bayale nga lalu mo walia haga bulebira, lalu Anduane Homogohanda lene.

15

Tinginiha howa ko maru tagira piagagonaga mana lowinigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lalu, ² Isaraele wali agali karu lamialu ogodagua lalibu. Agali mbirame warago tara balu ibunaga pinduha howa angibu tagira ibiyagua ogoni biragome agali ogoni inaga deni ko ka. ³ Angibu ogoni dewa iba poradagua piyaguabi angibu ogoni giambe howa pu tolenego hariga ndibu layaguabi agali ogonidagua bini kago ibu inaga deni ko ka. ⁴ Ibu paliagane dagia ngagoriani paliyaguabi biragane dagia ngagoriani birayaguabi bibahende ibugua mo ko hene dege nga. ⁵⁻⁶ Anigo mbiralime agali ogoninaga paliagane dagia ngago ela hayaguabi ibunaga biragane dagia ngagoriani birayaguabi o ani biyadagonaga ibunaga aga tinginibi abale wayawaya bulene nga. Anigo ibu ko kane dege alendo ni anda polebira. ⁷ Wali agali mbirame

agali warago ogoniale bu kago ela hayagua nde tinaga agabi tinginibi wayawaya bo waholene nga. Ani bialu ti horo ogoningi dodo ogoni ha ho kane dege alendo ni anda polebira. ⁸ Agali waragowi biagome agali mbira ibu inaga deni ko nahe bayale kago hamiaga toloba hayagua nde ibubi inaga deni mo ko henego ka ai ibunaga aga wayawaya bialu ibunibi wayawaya bulene nga. Ani bialu ogoni ibu dodo ha ho kane dege alendo ni anda polebira. ⁹ Ani bialu agali warago tara ogoni barago ibu nogo dongi hosirunaga erekunini biragane nogo dongoneme wabini birayagua nde biragane ogonibi ko dodohe dege ho wulebira. ¹⁰ Agali ogoni ibu birayagoria mbiralime mbirale ngago ela hayagua nde agali ela haga kago ibubi ko dodohe dege kane alendo halu ni anda polebira. Agali mbirame mbirale agali waragowi abale birayago ogoni mo yalu piyagua nde agali ogoni ibubi ko dodohe dege holebira. Anigo ibugua ibunaga aga wayawaya bialu ibuni tinginibi wayawaya bulene nga. Ani bialu ibu ko dodohe kane dege alendo halu ni anda polebira. ¹¹ Agali warago tara ogonibiwi kagome ibu gi wayawaya nabi howa agali mende bayale kago ela hayagua nde agali bayale ogoni ibugua ibunaga aga wayawaya balu ibunibi wayawaya bo polene nga. Ani bialu ibuni ko dege kane alendo halu ni anda polebira. ¹² Agali warago ogonialewi kagome todobene be dindime wabini ngago ela hayagua nde be ogoni bo pambulo waholene nga. Ani bialu ndisi be irame wabini ngago ela hayagua nde ndisi be ogoni baya hangu ibame wayawaya bulene nga.

¹³ Ani buwa agali ogonibi kagome warago tara ogoni dabi hayagua nde ibu horo karu howa mani ibu dodo nahe bayale holenaga mo tiga bulebira. Horo karu piai haragola ibunaga aga wayawaya bo wahalu ibuni tinginibi iba poragoha wayawaya bo poragola nde ibu Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale holebira. ¹⁴ Horo haliningi agali biago ibugua ega malibu ale kirayaguabi ega mendeale kirayaguabi minu yalu puwa Anduane Homogonaga Balai Anda kagoria yalu puwa anda haneni loma binigo mo miaga kagohondo mulene nga. ¹⁵ Ani miragola loma binigo mo miaga ibugua ega mbirago ko domo wahelonaga loma bialu bo delalu mendego irani dai helo loma bialu bo delai holebira. Anidagua biragome loma binigo mo miaga ibugua agali ogoni ibu warago dabi halu Anduane Homogonaga deni dodo nahelonaga mana bulebira.

¹⁶ Agali mbira ibu mbiraga u padaha emaga handalu karia ibunaga ibane bame tagira piyagua nde agali ogoni ibu dodohe kago manda bialu ibunaga tingini bibahende wayawaya bai holene nga. Ani bialu ibu dodohe dege kane alendo halu ni paliragola bayale holebira. ¹⁷ Ibunaga ibane ogoni aganiyaguabi mbirale maru ngaruniyaguabi mbirale nogo dongoneme wabini ngagoniyaguabi mbirani ibira hayagua nde mbirale uruni wayawaya biai holene nga. Ani biragola ogoni alendo halu dodohe dege kane ni paliragola bayale holebira. ¹⁸ Wali agali kirali mandagi padebira agalinaga ibane tagira ibiyagua nde libu haru dodohe holebira. Ani biragola libu haru heyalu wayawaya bo polene

nga. Ani bialu libu dodohe dege kane alendo halu ni paliragola bayale holebira.

¹⁹ Wali mbira ibu ege habolo bedangi nde ibu horo karu dodohe biraabo holebira. Mbiralime wali ogoni ela hayagua nde ibubi dodohe dege halu ni paliragola bayale holebira. ²⁰ Wali ogoni ibu bira palia biaga dagiabi bibahende dodohe dege wiai holebira. ²¹⁻²² Mbiralime wali biagonaga biraga paliaganebi dagia ngago ela hayagua nde ela haga biago ibu dodohe holebira. Ani holebirago ai ibunaga aga wayawaya balu ibunibi ibaha wayawaya bo polene nga. Ani bialu ibuni dodohe dege kane alendo halu ni paliragola ibu bayale holebira. ²³ Aga paliaga hanguyaguabi marualebi wali ogoni ibu biraga ngagobi ela hayagua mbirali ogoni ela harago ibu dodohe howa ni paliragola bayale holebira.

²⁴ Agali mbira ibu wali ege habolo bedagola mandagi paliyagua nde agali ogoni ibu dodohe kane horo karu holebira. Ani bialu dagia ibu paliaga ngagobi nde dodohe dege horo karu holebira.

²⁵ Wali mbira ibu ege habolo biragadagua ndo mendengi handa aribia hayaguabi ibu horo lu dewa biraabo hayaguabi nde ibu dodohe dege horo lu bedane ereba harangi wahole ibu ege habolo biragadagua biraabo holebira. ²⁶ Dagia ibu bira pali biaga ngagobi bibahende dodohe dege wiai holebira. ²⁷ Mbiralime dagia uruni ela hayagua nde ibubi dodohe dege holebirago ibunaga agabi ibunibi ibame wayawaya bulene nga. Anigo ibu dodohe dege kane alendo halu ni paliragola bayale holebira.

²⁸ Wali ege habolo birayago horo bolangua haragola ibu horo karu biralu mani Anduane Homogonaga deni ibu dodo nahe bayale birulebira. ²⁹ Horo halini haragola ega malibu ale kira minu yalu Anduane Homogonaga Balai Anda kago haneni puwa loma binigo mo miaga kagohondo mulene nga. ³⁰ Ani miragola loma binigo mo miaga kagome ega mbirago ko domo waholenenaga loma bialu bo delalu mendego irani dai helo loma bialu bo delolene nga. Anidagua biragome wali biago ibu Anduane Homogonaga deni dodo nahe bayale berelo anidagua bulebira.

³¹ Isaraele wali agalirume tini Anduane Homogonaga deni dodohe holigo lowa mo dodo hagane ngagoria polene nawi. Ani polene nawigo irane inaga Balai Anda ogoni tinaga balai anda bu kagoria dege dombeneha kago ti inaga deni dodohe kangi anda ogoniha piyagua tigua inaga Balai Anda kago mo mebia harimigonaga ti homelo bo waholene wulebira, Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo ani lene.

³² Mana uruni agalinaga tinginiha howa angibu ale tagira ibiyaguabi agalinaga ibane bame padaha tagira piyaguabi ogonidagua biragome agali mo dodohe haga kago mana urunidagua bulene nga. ³³ Ani bialu wali ibu ege habolo bedangibi wali agalibi tinaga tinginiha angibu ale tagira ibiyaguabi agali ibu wali ege habolo bedagola libu haru mandagi paliyaguabi uruningi tigua bayale holenenaga bulene mana uruni lo winigo nga.

16

Ko Domo Waholene Horo harangi bulene winigo

ogo

¹ Anduane Homogohanda Arono igini kira bi-ago labome loma bu mulene winingi ndo mana puguwa mbirale loma bialu hearia bo home-lene. Ani bu howa Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu,² Inaga hamene Arono lamialu Anduane Homogonaga Hobane Loma Bia Heneore labolabome tu wuwa hoba amu kagoa Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbo-goyi ngagoria ibuni hameme poa biradagua polene nawi lamibe. Polene winingi ndo ibuni hameme ibiyiyagua homolebira. Homolebirago irane Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbo-goyi ogoni wali agalinaga ko biniru domagane panga ogoriani ini hari beralibaha howa ha pani haruli. Anigo ina larogonidagua ibu nabiyagua homolebira lamibe.✧ ³ Ibugua Hobane Loma Bia Heneore biagoha ibule harangi nogo bulumaga wangabe mbira ibunibi ibu one waneiginirubi tinaga ko ina domo waholiya bo yalu mende nogo meme wangabe mbira irani bo delai hole haru halu ibalu anda polene nga lalu lamibe, lene.✧

⁴ Anduane Homogohanda bi ogodagua lalu, Arono ibugua Hobane Loma Bia Heneore biagoha anda pu nabi howa ibuni ala wayawaya bulene nga. Ani buwa ibugua loma binigo mo miaga biabe bulenaga darasi tubagibi aga bia gimubi nogo dongonebi labolabo emboneni bobu mabu bialu karulolene nga.

⁵ Isaraele wali agali tigua nogo meme wangabe kira tinaga ko ina domo waholiyanaga haru

✧ 16:2: Hi 6.19 ✧ 16:3: Hi 9.7

ibalu nogo sibi wangabe mbirabi irani bo delai helo haru ibuwa Aronohondo mulene nga. ⁶ Ibugua nogo bulumaga wangabe mbira ibuninagabi ibu one waneigininagabi ko domo waholiya bolene nga. ⁷ Ani buwa ibugua nogo meme wangabe biagolabo haru halu Anduane Homogo lola holenaga Balai Anda haneni haru polene nga. ⁸ Anda hane ogoriani howa ibugua tole kira hame dabagane biago labome hame dabagane mana wiyadagua dabolene nga. Tole mbira Anduane Homogonaga dabole howa dabagane mana wiyadagua dabalalu tole mende Asasenaga dabole dabagane mana wiyadagua dabolene nga.*

⁹ Arono ibugua nogo meme wangabe mendego Anduane Homogonaga lowa tole mbira biagome dabene biago wali agalinaga ko ina domo waholiya bolene nga. ¹⁰ Nogo meme wangabe mende Asasalenaga lowa dabene biago dére kaore Anduane Homogo kagoria haru ibulene nga. Ani buwa ogoni haru halu pialu dindi ko wali agali nahaga mbira ngagohayagi puwa wara pelolene nga. Ani biragola wali agalinaga ko biyaru nogo meme wangabe biagome mo yalu puabo helo ani bulene nga.

¹¹ Arono ibuninagabi ibu one waneigininagabi ko domo wahelonaga ibugua nogo bulumaga wangabe biago loma bialu bo muwa ¹² ibugua lomabu delaga dabu ira do wiaga ngagoria howa ira pungane dedaore duguwa ira hedo yagani

☆ **16:6:** LBM 9.7, Hi 5.1-3, 7.27-28, 9.7 * **16:8:** Asasele gilibu ngago dama Heyolabenaga minibe be dama mendenaga minibe tobaho kama.

tabo wulebira. Ani buwa ira hagua ngabi bi-aga mini inisenesinaga pauda gi kira yulene mo yulebira. Mo yalu Anduane Homogonaga Hobane Loma Bia Heneore labolabome tu hoba amu ho wiyagoha yalu Aronohanda anda polene nga. ¹³ Ani buwa ibugua Anduane Homogonaga deni hagua ngabilonaga inisenesi ira dedagoria ogoriani delolebira. Ani delaragola hagua ngabi biragome Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi wali agali ko biniru domagane panga ngagoria dinguame holebira. Anidagua biragome Arono ibu panga biago nahende howa ibu nahomolebira. ¹⁴ Arono ibugua nogo bulumaga wangabe bayagonaga darama maru yamuwa Habo Nalolene Bi lowinigo Mbogoyi ogoriani yalu puwa wali agalinaga ko biniru domagane pangani ibunaga gi hondoneme darama maru odo tindi tanda lolene nga. Ani buwa Mbogoyi biagoha hapara howa ibunaga gi hondoneme darama maru lone kahalulu odo tindi tanda lolene nga.

¹⁵ Ogoni biai howa wali agalinaga ko biniru domo wahelonaga ibugua nogo meme bole haru ibiyago bowa darama yamuwa Hobane Loma Bia Heneore labolabome tu hoba amuho wiyagohayagi yalu puwa nogo bulumaga wangabe biagonaga daramame ala biyadagua tindi tanda lolene nga. Ibugua wali agalinaga ko biniru domagane panganibi Mbogoyi biago ngagoria hapara howabi ibunaga gi hondoneme darama halu mende tindi tanda lolene nga. ¹⁶ Arono ibugua anidagua biragome Isaraele wali agalirume ko

✧ 16:15: Hi 9.12

tara tara biyarubi Hobane Loma Bia Heneore biago tigua mebia hayagobi domolene wulebira. Balai Anda o biago wali agali tini kagoria kago mebia hayarunaga ko domalu mo baya holenaga ogonidagua dege bulene nga. ¹⁷ Horo ogoningi dege Arono ibu Anduane Homogonaga Hobane Loma Bia Heneore biagoha ko domole anda pu kaha wali agali mbirali Arono kagoria anda polene nawiore. Hobane Loma Bia Heneore ogoniha howa Arono ibuninagabi ibu one waneiginagabi Isaraele wali agali bibahendenagabi ko domo wahai helonaga mana ngadagua biai holene nga. ¹⁸ Ani biai halu tagira puwa ibugua bo lomabu delagane dabu ngagoria puwa Isaraele wali agalinaga ko binirume mo dodo hene ngago ogoni domole mana biagane wiyadagua bulene nga. Nogo bulumaga biagonaga daramabi meme mbira biagonaga daramabi yamuwa lomabu delaga dabu ngagonaga gibuni maria ngagoria bulumaga ne gayane ale maria karuni daramame hai holene nga. ¹⁹ Ibugua darama uruni gi hon-doneni wai howa dabu tindi tanda la ai nai bialu kahaluhirulene nga. Ani biragome Isaraele wali agalinaga mana ko tara tara biyarume dabu biago mo dodo ho wiyagoni darama ogonime mo baya halu lomabu dai buwa ngelolebira.

Meme mende dére hayagome wali agalinaga ko yalu pelaganego te ogo

²⁰ Aronohanda Anduane Homogonaga Hobane Loma Bia Heneore biagonagabi Balai Anda biagonagabi lomabu delaga dabunagabi ko domai helonaga mana wiyadagua biai howa

ibugua nogo meme mbira dére Asaselenaga dabo helayago Anduane Homogo deni haru ibulene nga. ²¹ Ani buwa Arono ibugua meme dére biagonaga hagianeniibunaga gi kirabali wialu Isaraele wali agalime mana ko biyarubi bi mana mo wahayarubi lapani halu uruni bibahende meme biagonaga hagianeni lo ngelai helo. Ani buwa ibugua meme biago dindi ko wali agali nahaga ngagoha agali biabe ogoni bule dabo helenedagome haru halu puwa wara pelolene nga. ²² Meme biagome tinaga ko bibahende lo wiai hayaru mo yai halu dindi ko wali agali nahaga ngagoha dai nabule pu wahalu puabo holebira.

²³ Arono ibugua uruni biai halu Balai Anda biagoha lone anda puwa Anduane Homogonaga Hobane Loma Bia Heneore biagoha ala pole lowa loma binigo mo miaga agalime karulagane aga horo ogonongi biyago golo ngelolene nga. ²⁴ Ani buwa ibuni dongone ogonongi dege wayawaya бага wiyagoria waya bialu dai buwa aga ibuni horombe bu haga wiyago bulene nga. Ani buwa ibuninagabi wali agali bibahendenagabi ko domo wahai helo bo mulene kira dabu wiyagoni irani dai helo delolene nga. ²⁵ Ko biyarunaga nogo habane delaga wiyagobi lomabu mini delaga dabuni biagoria delolene nga. ²⁶ Agali mbira meme wali agalinaga ko mo yalu porago haru halu puwa wara pelaga biago ibubi ibani puwa ibunaga agabi ibunibi wayaore biai halu wali agali kagoria dai bibehe holebira. ²⁷ Bulumaga wangabe meme wangabe bo mini biagolabonaga darama

☆ **16:23:** Ese 44.19

Anduane Homogonaga Hobane Loma Bia Hene-ore biagoha wali agalinaga ko domo wahelonaga yalu anda ibiyago labo wali agali balai anda bu kagoria howa tagirahayagi yalu tagira polene nga. Ani buwa nogo biago labonaga dongonebi mbirini podo ibira ibira bini ngarubi nogo tinibi bibahende ira dalu do mundulo wahelolene nga.✧
²⁸ Agali ogoni delaga kago ibunibi ibunaga agabi wayaore bayuwa balu howa wali agali kagoria dai bibehe holebira, lalu Anduane Homogohanda lene.

Ko Domo Waholene Horo harangi mana bulene winigo ogo

²⁹ Anduane Homogohanda, Mana ogodagua bi-aabo holene nga, lene. Ko domo wahelonaga mana bulene ogo galoneda lowa manda bu haabo halimu. Ege kanegonaga horo pinini Isaraele wali agalirubi dindi tara tara wali agali tí heba mandagi ibu kamirumebi horo ogoningi haragola tomo nane howa biabe nabi halimu.✧ ³⁰ Horo ogoningi wali agalime horo bibahendeni ko bi-yaru Anduane Homogohanda domo wahelonaga loma binigo mo miaga kagome bo lomabu mulene ngadagua miragola tí Anduane Homogo deni dodo nahe holeberemi. ³¹ Horo ogoni dabo bagi hene mbira wuwa ogoningi tomo mbira nane halu biabebi nabi holeberemi. Ani bialu mali bibahendeni horo ogoninaga ko domolene mana ngadagua biaabo holeberami. ³² Loma binigo mo miaga haguane timbuni ibu ha aribia holene tu haragola ibu igini dabalulu ibu aba henegoria ha

✧ 16:27: Hi 13.11 ✧ 16:29: LBM 23.26-32, Dag 29.7-11

aribia helo tígua dabo helalimu. Ani heledamigola ibugua wali agali bibahendenaga ko biyaru domo wahelonaga mana lowini ngadagua biai holene nga. Ani bule ibugua loma binigo mo miaganaga aga karulowa ³³ Anduane Homogonaga Balai Anda Hobane Loma Bia Heneore biagohabi Balai Andaha bibahende ngarubi lomabu delaga dabu biagobi loma binigo mo miaga agali biarubi wali agali bibahende biarubi inaga deni dodo nahe hole biagane mana wiyadagua biai holene nga. ³⁴ Mana o lo werogoni tígua bulene horo haragola pugu wanahe bayuwaore handayaho howa bi-aabo halimu. Loma Binigo Mo Miaga Haguane Timbuni ibugua mali mbira mbira haragola Isaraele wali agalinaga ko biyaru domo waholene mana biai holebira.

Anduane Homogohanda bi uruni Mosesehondo lamiyagola layadagua Mosese ibugua biai hene.

17

Lomabu mulene Anduane Homogonaga Balai Andaha hangu mo wilimu lenego ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lala, ² Arono halu ibu iginirubi Isaraele wali agalirubi bibahendehondo bi ogo lamibe. Anduane Homogo ina inaga bi mana uru tihondo ngerogoni. ³ Isaraele wali agali tígua nogoru balu nole howa nogo bulumagayaguabi sibiyauguabi memeyaguabi tinaga balai anda bu kamigoha howabi tagiraha howabi bame nabalimu. Bame bope harimiyaguabi inaga mana puguarami. ⁴ Ininaga Balai Anda kagoha anda haneni ihondo ala lomabu ngule yalu naibirimiyagua nde tígua

darama bame pelarimigoni. Ani birimiyagua tígua wali agali bo waharadagua beramigo tígua wali agali karu baba mandagi nahe tí tara ka lalu bo batagi holebero. ⁵ Mana ogoninaga irane ogo. Abale Isaraeleali tígua nogo mbiraleru t́ni tagira kamigoha howa loma beramili. Anigo áyu loma binigo mo miaga agali karia ininaga Balai Anda haneni yalu ibuwa Anduane Homogoinila ho gimbu bulenaga bo lomabu delaga bilimulo mana ogoni lo wero.

⁶ Anidagua beramigola loma binigo mo miaga karu tigua nogo uruninaga darama hambu yuwa balai anda biagonaga anda harabani lomabu delaga dabu kagonaga lenelene odo ba haga bulebira. Ani bialu nogo abene habaneru lomabu delaga kagoria delaramigola loma uruninaga tumutumu ngabi bayale birago nga howa Anduane Homogo ina miniha turu halu dungulo holebero. ⁷ Isaraele wali agali tígua i erembira ngialu nogo mbiraleru balu dama nogo meme handalehe kagohondo bo mulene nawiore. Ai bibahendengi t́naga damene mbirame loma bini mbira mbira yalu inaga Balai Anda kagoria yalu ibulene nga.*

⁸⁻⁹ Isaraele wali agaliyaguabi dindi tarali tí baba heneyaguabi tígua loma bini mbira irame dai helo bo delole yalu ibule heaguabi ihondo loma maru bu ngule heayaguabi tigua loma uruni inaga Balai Anda kagonaga harabani ala yu ibalu loma bulene nga. Anidagua nabiyagua Anduane Homogo ini kogome ogoni ibu inaga wali agali bu karu aria ndo ibu tara ka lalu bo taliatagi holebero, lalu

* **17:7:** Man 31.16, 32.17, 2 Bit 11.15, Iba 106.37, 1 Ko 10.20

bi ogonidagua Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.

Daramame ko domo wahaga ngago nolene nawi lenego ogo

¹⁰ Tígua nogo balu howa nogo ma pugualu darama bibahende pelai helalimu. Ai Isaraele wali agali kamiru aria mbirameyaguabi dindi tarali wali agali karu aria mbirameyaguabi ibugua nogo mbirini darama bedaore nayagua i Anduane Homogo kogo ina wali agali uruni baba waitigi halu inaga wali agali karu baba mandagi nahelo bo taliatagi holebero.✧ ¹¹ Daramame wali agalibi mbirale ema bialu piaga darama bere karubi ti holene miaga ngagonaga ina tihondo bi mbira langerogo. Loma binigo mo miaga agali karu tigua darama hambu yuwa loma biniru bo delaga dabu bidagoria wali agalinaga ko ngaru domo wahelo lomabu mulene nga.✧ ¹² Ani bulene ngagonaga ina Isaraele wali agali tihondo larogo. Tíguabi dindi tara tara howa tí baba ibu hene karubi bibahendeme nogo darama bedaore nolene nawiore laro.

¹³ Anigo Isaraele wali agali tíguabi wali agali dindi tarali tí baba ibu hene karumebi mbirale nogo memeru egarubi mbira ina tí nanalimu nalene bedaru gabua mbira tayandaha taya howa barimiyagua darama baya hangu piai helowa dindi dugu dambi halimu. ¹⁴ Ani larogoni irane daramame wali agalibi mbirale ema bialu piaga darama bere karubi tinaga holene miaga

✧ **17:10:** Fig 9.4, LBM 7.26-27, 19.26, Man 12.16, 12.23, 15.23

✧ **17:11:** Hi 9.22

ngago darama nanalimu. Anidagua miaga ngagonaga ina Isaraele wali agali tihondo nogo egaru darama mbiriniha bedaore nolene nawiore larogoni. Mbirali nogo egaru darama bedaore nalu kago ibu inaga wali agali karu baba mandagi nahelo ina ibu bo taliatagi holebero.

¹⁵ Ai nogo egaru minana homene ngarubi nogo gabuame bo wahene ngarubi mbira tiguabi dindi taraha howa ibini ti baba mandagi haga karumebi nayagua ogoni ibu inaga deni howa ko dodoheore holebira. Ani holebirago ai ibunaga agaru wayawaya bo wahai halu ibuni tinginibi wayawaya bulene nga. Ani buwa ibu inaga deni dodohe kane dege alendo halu ni paliragola ibu ko mbira ibuha para nahe bayale holebira. ¹⁶ Ibugua ibunaga agabi tinginibi wayawaya nabiyagua nde ibunime bia ko hayagonaga pani genda ngago yu holene wulebira, Anduane Homogohanda laya lalu Mosesehanda lene.

18

Wali agali tini damene darama mbiraore kayu bulene nawi lenego ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo
² ibunaga bi Isaraele wali agali bu karuni lamibe lowa lalu, I Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe kogoni. ³ Ti Iyibi dindiha hene ha kamigonigo Iyibialime mana biaga ngadagua tigua talialu bulene nawiore. Ani bialu ayu ti Kenana dindi haru poleberogo ogoniha howabi mana ti biaga ngagobi nabule dege laro.
⁴ Tigua mana inaga ngerogo dege taluwa bialu halu ogoale bilimu lalu inime langerogo dege

bialu halimu. I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kogo inaga bi t́hondo langerogoni. ⁵ T́gua mana ina hameledogo bialu haabo halu bi mana ogoale bilimu lalu lo ngogo talialu halimu. T́gua ogonidagua bialu harimiyagua nde bayale holeberemi. Anduane Homogo iniore kogo ina t́ ogonidaguaore bilimu larogoni, lene.*

⁶ Anduane Homogo ibugua mana ogodagua bilimu lalu langiya. Wali agali t́ damene darama mbiraore bedago kayu bulene nawi. Deme handaya howa dimagoli ha kayu biabi bulene nawiore. ⁷ Í aiyala mandagi kayu bu holene nawi. Anidagua biriyagua ina í aba mo taga holebere. Ani buleberegó í aiyá bedago ina ibu í aiyáore beda manda buwa ko ogoni nabilimu. ⁸ Í aba one mende bedago bababi nde kayu bulene nawi dege. Ina ogonidagua beregome í aba mo tagaore timbuni holebere.* ⁹ Í mbalini bedago í aba ibu waneyaguabi aiyá ibu waneyaguabi uruni alego baba kayu bulene nawiore. Aiyahanda í aba andagani taba heneneyaguabi anda mendeha taba heneneyaguabi ta nabi í mbalini degego ti baba kayu nabilimu.* ¹⁰ Í igini ibu wanebi í wane ibu wanebi í aguane ogoni bedagola kayu nabibe. Mana ogonibi beregome iní mo taga holene wulebira. ¹¹ Í aba ibu yagini bedago baba kayu nabibe. Ogoni ibu í aba waneore biralu í mbalini bedago manda bibe. ¹² Í aba ibu mbalini bedago baba kayu nabibe. Ogoni ibu í

* **18:5:** Neh 9.29, Ese 18.9, 20.11-13, Lg 10.28, Lm 10.5, Ga 3.12

* **18:8:** LBM 20.11, Man 22.30, 27.20 * **18:9:** LBM 20.17, Man 27.22

abala darama yabulene beda. ✧ ¹³ Í aiyá hagibuni bedago baba kayu nabibe. Ogoni ibu í aiyala darama yabulene beda. ¹⁴ Í aba hamene onela kayu nabibe. Ogoni ibu í aiyá ale beda. Wali ogoni alego haru paliriyagua nde í aba hamene kago ibuni taga timbuni holebira. ¹⁵ Í igini ibu one bedagola kayu nabibe. Ibu í one ndo bedago ani nabibe. ✧ ¹⁶ Í hamene one í kiane bedagola kayu nabibe. Wali ogonila mandagi paliribiyagua í hamene kago ibu taga timbuni holebirago ani bulene nawiore. ✧ ¹⁷ Wali mbira í dabu berego wane ogoni í yagini mbira bereagua ína ogoni í kayu bulene nawi. Ani bialu í one ibu igini kago wane bereagua ogonibi í kayu bulene nawi. Ogoni irane wali uruni í one ibu baba darama mbiraore ibu waneigini hangu ka. Ína uruni baba page biriyagua nde ína mana ko tagabiore wali tagini holene ngago mo pe holebere. ✧ ¹⁸ Í one berelowa ibu hagibuni bedago kayu bulene nawi. Ína libu mo keba holeberegó mana ogoni bayale ndogo nabibe.

¹⁹ Wali ege habolo bedagola kayu nabibe. Ogoningí ibu dodohe bedago nabibe. ✧ ²⁰ Agali ínaga nenege kago onela kayu nabibe. Anidagua biriyagua Anduane Homogonaga deni íni mo ko hene dodoheore holebere. ✧ ²¹ Baya hanguore hale hadaba. Tígua mbirale dama mitangi bialu bi pupu wule gime wabini mini Molegehondo tínaga waneigini lomabu mialu irani bo delolene

✧ **18:12:** LBM 20.19-20 ✧ **18:15:** LBM 20.12 ✧ **18:16:** LBM 20.21 ✧ **18:17:** LBM 20.14, Man 27.23 ✧ **18:19:** LBM 20.18
 ✧ **18:20:** LBM 20.10

nawi. Ani birimiyagua Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kagonaga mini mo dindiha halu holigo ani bulene nawi.✧ ²² T́i wali baba mandagi paliagadagua agali dege dege mana ko ngubi ngago bulene nawiore. Mana ogoni ko ngubiore ngago ina t́i ogonidagua bilimulo hame naleore kogoni.✧ ²³ Wali agalimebi nogo biango baba mana ko ngubi ngago bulene nawiore. Mana ogonibi bialu kamirume t́ini mo ko holeberemi. Mana ogoni ko ngubiore ngago birimiyagua Anduane Homogonaga deni t́i dodoheore holeberemi.✧

²⁴ Mana ko urunialego mbira t́igua bulene nawiore. Anidagua bialu harimiyagua t́i Anduane Homogonaga deni t́ini mo ko hene dodoheore holeberemi. Wali agali Anduane Homogo mitangi nabiaga Kenana dindiha hene karu tigua mana ko ngubi urunidagua bialu hayagome tini mo ko halu Anduane Homogonaga deni dodohe ka. Ani kago áyu dindi ogoni t́igua karulo halimulonaga Anduane Homogo ibugua wene taliatagi halu ka. ²⁵ Tigua mana ko binigome dindi ogoni mo ko hene dodohe ngeleda. Ani ngeledago Anduane Homogo ibugua dindi ogoni pani nelu miragola wali agali mana ko biaga uruni dindi ogonime ti magu taguiatagi halu balu purogo lelelebira. ²⁶ Anigo t́igua mana bayale Anduane Homogohanda langiyaruni baya hangu taluwa bialu halimu. Isaraeleali t́iguabi wali agali tara t́i baba hene kamirubi t́i bibahendeme mana ko ngubi urunibi nabilimuore. ²⁷ Dindi ogoriani wali agali ala hene-yaru tigua mana ko ngubi uruni dege bialu haga

✧ **18:21:** LBM 20.1-5 ✧ **18:22:** LBM 20.13 ✧ **18:23:** Har 22.19, LBM 20.15-16, Man 27.21

heneyago tí manda bilimu. Ani bialu henegome dindi ogo mo ko henego ngagoni. ²⁸ Tígua ogo-nidagua mbira bialu holigonaga laro. Tígua mana ko uruniale bialu harimiyagua nde wali agali Anduane Homogo mitangi nahaga ogoriani heneru dindi ogonime ti magu taguiatagi henedagua tíbi nde anidagua dege bulebira. ²⁹ Isaraele wali agali bu kamiru aria mbirame mana ko uruniale bialu harimiyagua Anduane Homogonaga wali agali bu karu baba nahelo bo batagi holebira, lalu Mosesehanda lene.

³⁰ Anduane Homogohanda ogodagua laya. Tígua inaga bi o langerogoni baya hanguore taluwa bialu haabo halimu. Tígua wali agali dindi ogoniha ala henerunaga mana ko ngubiore bini ngadagua bialu holemini de hondowa halimu. Ani bialu harimiyagua nde tínime inaga deni mo ko hene dodohe holigonaga nabilimu laro. Hale haramine. I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogome laya, lalu Mosesehanda lene.

19

Mana baya buruguleorebi tigabibi bulene lowinigo ogo

¹ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lalu, ² Isaraele wali agalihondo bi ogodagua labe, lene. Ibugua lalu, Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe i mini baya burugule taraore kodagua tíbi mini baya burugule taraore halimu. ³ Tí bibahende hangu hangume tínaga aba aiyabi yohanda nabi laradagua hale halu bilimu. Ani

✧ 19:2: LBM 11.44-45, 1 Pi 1.16

bialu Sabada horo tara ngago pugua nabi bilimu larudagua bialu halimu. I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.*

⁴ Mbirale gime wabini ngaru bi pupu wule i yu wahalu napilimu. Aeanemebi mbira bi pupu wule gime wanabilimu. I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.*

⁵ Tígua mbirale mbira Anduane Homogo ila ho gimbu bulenaga bo ngulene tu haragola mana langirugodaguaore beramigola ina turu howa ogoni mo yulebero. ⁶ Mbirale bo loma binigo horo ogoningi degeyaguabi horo mendengiyaguabi noleberami. Horo tebonengi maru nai nahe ibira hayagua ogoni nolene nawiorego irani delai holene nga. ⁷ Horo tebone pedagola loma binigonaga podo ibiraho winigo inaga deni dodohe ngago mbiralime nayagua ihondo lomabu ngiyago mebia hayada manda buwa nayulebero. ⁸ Mbiralime podo ibiraho wini ogoni nayagua ko timbuni bira. Anidagua biragome ko ibulebirago tene ibuniha nga. Tigua ihondo lomabu nginigo mebia hayagonaga ogoni ibu inaga wali agali karu aria ndo ka lolebero.

⁹ Tígua tínaga mabuni tomo mbirale ngaru bialu howa mabu gibuni lenehayagi nabi helalimu. Ani buwa maru yu waharamigobi bu dai nabi ani helo wahalimu.* ¹⁰ Pu mbira mini gerebinaga lini mabuni yu wahenerubi dogolo ibira ibira binirubi mbira ilama dai bulemini. Uruni wali agali yagibano karubi wali agali ti aria ndo karubi

* **19:3:** Har 20.8, 20.12, Man 5.12, 5.16 * **19:4:** Har 20.23, 34.17, LBM 26.1, Man 27.15 * **19:9:** LBM 23.22, Man 24.19-22

ti milo ngelalimu. I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.

¹¹ Mbirale page nabilimu. Menddealinaga yidago mule lalu ke howa nabilimu. Tindule nalalimu.✧

¹² Ina mbirale mbira nabule mitangi bialu henene buleore bero lalu Anduane Homogo inaga mini lalu nalo wilimu. Ani beramigome inaga mini mo ko holeberamigo nalalimu. I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.✧

¹³ Ko ogobi hayago manda buwa mbiralinaga ngaru guru nole manda bialu pagebi nabilimu. Menddealime inaga biabe biaha lowa ibunaga yolo mulenengi ina yuha nabi yu paliabi buleni.✧

¹⁴ Hale paihe karu hale nahaga ka manda buwa ha nahalimu. De kohe karu pilelo manda buwa mbirale mbira tinaga hariga pu ibu buleneni wia-pai nahalimu. I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kogonigo ihondo giho halimu.✧

¹⁵ Godi hale halu howa mana henene tigatiga lolene ngadagua lalimu. Wali agali yagibano karu koda lowa godime ti bolangua helo manda nabilimu. Homogo mini lene karu hondowabi gi howa godi ti bolangua helo biamogobi nabilimu. Godi tigatiga gai bulene ngadagua gai bilimu.✧ ¹⁶ Menddealigo erembiraha howa ke halubi lo guralubi lama ibaga nabilimu. Mbirali holene homolenela tuni howa godi lalu kagola ina ibu bi-amogo bule bi baya mbira lolene yideyagua labe.

✧ **19:11:** Har 20.15-16, Man 5.19-20 ✧ **19:12:** Har 20.7, Man 5.11, Md 5.33 ✧ **19:13:** Man 24.14-15 ✧ **19:14:** Man 27.18
 ✧ **19:15:** Har 23.6-8, Man 16.19

I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.

¹⁷ Inaga nenege mbirame ihondo ko biyagua inaga gubaliniha handabe manga ho haabo nahabe. Genda wiaruago libuni howa abale lo tiga biba labe. Nabiriyagua mana ko ibunaga wiyagome ibi minumaga habehe ke.✧ ¹⁸ Mana ko birago biadai nabilimu. Wali agali mbira handabe manga haho wiaabo nahe howa iní gubalini ho harilidagua maru karu ta nabi gubalini ho habe. I Anduane Homogo kogoni.✧

¹⁹ Mana bilimu lalu langerogo biai halimu. Nogo tara tarabi biango tara tarabi budi tara tarabi igini mende ale hono wilo hendela tago-tagó nabilimu. Tomo mbira ale lini heba mende alegonaga lini heba mandagi hangamaga nahalimu. Aga nogo tara tara irinimebi mbirale tara pu tondo alemebi heba mandagi wabiniru karulolemini.✧

²⁰ Agali mbirame ibunaga garabaya biabe ale biahaga wandari mbira bedago ogoni agali mendehondo inaga garabaya biabe ale biahaga berelo nguliya lalu agali mendegome yolo nami howa yupe nahe. Yupe nahe karia agali anduane ala hayago ibunila onene agalini mana biagadagua bialu wandari biagola mandagi paliyayagua mana ngagome pani neló ledadagua neló mulene nga. Anigoyu agali ogonime wandari yupe nahego ibu andaga biraho winidagome homelo nabolebira. ²¹ Agali ogonime ko

✧ **19:17:** Md 18.15 ✧ **19:18:** Md 5.43, 19.19, 22.39, Mg 12.31, Lg 10.27, Lm 13.9, Ga 5.14, Ya 2.8 ✧ **19:19:** Man 22.9-11

biyagonaga ina domoliya ibugua nogo sibi wangabe mbira dege inaga Balai Anda biago harabani haru ibulene nga. ²² Ani biragola nogo sibi wangabe ogoni loma binigo mo miaga kago ibugua agali ko biyagonaga dodo para hayago domolene mana ilili bialu bo loma bulebira. Ani biragola ibunaga ko biyago ina la nabi waholebero.

²³ Dindi ina ngule lo wirugoria anda puwa tigua ira tara tara hangaramigonaga lini daragola mali tebirani lini dedaru nanolene manda bilimu. ²⁴ Mali manegoria ira lini daragola bibahende tigua Anduane Homogo i kogohondo turu halu lomabu ngiai halimu. ²⁵ Anigo mali daunigoria ira lini dedaruni bibahende tini do nalimu. Larodagua biai harimiyagua tinaga ira hingedamigoria lini daho wiaabo holebira. I Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.

²⁶ Nogo tara tarabi egarubi darama bedaore nolemeni. Damanaga gamugamu bibahende ngaruni bule lo manda bulemeni. ²⁷ Mandari halehayagi dambu tigrini kago podolemini. Angaribi gandu lalu mo tumagi nahalimu. ²⁸ Mbirali homaragola dara howa tinaga tinginini gi pugulebi hale podolebi manda nabilimu. I Anduane Homogo kogoni.

²⁹ Wali agali tara tara karume damahondo bi pupu wialu howa tinaga wane mo ko hagadagua tinaga wane bedamiru mo ko halu agali page biaga bayanda wali berelolemini. Tigua i yu wahalumu dama karu yu tiga birimiyagua tinaga dindini

☆ **19:26:** Pig 9.4, LBM 7.26-27, 17.10-14, Man 12.16, 12.23, 15.23, 18.10 ☆ **19:27:** LBM 21.5, Man 14.1

mana ko ngubiore tagira ibai holebira.✧ 30 Tígua i mitangi bulene Sabada horo pongo bo wiruru pugua nabilimu. I mitangi bialu lotu lole lomabia hene anda kagobi mo yo nahandalimu. I Anduane Homogoore kogoni.✧ 31 Mbirale maru hale hole homene dinini heba bi laga karu karia napilimu. Pirimiyagua ani beramigome tí inaga deni dodohe holeberami. I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.✧

32 Wali agali wahe karuhondo mana bayale bialu ti mo yo nahandalimu. Ihondo giho halu ina bi larodagua bialu halimu. Anduane Homogo iore kogoni.

33 Wali agali tara tara maru tínaga dindini tí heba mandagi ibu karuhondo mana bia ko halu nabilimu.✧ 34 Tíni Isaraele wali agalihondo beramilidagua tihondobi ogonidagua dege bilimu. Ani bialu tíni gubalini haramilidagua dege tibi gubalini halimu. Tíni Iyibi dindini hemingi ogoni ale dege harimigo mitangi bialu embeda nahalimu. I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina laro.

35 Mbirali mo hondo howa ibunaga mbirale ngago i mo hole lowa luninaga magi handaga ngagobi genda handaga ngagobi timbuni magi handaga ngagobi mbira ke halu nabilimu.✧

36 Anidagua nabi bayuwa tale bialu magi polene ngadagua pelowa dagabi bayuwa lolene ngadagua tigatigaore lalimu. I Anduane Homogo

✧ 19:29: Man 23.17 ✧ 19:30: LBM 26.2 ✧ 19:31: Man 18.11, 1 Sml 28.3, 2 Kin 23.4, Ais 8.19 ✧ 19:33: Har 22.21, Man 24.17-18, 27.19 ✧ 19:35: Man 25.13-16, Min 20.10, Ese 45.10

tínaga Ngode Datagaliwabe kogonigo ina tí Iyibi dindini hemiria haru tagira ibirugoni. ³⁷Inaga mana lo wirugo damenebi bi larurunibi bibahende ledogo biai halimu. I Anduane Homogoore kogoni.

20

Anduane Homogo ibugua bi mo wahaga kago pani nelo mulebero lenego ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosese lamialu lalu, ² Ina Isaraele wali agali bu karuhondo ogodagua lamibe. Isaraele wali agali tínimebi wali agali tara tí heba ibu hene kamirumebi tínaga waneigini mbira mbirale gime wabini mini Molege laga ngagohondo loma bialu bo miyagua wali agali ogonidagua birago homelo bo wahalimu. Wali agali bu kamiru bibahendeme ege tole dugualu ogoni birago homelo toleme бага бага bialu bo wahalimu. ³ Tí mbiralime ibu waneigini mbirago Molegehondo bo miyagua ibugua inaga Balai Anda mo mebia halu inaga mini timbuni lene kogoni bope halu mo nagalone haragoni. Anidagua biragola ina ogonidagua biaga kagola waitigi halu ibu inaga wali agali heba mandagi nahelo bo batagi holebero. ⁴ Anigo wali agali maru karume mana ogonidagua birago hondowa la nabi wahalu tigua agali ogoni birago balu home nalayagua ⁵ nde ina wali agali urunihondo waitigi halu ibu damene lenego bibahende baba waitigi hai ho holebero. Ani bialu wali agali inihondo erembira ngialu dama mitangi bialu gime wabini

mini Molege ngagonaga bi pupu wialu karu tihondobi erembira mulebero. Ani bialu ti inaga wali agali baba mandagi nahelo bo batagi holebero.

⁶ Mbiralime i wahalu wali agali dama mana biaga kagotha piyagua maru homene dinini baba bi ladobo biaga kagotha piyaguabi nde ogoni ibu wali agali i mitangi nabiaga karu ale dege holebira. Anidagua bialu kagola ina ibuhondo erembira mialu inaga wali agali baba mandagi nahelo bo batagi holebero. ⁷ Anidagua bule ngogo ai tigua mana bayale tigabi ina hameledogo bialu howa tini bayaleore ani hole halimu. I Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe kogo ina bi o ledogoniore laro. ⁸ Anigo i Anduane Homogo kogo ina ti inaga wali agaliore halimulo dabo bagiho heledogo ai tigua inaga bi mana lo ngago baya hangu taluwa bialu halimu, lene.

⁹ Anduane Homogo ibugua, Mana ogodagua bilimu, lene. Wali agali mbirame ibu abahondoyaguabi ibu aiyahondoyaguabi ha halu lalu, Ngode Datagaliwabeanda i mo ko helo, layagua wali agali bi ogonidagua laga kago homelo bo wahalimu. Wali agali bi ogonidagua larago ibuniha ko ngagonaga ibuni homolene karulapeore.✧

¹⁰ Agali mbirame ibunaga nenege kago onela kayu biyagua nde wali agalibi kirabali homelo bo wahalimu.✧ ¹¹ Agali mbirame ibu aba onela mandagi paliyagua nde agali ogoni ibugua ibu aba mo taga halu yo handaragoni. Anidagua birago ai agali ogonibi wali biagobi kirabali

✧ **20:9:** Har 21.17, Md 15.4, Mg 7.10 ✧ **20:10:** Har 20.14, LBM 18.20, Man 5.18

homelo bo waholene nga. Libugua mana ko ogo-
nidagua biyagonaga libuni homelo bolene nga.✧
12 Agali mbirame ibu igini one bedagola kayu
bialu hayagua wali agalibi kirabali homelo bolene
nga. Libugua mana ko biyagonaga libuni homo-
lene ngago bo wahalimu.✧ 13 Agali mbirame wali
baba paliagadagua agali mendealila palialu mana
ko ngubi ngago biyagua libugua mana koorene
ko biyagonaga libu kirabali homelo bo wahal-
imu.✧ 14 Agali mbira kagome wali mbira dabu
bialu ibu imane wandari aija bedagobi dabu bu
palu biyagua nde ogoni mana ko leheore birag-
oni. Mana ogonidagua birago mana koorego ti
kamigoha ogoniale mbira nawilo wali agali ogoni
birago tebirabali ti haru homelo irani bo delal-
imu.✧ 15 Agali mbirame nogo biangorula mana ko
biyagua nde agali ogoni homelo bo wahalu nogo
biangoyaguabi agali biagome yinidagobi homelo
bo wahalimu.✧ 16 Wali mbirame nogo biangoru
mbira kagoha puwa mana ko biyagua nde wali
ogoni homelo bo wahalu nogo biangoyaguabi
mbira wali ogoni yaga hayadagobi homelo bo wa-
holene nga. Mana ko ogoni libunime biyagonaga
homolene nga.

17 Agali mbirame ibu aba wane bedagoyaguabi
ibu aija wane bedagoyaguabi ibu mbaliniore be-
dago dabu biyagua nde wali agali ogonidagua
birago libu mana koore biya. Anidagua biaga
kago ti baba mandagi nahelo tigua wali agali biba-
hendenaga deni wali agali ogonilabo waratagi

✧ 20:11: LBM 18.8, Man 22.30, 27.20 ✧ 20:12: LBM 18.15

✧ 20:13: LBM 18.22 ✧ 20:14: LBM 18.17, Man 27.23 ✧ 20:15:

Har 22.19, LBM 18.23, Man 27.21

holene nga. Agali ogonime ibuni mbalini nguniorela mana ko bero lalu mini wuwa biyagonaga genda yu holene wulebira. ✧ ¹⁸ Agali mbirame wali ege habolo bedangi mandagi yu paliribiyagua nde libugua Anduane Homogonaga deni mana ko dodoheore biya. Ani biyago ai wali agali ogonilabo libu haru Anduane Homogonaga wali agali karu heba mandagi nahelo bo talu pelalimu. ✧ ¹⁹ Agali mbirame ibu ajiya hagibunibi ibu aba mbalinibi kayu biyagua agali ogoni ibugua ibu dameneore yo handalu mana ko biyago ai libugua mana ko biribigonaga genda libuni yu holebira. ✧ ²⁰ Agali mbirame ibu aba hamene one bedago kayu biyagua mana ogonibi biragome ibu aba hamene kago mo taga holebira. Anidagua biragome wali agali ogonilabo libunime mana ko biribigonaga genda yu holeberabi. Anigo agali ogoni ibugua wali ogoni dabu biyagua nde libunaga waneigini mbira nahonowi halu homolebira. ²¹ Agali mbirame ibu hamene one haru pubagi halu dabu biyagua nde ibugua Anduane Homogonaga deni mana koore bialu ibu hamene mo taga holebira. Ani biragome libunaga waneigini mbira nahe howa walibi agalibi homolebira. ✧

²² Anduane Homogo ibugua lalu, Ina tí Kenana dindiha haru poleberogo dindi ogonime tí magu tagu wiatagi nahelo tígua inaga bi mana lo werogoni baya hangu manda biaabo halimu. ²³ Tí Kenana wali agali Anduane Homogo mitangi nabiaga karume mana ko biaga ngaru talialu

✧ **20:17:** LBM 18.9, Man 27.22 ✧ **20:18:** LBM 18.19 ✧ **20:19:** LBM 18.12-14 ✧ **20:21:** LBM 18.16

nabilimu. Tigua mana ko uruni bialu heagola ina tihondo turu naheore henego kogoni. Ani howa ai ina tí dindi ogoni karulo halimulo Kenana wali agali karu wahalu pelo bo batagi holebero. ²⁴ Dindi ogoni bayaleore dindi ibane bere wialu tomo bayale anda hai haga ngago tí karulo halimulo lalu abale ngulebero lo wirugoni. Ani lo wirugo ai dindi ogoni mo nguleberoore larogoni. I Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe kogo ina tí wali agali tara tara dewaore heago dombeneha hemiria ina tí ininaga wali agaliore halimulonaga dabo bagi ho helene kamigoni. ²⁵ Anigo ai ema bialu piaga ariabi ega bedaru ariabi bibahende tigua balu nolene biru ngaru bayale lene agodabe handa inaga deni ko dodohe agodabe baya hangu dabo handalu halimu. Egabi ema bialu piaga maru bedarubi pagaya tara tara bedarubi bibahende dodohe ogoale beda lalu langiai harugoni. Tigua balu nolene nawi lalu langirugo bi mo wahalu bo narimiyagua nde tíbi inaga deni ko dodohe holeberemi. ²⁶ Ini Anduane Homogo kogo ina tí wali agali tara tara bu hearu dombeneha hemiria dabo bagi halu ininaga wali agaliore halimulo dabo helarugoni. Inaga mini tigabiorebi bayalebi howa baya buruguleore kogoni. Ai tiguabi nde mana tigabi bayaleore ngaru talialu bialu howa tíni baya buruguleore hole halimu.

²⁷ Wali agali mbirame homene dinini mo bila haga bialu dininime hame ngago hale halu heagua nde ogonidagua bialu kago ibuni homelo bo waholene nga. Wali agali mana ko ibunime bialu hayadagonaga pani ibuni homolene ngago

ai wali agali bibahendeme ege tole dugualu bo homelalimu, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.

21

Loma binigo mo miaga hearume mana tigabi hangu taluwa bialu holene winigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Loma binigo mo miaga agali Arono aria karuhondo bi ogodagua lamibe. Tínga damene bu karu aria mbirago homayagua dara howa mana biaga ngadagua nabilimu laro. Mana ogonidagua beramigome inaga deni tí ko dodohe holeberemigo nabilimu.

² Anigo í aba aiyareyaguabi waneiginiyaguabi hameneoreyaguabi ³ mbaliniore mbira agali nape í andaga biragabi uruni homayagua nde dara howa biaga mana ngago ai harugo lowa tí mo ko holene wiaguabi wahalu mana ogoni bilimu. ⁴ Anigo loma binigo mo miaga kago ibu balibuni homayagua nde ibugua dara howa mana biaga ngago ibu mo dodo holigo bulene nawi laro.

⁵ Loma minigo mo miaga kamigome dara hole-naga mana biaga ngamigo bialu howa tínga mandari lene maruha podowa hagamiguabi angari podo tubagi halubi tínga tingini darama ibilo podolenebi mana uruni bulene nawiore laro.✧

⁶ Ani larogoni irane loma binigo mo miaga kamiru tí inaga dabo bagiho heledogoni ndobe. Ai i tínga Ngode Datagaliwabeore kogonigo tígua inaga mini

✧ 21:5: LBM 19.27-28, Man 14.1

bope halu mo nagalone nahalimu. Tígua wali agalime mbirale yalu ibiragola mo yalu ihondo loma buwa mo ngialu uruni inaga tomo bu ngiadai biradagua biaga kamigoni. Ani kamigo tígua mana ko ngagoha erembira mialu tí inaga dabo bagiho helene kamigo manda bialu haabo halimu. ⁷ Loma binigo mo miaga kamigo damene tí ininaga agaliore kamigoni. Ani kamigo manda bialu tígua wali mbira agali kayu bima ibaga biaga bedagobi agali heba mandagi palene bedagobi wali ibu agalinime wahene bedagobi uruni ale biaga biraga bidago tígua dabu bulene nawi laro. ⁸ Wali agali bu karume tí inaga loma binigo mo miaga kami leneore kalo manda bilo halimu. Irane tí inaga tomo lomabu ngiagaore hene kamine de hendelo halimu. I Anduane Homogooore kogoni. Ini mini baya buruguleore howa mana bayale tigabiore ngago biaga kogoni. Ani howa ininaga wali agaliore lene karu bibahende mo tara helowa mana bayale tigabi hangu bialu helonaga dabo bagi helaga kogoni. ⁹ Loma binigo mo miaga kamiru tí waneme agali kayu yama ibaga biaga bereagua mana ogonibi bialu bedagome ibu aba mo taga holebira. Anigo wandari ogonidagua birago ibu homelo wali agalime ira bo delowa irame do tauladaga helo irani delolene nga.

¹⁰ Loma Binigo Mo Miaga Haguane Timbuni kago ibu biabe tara mbira yu kagoni. Ibumaga emboneni weli baya taraore odo wialu loma binigo mo miaganaga aga karulo kagoni. Ani howa ibu damene mbirago homaragola ibugua dara ho howa biagadagua ibunaga mandari bame helo

wahowa manda pere nabi holene nawi. Ibugua mandari baya hangu pere bu holene nga. Ibunaga aga bu kago lerele waholene nawi. ¹¹ Loma Binigo Mo Miaga Haguane Timbuni biagome ibu damene homene tingini moaho ngagoha polene nawigo napolebira. Ibu aba aiyaoire homayaguabi inaga deni ibuni mo dodohe holigo ibu wali agali duguanda kagoha daraho yalu polene nawigo napolebira. ¹² Ibugua inaga Balai Anda Hobane Loma Bia Hene helo wahalu duguanda piyagua nde inaga Balai Anda Hobane Loma Bia Hene kago mo mebia halu mo dodo holebira. Ibu Loma Binigo Mo Miaga Agali Haguane Timbuni helo tigua weli baya taraore ina ngirugome odo wialu dabo helarimigoni ka. Ani kago ai ibugua homene tingini ngagoha polene nawioire laro. I Anduane Homogo kogoni.

¹³ Loma Binigo Mo Miaga Haguane Timbuni ibugua wali mbira agalila napalene bedago dabu bulene nga. ¹⁴ Wali mbira ibu agalini homene dalo bedagobi agalinime wahene bedagobi agali kayu yama ibaga biaga bedagobi dabu bulene nawioire. Ibu damene loma binigo mo miaga kago wane mbira mabuage biruwa agalila napalene bedago dege dabu bulene nga. ¹⁵ Ina bi o larogo mo wahalu puwa ibugua wali dabu bulene nawi larogo dabu biyagua nde ibunaga waneigini harago damene inaga deni dodohe holebira. I Anduane Homogo kogome agali ogoni ibu ininagaore helo dabo helalu Loma Binigo Mo Miaga Haguane Timbuni helo heledogoni, lene.

¹⁶ Anduane Homogohanda Mosesehondo

lone lamialu lalu, ¹⁷ Ína Aronohondo ogodagua lamibe. Í damene mbira áyu karu ariabi mani holebirarubi mbirago ibunaga tingini mo ko hene heagua ogoni ibugua tomo mbirale ihondo lomabu ngulene nawí. Mana ogonidagua wia ai holebira. ¹⁸ Agali maru tinaga tinginiha mo kohe damene kagome tinaga tomo ihondo lomabu ngulene nawiore. Agali o larogoni mbirali de kohebi ge kohebi dengui mo ko henebi ibu aiyahanda gi geru tubagi ndindele taba hanayaguabi nde tigua inaga lomabu delaga nabulebira. ¹⁹ Agali gi ge kuduguheyaguabi ²⁰ erene koheyaguabi agali tubagi gayabogoliyaguabi deha dere biaga heaguabi dongoneni derebi heaguabi agali tinginini haga alego mbira naheyaguabi urunibi damene kagome loma binigo mo miaga agali nahabehe holebira. ²¹ Agali Arono aguanene tí aria kago mbirago ibuha tingini mo ko hene urunibi mbira heagua tigua inaga loma binigo mo ngiaga nahelo laro. ²² Ani bialu tomo ihondo tigua lomabu ngini tíni nolene ngago aria ibubi nolebira. Anigo tomo inagaore lalu lomabu ngini ngago tí nalimulo ngerogo aria ibubi nolebira. ²³ Agali mbirali tingini kohe ogonibigo ibugua Balai Anda biagonaga tamuha Hobane Loma Bia Heneore biagola hobaki hene labolabo timbuni gerelape ho ngagoria hapara naholebira. Ani bialu lomabu delaga dabu ngagoriabi hapara ho naholebira. Mbirale bayale inagaore wiabagi ho winigo ngagoria kaware ibiyagua ibugua uruni inaga deni mo ko holebirago polene nawiore

larogoni. Ani larogoni irane ini Anduane Homogo kogoni howa mbirale uruni ininagaore ngelo dabo bagiho winigo ngeledo, lalu Anduane Homogohanda lene.

²⁴ Bi uruni anidagua laya, lalu Mosese ibugua bi uruni Aronohondobi Arono igini hearuhondobi Isaraele wali agali hearuhondobi lamiai hene.

22

Anduane Homogohondo mbirale lomabu miniru ibuninagaore winigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, ² Arono halu ibu igini karuhondo ogodagua labe. Isaraelealirume mbirale lomabu yalu ibiraru ininagaore ngalo manda bilimu. Ani manda bialu loma bini uruni ininagaore nga lowa baya hangu handayaho halimu. Anidagua handayaho naharimiyagua nde tigua i mini lene timbuni kogo mo nagalone heloleberemi. Anduane Homogo iore kogoni. ³ Loma binigo mo miaga kamiru aria áyu karubi mani holebirarubi mbirago ibugua Isaraele wali agali bu karume mbirale ihondo lomabu yalu ibiragoria ibu inaga deni dodo kaore howa kaware hapara holene nawiore. Ibu kaware pu hayagua nde ina agali ogoni ibu loma binigo mo miaga nahelo bo talia tagi holebero. Mana ogoniore baya hangu talialu bialu haabo halimu. Anduane Homogo iore kogoni.

⁴⁻⁵ Loma binigo mo miaga kamirubi mani holebirarubi tí aria mbirago ibu tinginini dere timbuni mbira bidago angibu tuguda tagitagi

biyagua nde agali ogoni ibu inaga deni dodohe holebira. Ani holebirago ibugua inaga biabe biaga howa mbirale loma bini ngaru nolene nawi. Loma binigo mo miaga agalime mbirali homenegonaga mbirale dodohe ngaru ela hayaguabi ibunaga tinginiha ibane bame tagira ibiyaguabi ogoni inaga deni dodohe ka. Nogo tarabi ema bialu piagarubi inaga deni ko karu aria mbirago ela hayaguabi wali agali inaga deni dodohe karu aria mbirago ela hayaguabi uruni damenego bibahende ela hayagua nde ibugua inaga tomo loma bini ngago nanolebira. Ibugua bayale hole mana bulene winidagua biyagua nde ibu inaga deni dodo nahe howa tomo lomabu minigo mo miaga howa nolene ngaru ta nabi nalu holene karulape nga. ⁶ Loma binigo mo miaga kamiru aria mbirago ibugua mana mbira biragome ibu mo dodohe hayagua ibu dodohe dege kane alendo halu ni anda polebira. Ani bialu ibuni wayawaya biagane mana ngadagua buwa dodo nahe howa ihondo lomabu bo delole ngagonaga mbirini nolene ngadagua nolebira. Anigo ibu wayawaya biagane mana ngadagua nabi hayagua nde tomo ogoni nanolebira. ⁷ Ani howa ni paliragola nde ibu inaga deni dodo nahe karulape howa tomo ihondo loma bialu loma binigo mo miaga karume nelo winigo ibugua nolene karulape nga. ⁸ Ibugua nogo bame homene ngagobi nogo gabua maru karume bo wahene ngagobi nolene nawi. Uruni nayagua nde ibu inaga deni dodohe holebira. Anduane Homogo iore kogoni.

⁹ Loma binigo mo miaga kamiru tigua bi mana

ogoni langirugoni baya hangu taluwa bialu holene nga. Tígua bi ogoni mo nagalone halu waha-
harimiyagua nde koore ogoni birimigome nde ina
tí bo homelolebero. I Anduane Homogo ina tí
inaga loma binigo mo miaga agali halimulo da-
balu helarugo inime tíhondo bi ogonidagua laro.

¹⁰ Loma binigo mo miaga kamiru tίνibi tí
damene karu hangumebi tomo wali agalime
inihondo lomabu yalu íbu ngini ngaru
noleberami. Wali agali marubi tínaga yolo biabe
biaga karubi tí andagani nenege íbu hene karubi
ti tomo ogoni aria nanolebira. ¹¹ Anigo garabaya
biabe ale bia haga agali waliyaguabi loma binigo
mo miaga biago ibunaga munime yolo bini karu
tibi tinaga waneigini karubi ti bibahendeme
loma binigo mo miaga agalinaga tomo uruni aria
nolene nga. ¹² Loma binigo mo miaga kago íbu
wane bedago loma binigo mo miaga ndo agali tara
kagome dabu biyagua nde wali ogoni íbu tomo
ihondo loma bini ngago nanolebira. ¹³ Anigo
íbu wane wali ogoni agalini homaragola íbu
hibaria bereaguabi íbu agalinime wahene biruwa
waneigini nahe bereaguabi nde íbu aba andaga
dai buwa loma binigo mo miaga karu ti miaga
ngaru aria tomo íbu aba andagaha nolene nga.
Anigo loma binigo mo miaga agali íbu damene
dege karume tomo ogoni aria nolene nga.

¹⁴ Mbirali íbu loma binigo mo miaga kago
damene ndo howa íbu manda nabi howa tomo
ihondo lomabu ngini ngago aria mbira nayagua
nde tomo o nayadagonidagua loma binigo mo mi-
aga kagohondo dano hongolebira. Ibugua tomo
duria neneyagua nde ibugua waragane tago halu

dano hongolene nga. ¹⁵ Anigo loma binigo mo miaga karu tigua ihondo tomo lomabu ngini ngaru mo mebia holigo wali agali ta nabi bu karume nanelo bayuwa mamage halu handayaho holene nga. ¹⁶ Loma binigo mo miaga kagome wali agali ta nabi mbirago tomo ogoni aria nelu miyagua nde o nayadagonime ibuha mo ko halu genda yu holene anda ibulebira. Ani ibiragola ibugua tomo ogoni nayagonaga dano hongolene wulebira. Ani larogoni irane tomo ogoni nayagonaga Anduane Homogo ina ininagaore mo wiabagi hene nga, lene.

¹⁷ Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, ¹⁸ Ina bi ogo larogoni Arono halu ibu igini bu karuhondobi Isaraele wali agali bu karuhondobi lamibe. Agali mbira Isaraeleali kamiru ariabi agali dindi tara howa ti heba ibu hene karubi ti bibahendeme nogo mbira ihondo loma bialu irani dai helonaga haru ibiyagua nde ogonidagua bulene nga. Loma ogoni agali biago ibugua ani bule lalu bi lowinigo lola helonaga haru ibiyaguabi ndo ibuni hameme lomabu delole haru ibiyaguabi nogo biago ko ndo dere durubi mbira nabioire bayaleore kago haru ibulene nga. ¹⁹ Loma ogoni ina turu howa mo yuliyana nogo uruni bulumagayaguabi sibiyauguabi memeyaguabi wangabe mbirago dere durubi mbira nabioire kago bo loma bule haru halu ibulene nga. ²⁰ Baya hangu hale halimu. Tigua nogo ko derebi kago lomabu bo delole haru halu ibirimiyagua nde Anduane Homogo ina tinaga loma ogoni hondowa turu

naholebero. [☆] 21 Agali mbirame Anduane Homogo inila ho gimbu bulenaga loma bo delole haru ibalu loma ogoni ibunime ngule lowa bi lowinigo lola helonaga haru ibiyaguabi ibuninaga hameme lomabu delole haru ibiyaguabi nde nogo ogoni ibu dere durubi nabi bayaleore kago hondowa haru halu ibulene nga. Tígua ogonidagua birimiyagua nde ina tínaga loma ogoni hondowa turu howa mo yulebero. ²² Tígua nogo de kohebi ge kohebi tingini mo kohebi dere timbunibibi kindubibi uruni ale mbirago ihondo lomabu delaga dabu ngagoria ogoni loma bialu bo de nalalimu. ²³ Tíinaga hameme bo delole haru ibirimiyagua nde nogo gi ge banayaguabi gi geru bereabiyagua nde karulapego bo delalimu. Anigo tígua ala ihondo lomabu ngule lowa bi lowinigo lola helonaga loma bo delole haru ibirimiyagua nde nakarulapedago bo de nalalimu larogoni. ²⁴ Nogo wangabe pindu mo waheneyaguabi mo ko heneyaguabi ani bini kago ihondo bo lomabu nangilimu. Tí daluha nogo kagonaga mbirale ogonidagua mo ko holeneore nawigo nabilimu.

²⁵ Agali mbirame dindi taraha howa nogo haru halu ibuwa ngirago ihondo bo loma bialu ngulene nawiore larogoni. Nogo ogonibigo ininaga deni bayale ndo holebira. Ani birimiyagua ina loma ogoni alego hondowa turu naholebero larogoni, lene.

²⁶ Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, ²⁷ Nogo bulumaga sibi memerume igini yu heagua nde igini ogoni horo karu ibu anigibunila mandagi helo helalimu. Ani helowa

☆ 22:20: Man 17.1

mani ihondo lomabu delaga dabu ngagoria loma bialu bo delole haru halu ibuwa bo delarimiyagua nde ina loma ogoni hondowa turu howa mo yulebero. ²⁸ Anigo nogo bulumagabi sibibi memebi uruni ale mbirago igini angibuni heba horo mbiru hanguni bo palu buwa loma bo delolene nawigo anidagua nabilimu. ²⁹ Tigua Anduane Homogo inihondo kai lolenenaga mbirale loma bialu bo delarimiyagua nde loma bo delaga mana ngadagua talialu bo delaramigola ina loma ogoni hondowa ihondo turu holebero. ³⁰ Ani bialu loma ogoni bo delaramigonaga podo weramigo horo mendengi nole podo ngela nabi horo ogoningi dege nai halimu.

³¹ Anduane Homogohanda lalu, I Anduane Homogoore kogonigo ina mana lo ngogo baya hanguore hale halu taluwa bilimu. ³² Inaga mini daligaore lene kogo mo yo hondolene nawiore. Isaraele wali agali tigua i mini tigabi baya buruguleore kogoni manda bilimu. Ini Anduane Homogoore kogo howa ina ti mo tiga bialu bayuwa dabobagi ho helaga kogoni. ³³ I tinaga Ngode Datagaliwabeore holenaga ina ti iyibi dindiha hemiria haru tagira ibirugoni. I Anduane Homogo inime anidaguaore biru, lene.

23

Anduane Homogonaga mini yaraga holenaga horo taratara tuho winiru ogo

1-2 Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Isaraele wali agalihondo bi uru lamibe. Horo

☆ **22:32:** Har 6.7, LBM 11.45, Dag 15.41

taratara tuho werogo pugulani hondowa wali agali tigua horo uruni Anduane Homogonaga ngago i mitangi bialu lotu lele ngoai harangi bilo ogo. ³ Horo waragaru tininaga biabe biaga wirimigoni. Horo kane Sabada horo ogoningi halo holene ngago manda bilimu. Horo ogoningi biabe nabi wahowa inaga mini mitangi bialu lotu lele ngoai ho halimu. Dindi mendeha pu harimiyaguabi Sabada horo ogoni Anduane Homogonaga ngalo mandabu halimu.✧ ⁴ Bi langeroruni bayuwa loyogo lalu wali agali lamiai halu horo ogongi ogoale bilimu laruru mo ngoai howa bayuwa bilimu.

Bolangua Halu Penegonaga Horobi Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolenenaga Horobi winigo ogo (Dagalene 28.16-25)

⁵ Bolangua Halu Penegonaga Horo Anduane Homogo mitangi howa turu haganenaga lotu ogoni ege mbiranaga horo deneni (14) alendo ni paliragola horo ogoni tenialu holene nga.✧ ⁶ Horo nguini (15) haragola Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolenenaga Horo holebira. Ogoningi howa horo karu mberedi yidi nahe hirinigo hangu nolene nga.✧ ⁷ Horo karunaga horo mbira haruagola biabe beramilidagua nabi Anduane Homogo mitangi bialu lotu lele ngoai halimu. ⁸ Horo karuni tigua Anduane Homogo inihondo tomo lomabu ngule yalu ibalimu. Horo kanego haragola biabe beramilidagua nabi Anduane Homogo mitangi

✧ **23:3:** Har 20.8-10, 23.12, 31.15, 34.21, 35.2, Man 5.12-14

✧ **23:5:** Har 12.1-13, Man 16.1-2 ✧ **23:6:** Har 12.14-20, 23.15, 34.18, Man 16.3-8

bialu lotu lole ngoai halimu, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.

Widi lini pigane hini denego Anduane Homogohonda lomabu miaga winigo ogo

⁹⁻¹⁰ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Ina dindi nguleberogoria anda puwa tígua widi hongowa lini pigane hini dedago huba mbira loma binigo mo miaga agali karia bu yalu ibalimu. ¹¹ Ibugua ogoni gime yuwa Anduane Homogo inaga deni howa yu wigiwaga lalu loma bulebira. Ani biragola ina tihondo turu holebero. Loma binigo mo miaga ibugua widi lini ogoni Sabada horo bolangua kagola horo mendeni loma bulebira. ¹² Horo widi lini ogoni lomabu meramingi nogo sibi igini wangabe mali mbira bolangua nahe ko dere durubi nabi mbira bo lomabu dabuni delai hole haru ibalimu. ¹³ Ogoni heba balawa magi kilogarama kira olibe lini ibane hamaga halu tomo loma ogonidagua bu delaramigola Anduane Homogo ina nga bayaledane hondowa turu holebero. Ngiyaruni ngiamaga halu waini ibabi magi mbodoli emene kira lita mbira hambu yalu ibuwa ngulene nga. ¹⁴ Widi lini pigane dedago ogoni gahengeyaguabi hiriniyaguabi daweneyaguabi tí nolene nawi. Ala ihondo lomabu nguwa tígua widi lini ogoni aria nalu holene nga. Mana ogoni tinaga aguanene ma haore holebirarumebi ogonidagua dege biaabo holene nga.

Mabuha widi balila boga birangi gandulo wulenaga turu howa lotu lolene nga lenego ogo
(Dagalene 28.26-31)

15 Widi hubua mbira gandulo yalu Anduane Homogo i ngule eberamingi howa sarere karia daga lalimu.☆ 16 Ani buwa sarere kane daga lamaro beramigonaga Sabada haragola sarere halinigonaga horo mbira (50) ogoningi widi lini pigane hini denego halu mende Anduane Homogohondo loma bule yalu ibalimu.* 17 Isaraele agali mbira ibu one waneigini heba bibahendeme mberedi hirini kira degedege ihondo lomabu ngule yalu ibalimu. Mberedi ogoni labo balawa genda magi kilo kira muwa ogoni yidi heba minu magamaga bialu hirulene nga. Yalu ibalu loma binigo mo miaga agalihondo miragola ibugua gime yuwa Anduane Homogo inaga deni howa wigiwaga lolebira. 18 Isaraele wali agali tigua mberedi ogoni labo heba nogo sibi igini karia bibahende mali mbira bolangua naheru haru ibulene nga. Uruni heba nogo bulumaga wangabe mbirabi sibi wangabe kirabi uruni bibahende ko dere durubi mbira nabiore haru ibulene nga. Uruni bibahende Anduane Homogohondo bo lomabu delagane dabuni delai holene nga. Tigua uruni heba widi lini loma bini biarubi waini iba loma bini biarubi ngulene nga. Anduane Homogo ina uruninaga nga hondowa turu timbuni holebero. 19 Ani buwa ko birimiru ina domo waholiyanaga nogo meme wangabe mbira bo loma buwa dabuni delalimu. Ani bialu nogo sibi igini wangabe kira mali mbira bolangua nahego Anduane Homogo ila ho gimbu bimijanaga bo lomabu delalimu. 20 Loma binigo mo miaga ibugua mberedi kira biago labo heba

☆ 23:15: Har 23.16, 34.22, Man 16.9-12
mini Pendigosi. Abosolo 2.1 de handabe.

* 23:16: Horo ogoni

nogo sibi igini kira biago labobi Anduane Homogo inaga deni howa wigiwaga lolebira. Loma binigo ogoni inihondo loma bia henego ngulebadagoni taraorego loma binigo mo miaga agali karu ti nelo mo mulebero. ²¹ Horo ogoningi biabe beramilidagua nabi Anduane Homogo mitangi bialu lotu lole ngoai halimu. Tínga waneigini maha holebilarume dindi mendeha pu hayaguabi mana o langerogo biaabo halu holene nga.

²² Tígua tínaga mabuni tomo mbirale ngaru bialu howa mabu gibuni lenehayagi ngaru nabi helalimu. Ani buwa maru yu waharamigobi bu dai nabi ani helo wahalimu. Uruni wali agali yagibano karubi wali agali tí aria ndo dindi tarali karubi ti milo ngelalimu. Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe iore kogoni, lene.✧

Mali gahenge ibiragola turu halu mbelo biguli pu lolene winigo ogo
(Dagalene 29.1-6)

²³⁻²⁴ Ege kanegonaga horo mbira haragola biabe damene bibahende wahai howa ogoningi horo tara lowa halo halimu. Ani bu howa mbelo biguli pu laragola Anduane Homogo i kogoni mitangi bialu lotu lole ngoai halimu. ²⁵ Ogoningi biabe beramilidagua nabi howa tomo maru loma buwa dabuni delo ihondo ngulene nga, lalu Anduane Homogohanda lene.

Ko Domo Waholene Horo haragola bulene winigo ogo
(Dagalene 29.7-11)

✧ 23:22: LBM 19.9-10, Man 24.19-22

26-27 Anduane Homogo ibugua Mosesehondo bi ogodagua lamialu lalu, Ege kanegonaga horo pini haragola wali agalime ko biyaru ina domo waholijanaga mana lo wirudagua biai holene nga. Horo ogonongi tomo mbira nane howa Anduane Homogo i mitangi bialu lotu lole ngoai howa ihondo tomo maru lomabu ngilimu.☆ 28 Wali agalinaga ko biyaru domo waholene horo ogoni duniniorego ogonongi biabe mbira nabilimu. 29 Horo ogonongi mbirali ibu tomo mbira nayagua wali agali ogoni ibu Anduane Homogo inaga wali agali ka aria ndo ibu tara haluni ka manda bulebero. 30 Mbirali ibu biabe mbira horo ogonongi biyagua ogoni ibu Anduane Homogo inime bo homelolebero. 31 Mana ogoni tinaga waneigini mani holebiraru ti dindi tarani hayaguabi mana ogoni biaabo halu holene nga. 32 Ege kanegonaga horo dininaga alendo ni paliragola howa horo pininaga alendo ni paliragola dombeneha horo ogoni taraore lowa halo biralu tomobi mbira nane halimu, lalu Mosesehondo lamini.

*Anda Nemendaruha Palu Holene Horongi bu-
lene winigo ogo*

(Dagalene 29.12-40)

33-34 Anduane Homogohanda Mosese ibuhondo lamialu lalu, Bi ogo Isaraele wali agalihondo lamibe. Ege kanegonaga horo nguini (15) haragola Anda Nemendaruha Palu Holene Horo ogonongi nemendaruha horo karu palu halimu.☆ 35 Horo uruni holenaga horo pigane harangi biabe

☆ 23:26-27: LBM 16.29-34 ☆ 23:33-34: Man 16.13-15

bibahende beramilidagua nabi Anduane Homogo i mitangi bialu lotu lole ngoai halimu. ³⁶ Horo karu nigoniha ihondo tomo lomabu dabuni delowa ngiaabo halimu. Horo halini haragola tini lone ibu ngoai howa i mitangi bialu lotu lalu tomobi dabuni lomabu delowa ngilimu. Ani bialu biabe beramilidagua nabi horo ogoningi i mitangi bialu lotu lole ngoai halimu.

³⁷ Horo uruni inagago i mitangi bialu lotu lole ngoai howa tomo loma binirubi mbirale bo lomabu irani delai helo delolenerubi widi lini lomabu delolenerubi waini iba lomabu odo wulenerubi uruni horo bibahendeni lomabu ngulene wiyadaru ale ngiai halimu. ³⁸ Horo o holeberamigonaga irane galone abale Anduane Homogonaga Sabada horo haragola haga wirimidaguaore halimu. Lomabu ngiai halu maru ngiaga wirimirubi ngiai halimu. Ani bialu loma bini maru tara ngule lo wirimiru heba bibahende ngiai halimu.

³⁹ Ege kanegonaga horo nguiningi (15) mabuni tomo mbirale hengene ngamiru bialu howa Anda Nemendaruha Palu Holene ogoni horo karuni Anduane Homogo mitangi halu holene wiyadagua bialu halimu. Horo piganego ogoni taraore lowa biabe nabi halo halimu. ⁴⁰ Horo piganegoria ira lini bayaleore dedaru do yalu ayage ale yunibi ira marunaga magane yuni dewahebi bu yalu ibalimu. Uruni bu yu howa Anduane Homogo tina Ngode Datagaliwabe i mitangi bialu lotu lalu inaga mini yaraga halimu. ⁴¹ Anda Nemendaruha Palu howa horo karuni ani bialu

☆ **23:39:** Har 23.16, 34.22

halimu. Tínaga waneigini mani holebistarumebi mana uruni biaabo halu holene nga. ⁴² Isaraele wali agali bibahendeore horo ogoningi haragola anda nemandaruha hangu horo karu palu holene nga. ⁴³ Anidagua beramigola tínaga waneigini mani holebistarume mitangi bialu Anduane Homogohanda Isaraele wali agali Iyibi dindini howa haru tagira piyagola anda bame nemanda aleruni bu pale lama haru halu ibinidalo manda bilo ani bilimu. Anduane Homogo i tínaga Ngode Datagaliwabe kogoni.

⁴⁴ Mosesehanda Isaraele wali agalihondo lamibe layadagua Anduane Homogonaga mini yaraga hole horo uruni agua bilimu lalu lamiai hene.

24

Anduane Homogonaga Balai Andaha lamu hale wiaru de hondo holene mana winigo ogo (Haru Penego 27.20-21)

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lami-
alu lalu, ² Isaraele wali agalime olibe lininaga weli bayaleorego inaga Balai Anda biagoha lamu hale ngaruha berelole yalu ibalimu lalu lamibe. Ani yalu ibiragola lamu hale wá haabo helo mbiraga bibahendengi delaho wiaabo hole loma binigo mo miaga karume de hondo haabo holebira. ³ Arono ibugua lamu hale uruni alendo dela haragola dalu kane dege gao lolebira. Lamu hale uruni Anduane Homogo inaga deni howa Balai Anda Hobane Loma Bia Heneoreha inaga Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biago ngagola

hobane mende Loma Bia Hene kagola tubari labo-labo timbuni gerelaho wini biago tagirahayagi ngagoni. Inaga bi mana ogoni tihondobi tinaga waneigini aguanene mani hama polobadarumebi bialu haabo helo langerogoni. ⁴ Arono ibugua lamu hale wiagane irane ngolo bayaleme wabini ngagoni lamu hale biaru delaabo helo baya hangu handayaho haabo holebira. Lamu hale uruni mbiraga bibahendengi daho ngane de hondoliya hundulani hondowa handayaho haabo helolene nga, lalu lene.

Mberedi Anduane Homogohondo lomabu mulene mana winigo ogo

⁵ Anduane Homogohanda Mosesehondo laabo halu lalu, Ina balawa bayaleru genda magi kilogarama homberia (12) muwa ogonime mberedi homberia (12) wabibe. Genda magi kilogarama mbira mbirame mberedi mbira mbira wabigi bibe. ⁶ Ani wabuwa dagia ira agasiamebi ngolo bayalemebi wabini ngago ininaga deni mberedi uruni mo dabadaba howa waragaria halu mbi-rago duguni mbira wialu waragaria halu mende duguni mende wibe. ⁷ Ani ngelowa mberedi waragaria duguni kira dagia ngagoriani ira hagua ngabilo delaga mini inisenesi heba mo ngelalu tigua mberedi ihondo ngiradagua inisenesi ngabi ogoni aribia halu delalimu. ⁸ Sabada horo bibahendengi loma binigo mo miaga karume mberedi ihondo loma bialu dagiani ini de hondoliya wiaabo holene nga. Habo nalolene bi mbira ti baba lo werogonigo Isaraele wali agalime

☆ 24:5: Har 25.30

mana ogoni bialu haabo holene nga. ⁹ Mberedi ogoni Arono halu ibu aria loma binigo mo miaga holebirarubi tigua nolene wulebira. Isaraele wali agali karume tomo ogoni inihondo lomabu ngini ngago manda bialu loma binigo mo miaga karu tigua Anduane Homogonaga Balai Anda pabe tamuha howa nai holene nga. Tomo ogoni ininagaore ngago ina nde loma binigo mo miaga karu ti nelu mulebero, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo bi ogoni lamini.✧

Mbiralime mana ko biragonaga pani nelu mulene winigo ogo

¹⁰⁻¹¹ Agali mbira henego ibu aba Iyibiali howa ibu ajiya Isaraele wali berene. Ibu ajiya Dana hameigini aria agali Dibiri mbira henego wane mini Selomidi berene. Agali ogoni ibu balai anda bu harimidaruha ti haru mandagi howa horo mbirungi ibugua Isaraeleali mbira heagola keba howa gungu bini. Gungu bialu howa Selomidi igini ogoni ibugua Anduane Homogo mini lalu bi koore lene. Ani layagola wali agali bu hearume hale howa agali ogoni Mosese hearia haru halu pene. ¹² Ani haru piyagola Mosese ibu Anduane Homogohanda ogodagua bibe lalu ladai bilonaga ibugua hale ala hole agali ogoni garabaya helo helene.

¹³ Ani heleagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, ¹⁴ Agali ogoni balai anda bu karu yu wahalu haru tagira pilimu. Ani buwa wali agali bibahende agali ogonime i mini lalu bi ko layane hale harimidaru tigua

✧ 24:9: Md 12.4, Mg 2.26, Lg 6.4

agali ogoninaga hagianeni gi wiai halimu. Agali ogoni ibugua bi ko layagonaga ibuniha pani nolene nga lowa wali agali maru bu karu de hendelonaga anidagua bilimu. Ani bialu wali agali bibahendeme ege tole dugualu бага бага bialu balu homelalimu. ¹⁵ Ani bialu mani Isaraele wali agali bu karu lamialu ti mbiralime i mini lalu bi ko mbira layagua nde ibu pani nolene wulebira. ¹⁶ Ibugua bi ko lalu howa inaga mini Anduane Homogo layagua nde ibuni homolene nga. Agali ogoni ibu Isaraelealiyaguabi agali dindi taraha howa ti heba ibu heneyaguabi ibugua inaga mini lalu bi ko layagua nde ibuni homoleneore nga. Agali ogoni homelo wali agali bibahendeme ege tole dugualu homelo bolene nga, lene.

¹⁷ Anduane Homogohanda lalu, Mbiralime wali agali mende kago homelo bo wahayagua nde ibunibi homelo bo wahalimu.✧ ¹⁸ Mbiralime mendealinaga nogo bulumaga sibirubi hinu kago bame homelo bo wahayagua nde nogo bayagonaga kango aribia holene nga. Mana ogoni ale mo tiga bulenego agali mbirame agali mendenaga nogo kago bo wahayagua ibuni bo wahayago aleme kango hongolene nga.

¹⁹ Agali mbirame mendeali kago mo ko halu bayagua nde ibunibi o biyadagonidagua dege biadai bilimu. ²⁰ Agali mbirago ibugua mendealinaga kuni mbira bo tagalayagua nde ibuninaga kuni mbirabi bo tagalalimu. Mendealinaga de bo halu wahayagua nde ibuninaga debi bo halu wahalimu. Mendealinaga ne bo hondayagua nde

✧ 24:17: Har 21.12

ibuninaga nebi bo hondo wahalimu. Agali mbi-rame mendeali kagohondo birago ale ibuniha bi-adaí biai halimu.✧ ²¹ Agali mbirame mendeali-naga nogo kago bayagua nde nogo ogoni aleme dege kango hongolene nga. Anigo mbiralime agali mende kago homelo bo wahayagua nde ibunibi homelo bo waholene nga. ²² Ina mana ogoni Isaraele wali agali tínagabi wali agali dindi taraha howa tí baba mandagi íbu hene kamirubi tí biba-hendenaga lo wero. I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogonigo aniore bilimu laro, lene.✧

²³ Anduane Homogohanda bi ogoni layadagua Mosese ibugua Isaraele wali agali bu hearuhondo lamiyagola tigua agali Anduane Homogo mini lalu bi ko laga biago minuwa balai anda bu hearu yu wahalu haru tagira pene. Haru tagira puwa wali agali hearume agali biago ege toleme homelo bo wahene. Ani bialu Isaraele wali agali tigua Anduane Homogohanda Mosesehondo laminigo hale howa talialu layadagua bini.

25

Mali kane haga biragola bulene mana lowinigo ogo

(Mana Loyane 15.1-11)

¹ Mosese íbu Hari Sainaini heagola dege An-duane Homogohanda ibuhondo lalu,✧ ² Bi o larogo Isaraele wali agali lamialu au labe. Tígua dindi ina tí nguleberogoria pu howa mali kane haga biragola mabuha tomo damenego nahenge

✧ **24:20:** Har 21.23-25, Man 19.21, Md 5.38 ✧ **24:22:** Dag 15.16

✧ **25:1:** Har 23.10-11

dindi bame ngelo halimu. Tígua Sabada horongi halo hagadagua dindibi mali kane haragola halo ngelo wahalimu. Mali kane ogoni ani wiabagi howa ininaga nga lene ngelo wahalimu. ³ Mali waragaria haramigo andaneha howa tínaga mabu ngemiruha tomo tara tararu hangalu pu mbira mini gerebi lini dedaru do wialu magane lini bayale dabe nahe karu gandulo wahaga bigi bilimu. ⁴ Anidagua bialu howa mali kane haragola dindi bame ngelo wahalimu. Ani bialu mali ogoni ininaga wiabagi howa ngelalimu. Ani bialu tígua tomobi nahenge gerebi magane karubi gandulo wabia nahe ngelalimu laro. ⁵ Widi minana anda ho heagua nde gandu lowa tínaga tomo wiaga andaha mo wia nabilimu. Pu mbira mini gerebi magane gandu nale karunaga lini deagua nde tígua do pingidalu waini iba wabulene nawi. Mali ogoningi dindi bame ngelo wahalimu. ⁶ Mali ogoningi mabuha tomo minana anda harago bialu nalimu. Tomo wiaga andaha bu yalu puwa ngela nabilimu. Mbirale tomo tara tara wabigi bulene ngago ale wabulene nawi. Ai tínibi wali agali tínaga garabaya biabe ale biahaga karubi wali agali biabe maru biaga karubi wali agali tara tara tí heba mandagi ibu hene kamirubi tí bibahendeme tomo uruni bialu nolene karulape. ⁷ Ani bialu nogo hinini damene bibahende bulumagabi sibi bu karubi meme karubi ti nolenebi karulape wulebira. Gabua tara tara biru karu tibi na dege bulene karulape, lalu Anduane Homogohanda lene.

Yadai Bulenenaga Mali tagira ibirangi bulene

winigo ogo

⁸ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tígua mali karia dege mbira mende laga bialu mali karia dege kahalu dagalamaga harimiyagua nde mali pira mariani dira (49) holebira. ⁹ Ani haragola mali ogoninaga ege kane halu horo pini laragola agali maru Isaraele dindi bibahendeha purogo lalu dindi gibuni lenelene ngaruha pialu tígua mbelo biguli pu lalimu. Horo ogoningsi wali agalinaga Ko Domo Waholene Horo ngago Anduane Homogo ina wali agalinaga ko ngaru domo wahi holebero. ¹⁰ Mali pira daunigonaga (50) horo pigane haragola mbelo biguli pu laramingsi mali ogoni Anduane Homogo ininagaore wiabagi hene wulebira. Mali ogoningsi wali agali bibahende kamiru tinaga genda yu haramiru golope hai hayago ai ti turu howa miniha dungulo holene nga. Mali ogoningsi tígua dindi mbira agali mendenaga yolo bu winiyagua nde dindi aba ibunihondobi ibunaga waneigini aguanene bu karuhondobi miadai bilimu. Wali agali maru tinaga garabaya biabe ale bialu hagayagua uruni bibahende golope halu tini dameneru karia dai bilo pudaba lalimu. ¹¹ Mali pira dauni (50) ogoningsi wali agali bibahende bu miniha turu howa dungulo holene horo tagira ibulebira. Mali ogoningsi tinaga mabu ngamigoha tomo damene hongolene nawi. Ani bialu mabuha widi minana anda halu lini dedago dowa tomo wiaga andaha ngelolenebi nawi dege. Pu karunaga gerebi lini dedaru dowa waini ibabi wabulene nawi. ¹² Mali ogoni bibahende Anduane Homogo ininagaore ngago manda bialu halimu. Ani howa tinaga

mabuha tomo minana andaho karu hangu bu nalu halimu.

¹³ Tínga dindi mbira agali mende ibu yolo binigo mali ogoníngi dindi ogoni aba ibunihondo bame mia dai bilimu. ¹⁴⁻¹⁵ Anidagua bulene ngago ai tígua dindi yolo bilo mule howa agali dindi yolo birago ibu mali ogoniha tomo dabane agira halu hongolobadabe ala manda bialu dindi Yadai Bulenenaga Mali agira wiaruabe manda buwa dindi ogoni mendealime yolo bilo mulene nga. Ani beramigola dindi yolo birago ibuguabi nde dindi ogoni karulape ngadagua yolo bulene nga.

¹⁶ Yadai Bulenenaga Mali tagira ibilo mali de-waore wiagua nde yolo dewa bulene nga. Mali dewa ndo wiagua nde yolo emene dege bulene nga. Ibugua mali dagalowa dindi ogoniha tomo agira daba hangalu nolobadabe mitangi bialu yolo ogoni karulape mulene nga. ¹⁷ Wali agali tíni damene karu ke howa mo hondo nahalimu. Tígua Anduane Homogo inihondo dege gi howa mana bayale tigabi bulene ngago bialu halimu. Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kago ina bi o larogonidagua bialu halimu, lene.

Mali kane haragola wali agalime tomo nolene winigo ogo

¹⁸ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tígua ina bi áyu langerogobi inaga bi mana lowini ngagobi baya hanguore taluwa bialu halimu. Tígua anidagua bialu harimiyagua nde dindi inime tí nguleberogoria howa bayale haabo holeberemi. ¹⁹ Dindi ogoniha howa tomoru dewaore

bayale anda haga biragola tígua nalu howa tίνibi bayaleore haabo holeberemi.

²⁰ Ani anigo mali kane tagira ibiragola tígua lo manda bialu, Iname tomo hongowa bu mogo bialu andagaha nawirimagodago ai mali ogoningi ina tomo agoha wini nalu holeberamadabe, nalalimu. ²¹ Anduane Homogo inime mali waragane tagira ibirangi tínaga dindi mo bayale harogola tomo dewaore mali tebirani nalu holene karulape bu wuleberemi. Anigo tí gi halu mogo nale halimu. ²² Tígua mali halini tagira ibirangi tomo lone hongo aribia halu howa tomo nolene mali waraganeni bu wirimigo naho wiaabo holeberemi. Ani nalu kamine dege tomo hangarimigo boga bulebira, lene.

Dindi yolo binigo miadai bulene winigo ogo

²³ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Agali mbirame tínaga dindi ngamiru yolo bialu ibunaga wiaabo helo yolo bulene nawi. Ani laroni irane dindi ogoni tínaga ndo ngelo kami. Dindi ogoni Anduane Homogo ininaga ngogoria tí dindi taraha howa mendeali dindini ibu haradagua ibini kamigoni.

²⁴ Agali tίνi aria kamirume tínaga dindi mbira yolo biyagua nde dindi ogoni ibunagaore lene wiaabo helo ndo laro. Agali dindi aba biago ibunime yolo biadai bulene manda biyagua nde ani bulene karulapeda manda bilimu. ²⁵ Agali mbira kago ibu muni mbiralebi nawi howa ibunaga dindi ngago muni miyagua nde ibu

damene darama mbiraore ibuni aria hangume biamogo bialu dindidago yolo biadai bulene nga.*

²⁶ Agali dindi aba ogoni biamogo bulene ibu damene mbira naheyagua nde ibunime yolo biadai bulene mani karulape wulebira manda bialu muni dewaore yu kang'i ogonime ibunaga dindi biago ibuni yolo biadai bule holene nga. ²⁷ Ani bialu ibugua dindi ogoni ibuni yadai bulene manda biyagua Yadai Bulenenaga Mali biago tagira ibilonaga mali agira wiaruabe ala manda bu hondolene nga. Ani mandabu handalu mali uruniha howa mabu ogoniha tomo hongolene-naga muni agirame karulape bulubadabe handalu ai uruni biai holene muni karulape wiagua nde agalime ibunaga dindi ogoni yolo biyago ibuni yolo biadai bulene nga. ²⁸ Anigo ai ibunaga munime dindi ogoni yolo biadai bulene nakarulapeyagua nde wahalu dindi mbiraleru Yadai Bulenenaga Mali biago dege ibilonaga hondo holene nga. Ani hondo howa mali biago tagira ibirangi

* **25:25:** Biabe ogoni ibuni aria kagome bulene ngago manda bialu dindi ibu damene kagome dindi aba kago biamogo bialu dindi yolo bulebira. Ani yolo bialu ibu damene hayadago miadai bulebira. Hiburu tinaga mana lo winigome lalu agali mbirago ibu genda yu heagua nde ibuni damene darama mbiraore kagome biamogo bialu holene nga lenego nga. Biabe timbuni mbira bulene ngago mbirali genda yu heagua ibu dameneore kagome ibu damenenaga dindi agali mendeme wu kago ibuni dameneorenaga ngelo mo yu dai bule yolo bulebira. Mbuga maruha ngago handaga bulene bayale uru nga. Ludi 3.12-13, 4.1-6, Yaremaia 32.6-12 uruni hondolene nga. Anduane Homogo ibunime ibunaga wali agali bu karunaga genda ngago manda biai howa biamogo bialu haga kagoni lalu Aisaia mbugaha 43.14, 44.6,24 uruni handabe.

dindi yolo bini biago ibugua dindi ogoni dindi aba kagohondo miadai bulebira.

²⁹ Agali mbiraibunaga anda tano pabe hongohe kago tamuha henego agali mendeme yolo binigo ai anda ogoni ibuni yolo biadai bule manda biyagua nde mali mbira ogoningi dege yolo biadai bibehe holebira. ³⁰ Anda anduane biagome mali mbira ogoniha yolo biadai bibe naheyagua nde mani anda ogoni lone yolo biadai bibe nahe holebira. Mbirale anduane biagohondo Yadai Bulene Mali biago tagira ibiragola ibugua miadai bulenebi nawi dege wulebira. Anda yolo biyago ibunagaore haabo halu ibu waneigini mani hama polobadarunagabi wia ai holebira. ³¹ Anigo anda maru tanonaga tagirahayagi heneyagua nde anda uruni yolo biadai bulene karulape. Mabu ogoriani ngagome ibunaga mabu ibuni yolo biadai biagadagua dege anda ogoniha kagobi yolo biadai bulebira. Ani ngago manda bialu anda tano tagiraha hene uruni alego anduane ibunime yolo biadai bulenebi mali biago tagira ibiragola anduane kago ibuni yadai bulenebi karulape nga. ³² Anigo Libai hameigini tigua dege mana onidagua nabulebira. Tigua tinaga anda tano pabe tamuha henego muni muwa lone yolo biadai bulebi ta nabi ani bulebira. ³³ Anigo agali Libai aria ogoni ibugua ibunaga anda mbira yolo binigo biadai bulene hame nale heagua nde mbirale Yadai Bulenenaga Mali biago tagira ibirangi ibunaga anda ogoni agali yolo biyagome Libai agali biagohondo miadai bulene wulebira. Ani larogoni irane Isaraele hameigini ti bibahende dindi tu wuwa ta halu Libai aria ti tano hangu

tu wuwa mirugodane laro. Anidagua birudagoni Libai hameigini karu tinaga anda tanoha heagua nde anda uruni tinaga leneore haabo holebira. ³⁴ Ani bialu dindi emene tanonaga lenelene wigi bidaruni agali marume yolo bulene nawi. Dindi uruni Libai hameigini tinagaore wiaabo holebira, lalu Anduane Homogo ibugua lene.

Yagibano hearu handayaho holenenaga mana winigo ogo

³⁵ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tí damene karu aria mbira ibu ala karulape henego mani muni mbirale nawiore yagibano heagua nde tígua agali dindi kaundiaha howa íbu kagola handayaho haga wirimidagua dege agali ogoni baya hangu handayaho holene nga. Ani beramigola tí damene ogoni ibu tíni baba howa bayale holebira. ✧ ³⁶⁻³⁷ Agali ogoni aleme tí baba muni danoho heneyagua tígua muni maru tago howa ngi nalalimu. Tínaga tomo ngamiru aria maru agali biago ibugua yolo bule ibiragola tígua muni yolo mo yaraga howa ngi nalalimu. Tígua Ngode Datagaliwabe ibuni hanguhondo gi halu agali yagibano ogoni ale kago ibu helo wahalimu. ✧ ³⁸ Bi ogoni i Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogoni howa ina ledogoniore. Iniore tínaga Ngode Datagaliwabeore holenaga ina tí Iyibi dindiha hemiria haru tagira ibalu Kenana dindi ngago tí mo ngulenaga haru ibirugoni ndobe, lene.

✧ 25:35: Man 15.7-8 ✧ 25:36-37: Har 22.25, Man 23.19-20

Garabaya biabe ale biahaga hearuhondo bulene winigo ogo

³⁹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Agali mbira tí aria kago ibu ala karulape henego mani yagibano howa tí kamiru mbiragonaga garabaya biabe ale biahole manda biyagua nde tígua agali ogoniale kagohondo biabe yolonaga ndo bame bia lalu hongo howa nalalimu. ⁴⁰ Tígua ibu yolo biabe biaga haru haradagua bialu mbi-rاله anduane biagohondo Yadai Bulenenaga Mali tagira ibirangi ibu pelo golope halimu. ⁴¹ Mali ogo-ningi agali ogoni ibunibi ibu one waneiginirubi bibahende ti golope haramigola tini dalu dai bialu tinaga damene bu karu baba tinaga mamali dindi tene ngagoriani hole polebira. ⁴² Anidagua larogoni irane bamba tínibi nde Iyibi dindiha garabaya biabe ale biahalu hemiria ina tí haru tagira ibirugola tígua Iyibi dindi yu wahalu ibirim-igoni. Ani ibalu tí Anduane Homogo ininagaore garabaya biabe ale biahaga kamigo ai tígua wali agali tíni aria bu karume garabaya biabe ale bi-ahalu helo hela nabilimu. Mana ogonidagua bu-lene nawiore laro. ⁴³ Ani kago manda bialu tínaga damene degeme biabe biaga karuhondo biabe mangabi hongohe ngaru bialu kago ha bi hongo howa lalu holene nawi. Tínaga Ngode Datagali-wabe ini kogohondo dege gi halu agali ogonibi kago biamogo bialu halimu.

⁴⁴ Wali agali tínaga garabaya biabe ale biahalu helo yolo bule lo manda birimiyagua nde wali agali dindi tara taraha howa tí kamigoha palia

☆ **25:39:** Har 21.2-6, Man 15.12-18

para para bidaru aria dege yolo milimu. ⁴⁵ Ani bialu wali agali dindi taraha howa ibini karuni tinaga waneigini garabaya biabe ale biahaga helo minu helolene karulape. Wali agali uruni tinaga dindini howa waneigini hono winiru tigua tinaga garabaya biabe ale biahaga helo helolene karulape kagoni. ⁴⁶ Ani kago minu helowa garabaya biabe ale biahaga kane dege tini homaramigola tinaga waneigini holebirarunaga garabaya biabe ale biahaga haabo holene karulape holebira. Anigo Isaraele wali agalibi tini aria karu tininaga biabe biaga heagua nde uruni mo tandaga nahalimu. Hendore howa biabe bialu helo helalimu.

⁴⁷ Mbirali dindi taraha howa ti baba ibu hene kago ibu muni dewawi homogo hayagua ti aria karu mbirago ibu yagibano howa ibugua agali ogoninaga garabaya biabe ale biahaga helo yolo biyaguabi ibu damene karunaga helo yolo biyaguabi nde ⁴⁸ ti Isaraeleali kamiru ti damene ogoni mani tinime yolo biadai bulene wulebira. Ibuni hameneyaguabi ⁴⁹ ibu aba hameneyaguabi ibu aba mbalini iginiyaguabi ibu damene maru karuyaguabi mbirago ibugua yolo biadai bulene wulebira. Ibunime muni karulape yu heagua nde biabe ko ogoni yu wahalu pole manda buwa agali ibu yolo biaga haruagohondo muni mialu polene nga. ⁵⁰ Agali garabaya biabe ale biahaga helo yolo bini biago ibugua ibunaga agali anduane hayagohondo bi baya hangu lalu mali ayu ogoni howa dagalalu mali agira howa mbirale yolo biniru anduane hayadagohondo Yadai Bulenenaga Mali biago agongi tagira ibulubadabe hondole dabo

hondolene nga. Agali anduane biago ibugua agali biagome mali agira halu ibunaga biabe bialu holenego waholobadabe hondole daga lolene nga. Anigo yolo ogonidaguame karulape larago hondowa ibunimeyaguabi ibu damene karu aria marumeyaguabi muni ogonidagua karulapedago hondowa yolo biadai bulene nga. ⁵¹ Mali dewaore wiagua nde agali ogoni ibugua ibunaga anduane kago muni dewame yolo miadai bulene wulebira. ⁵² Mbirale anduane biago ibuni Yadai Bulenenaga Mali mbira biago tagira ibulene kaware ngelowayagua nde agali anduane biago muni emene degeme yolo biadai bulene nga. ⁵³ Agali anduane kago ibugua nde agali ibunaga garabaya biabe ale biahaga kago yolo biabe mali mbira kiraru ale yolo biabe biahaga kaligobi dege bialu kagoni lo manda bialu ibunaga garabaya biabe ale biahaga kago mo tandaga holene nawi. Anduaneme ibu hendore helo helolene nga. ⁵⁴ Agali garabaya biabe ale biahaga biago ibu damene bu karume ibalu ibu yolo ogonidagua biadai nabiyagua nde mbirale anduane kago ibuni Yadai Bulenenaga Mali biago tagira ibirangi ibunibi ibu one waneiginirubi bibahende ti pelo golope holene nga. ⁵⁵ Isaraeleali tigua agali mendealinaga garabaya biabe ale lu bia haabo helolene nawiore. Anidagua larogoni irane i Anduane Homogo tina Ngode Datagaliwabeore howa ti Iyibi dindiha garabaya biabe ale biahalu hemiria ina ti haru tagira ibalu dindi ogoha haru ibirugoni ndobe. Ani birugo ai ti inaga garabaya biabe ale biahaga kamigoni, lalu Anduane Homogohanda lene.

26

Anduane Homogohanda ibunaga bi mana hale howa biagaruhondo bayale bulebero lenego ogo (Mana Loyane 7.12-24, 28.1-14)

¹ Anduane Homogohanda lalu, Tígua ira dibu pelowa ogonime pigiya mbira wabu helolenebi ege tole mbira muwa ona hanga holenebi ege tole timbuni ngagoria bage podagadagua podolenebi uruni alego tínaga dama mitangi bialu bi pupu wulenaga wabu helabi nabilimu. Ani nabi howa i Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogo ini hangu mitangi bialu lotu lalu halimu.✧

² Ina horo pongobo wini ngoru tígua pugua nabi i mitangi bialu halo halimu. Ani bialu inaga lotu anda lomabia hene bu kagobi mo yo nahandalimu. Anduane Homogo iore kogoni.

³ Tígua inaga bi mana lo ngoru talialu mbi-rale ogo bilimu lalu langirugo bialu harimiyagua✧

⁴ nde tínaga mabuha tomo hengedemiru bayale anda hai helobi ira lini daga karume lini bayale daabo helonagabi ina iba dalu ibilolebero.

⁵ Ani berogola tínaga mabuha tomo hengedamiru dewaore bu paya bulebira. Tomo dewaore andaho kagola widi gandulo wialu ha dege bidamine pu mbira mini gerebi lini boga bialu dolene tu holebira. Ani bialu gerebi lini dedago dalu kamine dege widi lone hongo aribia holene tu holebira. Ani biragola tígua tomo dewa nalu tombeho howa tínaga dindi ogoniha bayaleore haabo holeberemi.

✧ **26:1:** Har 20.4, LBM 19.4, Man 5.8, 16.21-22, 27.1 ✧ **26:3:** Man 11.13-15, 28.1-14

6 Tínaga dindi nguleberogoria pu kamigola inaga mo palia holene tíha wia harogola tí mbiraga paluwa mbirale mbirahondo gi nahe embedaho palueberemi. Mbirale gabua tara tara dindi ogoniha bedaru bo taliatagi hai holebero. Ani bialu tínaga dindi ogoriani waitigi karume tí baba wai bule naibulebira. 7 Tígua waitigi baba wai bu puwa tí wayali halu waitigi karu mo ko howa boleberemi. 8 Tínaga ami agali duriali hangume waitigi handari mbira (100) baba wai birimiyagua bo waholeberami. Ani buwa tínaga ami agali handari mbira (100) hangume waitigi agali daosini pira (10,000) baba wai birimiyagua tígua waitigi mo ko howa bo poda hana haga buleberemi. 9 Ani bialu kamigola ina tí mo bayale howa waneigini mo dame bia halu dewaore ngigi bialu howa ina habo nalolene bi lo wirugodagua biaore bulebero. 10 Tínaga mabu ngamigoha tomo mali mbiranaga bu wirimigo mali mendegonagabi karulape nalu holene wiadege bulebira. Mali mendenaga tomo hengenego boga bidagola tomo bu wiaga andaha tomo ala bu winigo nai habe nahedagola wahalu tomo gahenge bu wia aribia holene wulebira. 11 Ani bialu kamigola inibi nde tí dege dombeneha inaga Balai Anda biagoha mandagi haabo holebero. Ina tí wahalu erembira ngialu napolebero. 12 Ani bialu i tínaga Ngode Datagaliwabe howa tí dege dombeneha ibaga bialu tí heba mandagi haabo holebero. Ani kogola tí nde inaga wali agali leneore holeberemi. ✧ 13 Ini

✧ 26:12: 2 Ko 6.16

Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabeore kogoni. Bamba tí Iyibi dindiha garabaya biabe ale biahalu hemiria ani nahalimulonaga ina tí golope halu haru tagira ibirugoni. Iyibi agali tí garabaya bu helaga hearunaga hongo wiago bope harugola tí garabaya golalu tagira pu howa turu tara ho kamigoni ndobe, lene.

*Anduane Homogohanda, Inaga bi mana mo wahaga karu pani mulebero, lenego ogo
(Mana Loyane 28.15-68)*

¹⁴ Anduane Homogohanda laabo halu lala, Tígua mana o langiruruni talialu bia nabi harimiyagua nde tí pani noleberami. ¹⁵ Tígua inaga bi mana lo ngoru erembira ngialu inaga bi larogobi mo wahalu pirimiyaguabi habo nalolene bi lo wirugo mo habo larimiyaguabi ¹⁶ nde ina tí pani nalimulo ngulebero. Ina tí mo gi timbuni halu warago timbuni tara tara ngaru mo ibilalu berogola tínaga de ndibulai helalu tínaga tinginibi mo ko hai helalu bulebero. Tínaga mabuha tomo hangarami tiraga tomo bialu nanoleberemi. Tínaga waitigi karu ibalu tí mo ko halu tínaga mabuha tomo hangedemiru bialu nolebira. ¹⁷ Inabi nde tí baba waitigi halu ina tínaga waitigi karume tí baba wai bilimulo ibilolebero. Ani ibilarogola waitigime tí bo poda hana halu handayaho holebira. Ani bialu tihondo handabe manga ho karume tínaga haru haga holebira. Marume tí bama talima ibiragola ndo tígua bame gi timbuni halu ibida poleberemi.

¹⁸ Ina ogonidagua bialu tí pani ngialu kogolabi tígua dogo howa mana ko ngaru bialu haabo

harimiyagua nde ina tíha genda tandagaru timbuni kahalu mo tago howa ngulebero. ¹⁹ Ina anidagua bialu tínaga mine haga mana ngamiru bope holebero. Tínaga dindi ngamiruhabi dalu naibilo minu yania ho kogola dalu naibi wialu dindi giambe halu ege tole ale holebira. ²⁰ Ani bidagola mabuha tomo hingedemirubi ira lini dagane hingedemirubi bibahende lini nadolebira. Ani hangalu kamiria tínaga biabe uruni erekui bini bame horo mo hole bini bialu holeberemi.

²¹ Ani bialu genda uruni ibirago ibilowabi tígua inaga bi hale habe manga haabo harimiyagua nde tihondo genda timbuniore kahalu lone mo tago howa ibilolebero. ²² Nogo gabua tara tara karu tí kamigoha ina ibilolebero. Ani ibilarogola urunime tínaga waneigini bu karubi nogo bulumaga bu karubi bo wahaga bulebira. Ani bialu kagola tí daluha hariga ngaruni wali agali mbira bolangua haga bialu pialu kariabi nahondoleberami. Wali agalibi dewa ndo emene hangu holeberemi.

²³ Ani bialu ina genda urunibi ngaru tíha ibilaga berogola tígua mini beregeda nabi inaga bi mana hale habe manga dege halu ihondo mine haabo harimiyagua ²⁴ nde ina tínaga ko ngamiru mitangi bialu genda timbuniore ala ibilarudagua ndo lone kahalu mo tago howa ibilolebero. ²⁵ Tí baba habo nalolene bi lo wirugo mo habo larimigonaga ina nde tínaga waitigi karu tí baba wai hongo howa bilimulo ibilolebero. Ani ibilarogola tígua tano hongohe ege pabe bu mabubi ngagoha howa bayale kamabe toba ho kamiria ina warago ko timbuni dabi nahagane ngago ibi-

larogola wali agali dewaore warago ogonime balu homelolebira. Tí ani mo ko hene kamigola nde ina tí waitiginaga giha minu ya haga bulebero. ²⁶ Ina tínaga tomo mo ndia helarogolabi tínaga wali bedarume irani tomo dawalene dewa nawulebira. Ani biragola ira mbiraore dege dedagoria wali pirame mberedi hirulebira. Ani hiruwa walime mberedi ogoni tale biragola tígua emene budini hangu naga bialu howa tombe nahe dege garibilo haabo holeberemi.

²⁷ Anidagua berogo bilowa tígua mine ha dege bialu inaga bi ledogo mo wahalu haabo harimiyagua nde ²⁸ ina tihondo keba timbuniore ho howa tígua ko ogoni biaabo harimigonaga pani abale ngirugobi ndo timbu gibiore lone kahalu mo tago howa ngulebero. ²⁹ Ani ngerogola tí kamigoha hina gari timbuni tagira ibiragola tomo nalu holene nawidagola tínaga waneiginiore balu noleberemi. ³⁰ Ina tí baba miniha gendaore timbuni yu howa tígua dama mitangi bialu bi pupu wulenaga mbirale gime wabini ngarunaga anda hari nene ngaruha bu helaga bide miruni bibahende bo giallo wahai holebero. Ani bialu ira hagua ngabilo inisenesiru lomabu delaga dabu bu heledemiruni bo giallo wahai holebero. Ani bialu tínibi minu balu tínaga tingini bi pupu wulenaga dama wabu wirimigo giallo waharugoria wia dambi helolebero. ³¹ Tíinaga anda bu kamirubi i mitangi bialu lotu laga anda bu heledamirubi bibahende bo giallo wahai halu tígua mbirale ihondo lomabu yalu ibuwa ngeremigobi hondowa turu nahe handabe manga holebero. ³² Ani buwa tínaga dindi mo ko hai harogola wali agali

tínaga waitigi dindi ogoni karulo karume dindi kodane mogolo hondowa ogoni agile dindidabe laga bulebira. ³³ Ina tínaga waitigi bu karu baba wai bilimulo mo biahaga berogola waitigime tí bo garabaya bu yalu dindi tara tara ngaruha pugupugu bulebira. Anidagua biragola tínaga dindi ngamigoha wali agali mbira nahe dindi dabulu wulebira. Ani bialu tano ngarubi bo gialabaga bini wulebira. ³⁴⁻³⁵ Anidagua bialu tí dindi tara tínaga waitigiru daluha pu kamitambu tínaga dindi dabulu bameore wulebira. Bamba tígua dindi ogoniha howa mali kaneni tomo nahenge bame nge-lalimu lalu ina langirugodagua nabi dege haabo harimigonaga anidagua bulebero. Dindi tomo nahenge ogonidagua ngelarogola dindi bayaleore hodai bulebira.

³⁶⁻³⁷ Tínaga wali agali bibahende homaiore nahe emene yu waheneru tí dindi tara tara ngaruha garabaya bu yalu pene holeberami. Ani kamigola ina tí mo gi timbuni halu puyabu pulalu howa ira yuni giligele laga biraru hale howa waitigiru talima ibaruabe toba howa mogo lalu ibida hariga nawiha poleberemi. Waitigi naibi ngagoyu tínime gi howa ibida pugupugu bialu kamiria pu lulu yahalu tininaga embone degedege mo tilitola lalu ona pilo odo wigiwigi buleberemi. Ani bialu howa tínaga waitigi karume ibalu tí wai bule ibiragola nde tí hongo halu wai bibenahe holeberemi. ³⁸ Ani bialu tínaga waitigi karu daluha pu kamiria dindi ogoniha tí pu ereba halu homai holeberemi. ³⁹ Anigo wali agali maru hangu waitigi daluha yu wahene kamiru tí nde hangu hangu mo ko haga biragome homo biba halu

ereba hai holene kawareore wulebira. Anidagua bulubadagoni irane tínimebi tínaga mamalirumebi mana ko bialu hene ngarume pani nolene ogoni tíha wiaabo holebira.

⁴⁰ Ani bulebira^{goyu} mani tínaga aguanene holebira^{rume} ko tiha wiyada lo manda bialu tigua tínaga ko uruni ihondo lapani haga bulebira. Tigua lalu, Inamebi inanaga mamalirumebi mana ko dege bialu harima. Ani buwa iname ínaga bi mana lo wiago mo wahalu mine timbuni harimagoni, laga bialu lapani holebira. ⁴¹ Tígua mine tara halu hemigola pani nalimulo ina mo ngialu tínaga waitigi bu hearume ti daluha garabaya bu yalu pelarugoni ndobe. Anigo tínaga aguanene uruni tigua tini mo dindiha halu tigua ko biyarunaga pani tandagabi nolene ngaru nalu ⁴² haragola howa ina bamba habo nalolene bi Yagaba bababi Aisaga bababi Abarahama bababi tihondo lo wialu lalu, Kenana dindiore tínaga waneigini aguanene mani holebira^{rubi} tínaga wilo mulebero, lalu lo wirugo mitangi budai bulebero. ⁴³ Anigo ala dindi ogoni wali agali nahe dabulu ngelo hondoha nabi tomo hangalu haabo harimigonaga dindi halu mbira embera ngelonaga tí dindi ogoni ngelalu tagira polene nga. Ani howa mana lowini ngagobi bi langirugobi bibahende mo wahai harimigonaga pani nalu genda yu haabo holene nga. ⁴⁴ Tí dindi tara tínaga waitigi dindiha howa tandaga ani nalu kamigolabi ina tí yu wa naholebero. Tí yu waharuyagua nde habo nalolene bi lo wirugobi habo lolebira. Anigo i Anduane Homogo tínaga

✧ 26:42: Fig 17.7-8, 26.3-4, 28.13-14

Ngode Datagaliwabeore kogodago anidagua nabulebero. ⁴⁵ Ina tí mitangi bialu tínaga mamali inila habo nalolene bi lo wialu lenedarubi bibahende mitangi budai bulebero. Ani bialu tí wali agali dindi bibahende ha bi taratara lagalaga biaga palearu bibahendenaga deni ina tínaga mamali iyibi dindiha howa haru tagira ibalu ogoha haru ibirugola wali agali bibahendeme ininaga hongo timbuni wiwago ti handai haya. I Anduane Homogo howa tí Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabeore holenaga ina tí haru tagira ibalu ogoha haru ibirugoni, lalu Anduane Homogohanda lene.

⁴⁶ Mana uruni lamiyadagobi bi galone lamiyadagobi uruni bibahende Anduane Homogohanda Hari Sainaiha howa Mosesehondo lamini.

27

Wali agalime mbirale Anduane Homogohondo mulenenaga mana winigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu,
² Isaraele wali agali bu karuhondo ogodagua labe. Mbiralime ibuni ihondo lomabu ngulene hame lowa bi lo wu hene heaguabi wali agali mbirago ihondo lomabu ngule lowa bi lo wu heaguabi nde urunidagua lomabia ho henedaruni tinaga munime yolo biadai bulene nga. Muni ogoni wali agali mbirago yolo bulene muni karulapedago hondowa loma binigo mo miaga kagohondo muni mule lalu lo wiyago karulapelo mulene nga.
³⁻⁷ Wali agalime muni yolo biadai bulene magi ogodagua.

Agali mali pira kirala (20) pira waragaria (60) dombeneha hene karu ti muni kina dege handari duriame (500) yolo biadai bulene nga.

Wali mali ogonidagua dege bedaru tibi nde muni kina dege handari tebirame (300) yolo biadai bulene nga.

Igiri mali duriala pira kirala (20) dombeneha karu ti bibahende muni kina dege handari kirame (200) yolo biadai bulene nga.

Wandari mali ogonidagua dege pene bedaru tibi nde muni kina dege handari mbirame (100) yolo biadai bulene nga.

Igiri gali mali duria bolangua nahe karu ti muni kina pira duriame (50) yolo biadai bulene nga.

Wandari gali emene mali ogonidagua dege bedaru tibi nde muni kina pira tebirame (30) yolo biadai bulene nga.

Agali mali pira waragaria (60) bolangua hene karu ti nde muni kina handari mbirani pira duriame (150) yolo biadai bulene nga.

Walibi nde mali ogonidagua dege bedaru ti muni kina handari mbirame (100) yolo biadai bulene nga.

⁸ Wali agali mbirago ibuni nde yolo ogoni biadai bulenego manda bu karia muni nakarulape tubagi hayagua nde o biago ibu loma binigo mo miaga kago hondo polene nga. Loma binigo mo miaga kago ibugua muni ogodagua karulapedago manda buwa yolo bialu ngiadai bule ina ogodagua yolo bibehedago bia laradagua bulene nga.

⁹ Mbiralime Anduane Homogo ihondo mbi-

rale lomabu ngule lalu lo winidagua áyu lomabu ngiyagua nde nogo egabi ogoaleore lomabu bo ngilimu lalu abale langirudagua bialu bo ngulene nga. Tigua nogo egabi lomabu ngeremigo damene bibahende ininagaore wulebira. ¹⁰ Mbiralime ihondo nogo mbira loma bialu bo ngule lo wiyago nogo mende aribia hole manda biyaguabi nogo bayale ihondo bo ngule kago mo aribia howa nogo ko kago ihondo lomabu ngulene manda biyaguabi ogoni nakarulapeore. Ani biyagua nde bayale kago lomabu bo delolenaga ko kagome kango henedagobi kirabali Anduane Homogo ininaga dege holebira. ¹¹ Mbiralime ihondo nogo egaru mbira loma bialu bo ngule karia ogoni inaga deni ko dodoheyagua nde wahalu loma binigo mo miaga agali karia yalu polene nga. ¹² Ani yalu poragola loma binigo mo miaga kagome nogo egabi bayalebe kodabe hondowa muni ogodaguame yolo bibeheda lolebira. Anidagua laragola yolo ogoni gadia dali ha gadia daga ha bulenebi nawiore. ¹³ Nogo egabi anduane biago ibugua muni aribia halu lomabu mulene hamelayagua nde muni nogo yolo bulene karulape mialu marubi tago howa mulene nga. Loma binigo mo miaga kago ibugua kina duriame yolo bibe layagua nde anduane biagome kina mbira tago howa waragariame yolo biadai bulene nga. Kina pirame yolo bibeheda layagua nde kina kira tago howa homberiam (12) yolo biadai bulene nga.

¹⁴ Mbiralime ibunaga anda ihondo lomabu ngule hamelo heagua loma binigo mo miaga kago ibugua anda ogoni kodabe bayaledabe ala hondolene nga. Ani hondowa ibugua anda ogoni

muni yolo ogodaguame karulapeda lolebira. Ani laragola muni ledago gadia dali ha gadia daga ha bulene nawi. Muni daga miyadagua yolo bulene nga. ¹⁵ Ani bialu agali biagome Anduane Homogo inihondo anda lomabu ngiyago ibuni yolo biadai bulene manda biyagua nde agali anda anduane biagome anda biago muni karulapeme yolo bialu muni marubi tago howa mulene nga. Ibugua loma binigo mo miaga kagohondo muni mialu anda ibuninaga holebira.

¹⁶ Agali mbirame ibunaga dindi mbira Anduane Homogo ihondo loma bialu tu wu ngiyagua nde dindi ogoniha widi ale dege mini bali lini egane agirame hongolene karulapedabe hondole loma binigo mo miaga kago ibugua hondo polene nga. Ani handalu karia bali lini egane genda magi kilogarama pira kirame (20) hongolene karulapeyagua nde mabu ogoni muni kina handari mbirame (100) yolo bulene karulape holebira. ¹⁷ Yadaï Bulenenaga Mali biago tagira ayure ibini lowa mali mbira napedaore nde dindi anduanedago ibunime muni kina handari mbira (100) ogonidagua degeme Anduane Homogo ini ngiadaï bulene nga. Muni gadia daliha gadia dagaha bulene nawi. ¹⁸ Anigo agali mbiragome dindi ihondo nguledago dindi anduane ibunihondo Yadaï Bulenenaga Mali biago mende angi tagira ibulebadabe ala manda buwa loma binigo mo miaga kagome mali ngadagua nde muni ngi lolebira. ¹⁹ Agali mbirame dindi mbira ihondo tu wu ngiyago ibugua nde dindi ogoni ibuni yolo duguadaï bulene hamelo heagua nde munime yolo duguadaï bulebira. Loma binigo mo miaga

kago ibugua muni kina handari mbirame (100) yolo duguadai bulene nga layagua nde agali mabu anduane ogoni ibugua muni kina handari mbirani pira kirame (120) yolo duguadai bulene nga. Ibugua muni ogoni loma binigo mo miaga agali biagohondo mialu dindi ibuni mo yu dai bulebira. ²⁰ Agali ogoni ibugua ihondo yolo ngiadai nabi ngelowa agali mende kagohondo dindi biagonaga muni mo nayagua nde mani ibunaga dindi Yadai Bulenenaga Mali biago tagira ibirangi miadai nabibehe holebira. ²¹ Yadai Bulenenaga Mali biago mende tagira ibiragola nde agali dindi yolo biyago ibugua inihondo ngiadai bulebira. Ani ngiadai biragola dindi ogoni ininaga wiabagi hene wialu wali agali mbiralime ogoni karulolene nawulebira. Ani ngagola inime inaga loma binigo mo miaga karuhondo mo mulebero.

²² Agali mbira ibu aba mamalirunaga dindi ndo agali mendenaga ngago yolo buwa Anduane Homogo ihondo lomabu ngiyagua ²³ nde loma binigo mo miaga kago ibugua mali agira howa dindi ogoni Yadai Bulene Mali angi tagira ibulubadabe ala manda bu hondolene nga. Ani hondowa mabu ogoniha tomo mali uruniha bialu nalu holobadadagua muni yolo bibe lolebira. Ani laragola agali biago ibugua horo ogoningiore muni loma binigo mo miaga kagohondo mulene nga. Ani miragola muni ogoni Anduane Homogo ininagaore wulebira. ²⁴ Ani howa mani dindi andaru anduane kago ibunihondo Yadai Bulenenaga Mali biago tagira ibirangi agali dindi ogoni yolo biyagome dindi anduane kago ibuni miadai bulene nga.

²⁵ Tígua uruniale damene bibahende yolo tiga tigaore bulene ngadagua latagi haga bilimu.

²⁶ Tígua ihondo nogo lomabu ngule howa nogo igini pigane wini kago bibahende ininaga hene kago lone ngibe nahego ai maha wini karu lomabu ngilimu. Nogo bulumaga sibiru mbirago hangu ndo nogo damene bibahendenaga igini pigane wini kago damene ininagaore ka. ²⁷ Anigo nogo igini pigane wini kago aria mbirago inaga deni bayale ndo heagua nde t́ini halu i muni aribia halimu. Muni ogoni loma binigo mo miaga agali kagome kina pira agimame mulene ngago layagua nde agali nogo anduanedago ibunime kina kira paga howa homberia (12) mulene nga. Agali ogoni ibu nogo ogoni yolo aribia nahayagua nde loma binigo mo miaga agali kago ibugua muni ogodaguame yolo bibe laradagua agali mendeme yolo bia aribia halu nogo ogoni ibu holebira.

²⁸ Agali mbirame ibunaga mbirale ngago mbira Anduane Homogo ininagaore lalu wiabagi ho ngelayagua nde ogonime biabe tara tara ngaru bulene nawi. Ani bialu agali mende kagome yolo bilo mulenebi nawi. Ibunimebi loma binigo mo miaga kagonaga giha howabi yolo biadai bulenebi nawi dege. Mbiralime wali agali lomabia heneyaguabi nogo lomabia heneyaguabi dindi ibu mamalinaga wia ai heneyaguabi uruni bibahende Anduane Homogo ininagaore loma bini wiaabo holebira.✧ ²⁹ Hale halimu. Tígua waliyaguabi agaliyaguabi mbira loma bia howa heleneyagua nde ininagaore lene haabo holebira. Anduane kago ibunime yolo biadai bulene

✧ 27:28: Dag 18.14

nawiore. Wali agaliyaguabi ogoni ibu homelo bolene nga.

³⁰ Tí mabuha tomo hingedemiru boga biragola widiyaguabi ira lini dedaru alebi bibahendena pinipinigo Anduane Homogo ininagaorego inihondo talebu ngilimu. Pinigo tını nolene nawigo nanalimu laro. Pinigo ininagaore nga.✧

³¹ Agali mbirame mbirale uruni ale ibuni yolo biadai buleyagua nde ani bulene karulape degego yolo biadai bulene nga. Mbirale uruni muni kina duriame yolo biadai bulene karulapeyagua nde ibugua muni kina waragane tago howa yolo biadai bialu muni loma binigo mo miaga kagohondo mulene nga. ³² Nogo bulumaga pira heaguabi sibi pira heaguabi pinipinigo inaga dege holebira. Nogo hinu kamiru damene mo mogobu helowa pira dege halu mbira helaga bialu pira mbiragonaga pini dege dege ini ngilimu. ³³ Nogo ko bayaleyaguabi pini ininaga kago mbira mo iriari nabilimu. Mbira mo iriari birimiyagua nde mende aribia harimigobi kirabali ininaga dege holebira. Kirabali ininaga dege holebirago tını yolo biadai bulene nawigo nabilimu, lalu Anduane Homogohanda lene.

³⁴ Bi mana uruni Isaraele wali agali hearume talialu biai helo Anduane Homogo ibugua Hari Sainaiha howa Mosesehondo lamiai hene.

✧ **27:30:** Dag 18.21, Man 14.22-29

Habo nalolene bi gahenge lo winigo ogo
The Holy Bible with Deuterocanon in the Huli
Language of Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Huli long Niugini

Copyright © 1983, 1991, 2002 Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Huli

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

dbd89e09-6f1d-5903-a411-8b10e4e81fb7